

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Henkilösuojaustyön psykologiaa ja käytännön haasteita

Hägglund, Jarkko

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Henkilösuojaustyön psykologiaa ja käytännön haasteita

Jarkko Hägglund
Turvallisuusjohtaminen YAMK
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2018

Jarkko Hägglund

Henkilösuojaustyön psykologiaa ja käytännön haasteita

Vuosi 2018 Sivumäärä 80

Henkilösuojauksen tarve lisääntyy koko ajan samalla, kun maailma ympärillämme raaistuu. Henkilökohtaisten uhkausten määrä on ollut kovassa kasvussa viime vuosien aikana, myös Suomessa. Siinä missä viranomaisilla on ollut ja on edelleen vastuu valtionjohdon suojelusta, tarvitaan entistä enemmän yksityisten vartioimisliikkeiden turvamiehiä suojaamaan muita. Yksityinen henkilö saattaa toimia ammatissa, jonka vuoksi häntä tai hänen perhettään uhataan. Parisuhdeväkivalta, erotilanteet ja lähestymiskieltotapaukset muun muassa aiheuttavat tänä päivänä paljon suojelun tarvetta. Poliisilla ei ole resursseja päivystää henkilön kotona vain siksi, että lähestymiskiellon omaava entinen puoliso saattaa sinne tulla uhkailemaan tai käyttäytymään väkivaltaisesti. Yksityinen sektori vastaavasti pystyy tarjoamaan jatkuvaa lähisuojausta.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä yksityisen turvallisuusalan henkilösuojaustyössä tulee huomioida, miten sitä tulee johtaa sekä miten sitä voidaan kehittää ja kouluttaa, sekä selvittää millaisia ominaisuuksia yksittäiseltä turvamieheltä vaaditaan. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksen tutkimusstrategiana käytettiin tapaustutkimusta. Tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että huolellisesti tehty ennakkosuunnittelu ja uhka-arviointi ovat henkilösuojauksen johtamisessa tärkeimmät osa-alueet ja vasta tämän jälkeen tulevat erilaiset taktiikat ja taidot, fyysisen suojelun keinot. Tutkimus osoitti turvamieheltä vaadittavien henkilökohtaisten ominaisuuksien painottuvan täysin selkeästi henkisten ominaisuuksien puolelle. Tutkimus myös osoitti henkilösuojauksen ja sen koulutuksen nykytilan haasteet.

Asiasanat: Henkilösuojaus, turvamies, uhka-arviointi, uhkatilanteiden hallinta, psykologia

Jarkko Hägglund

The psychology and practical challenges of executive protection work

Year	2018	Pages	80
------	------	-------	----

The need for executive protection continues to grow, at the same time as the world around us is becoming more brutal. The number of personal threats has been growing steadily during recent years, also in Finland. The authorities continue to have the responsibility for the protection of the government administration, but there is a growing need for private security sector's bodyguards to protect others. A private person may act in a profession that causes them or their family to be threatened. Domestic violence, divorce situations and restraining order cases, among other things, cause a lot of need for protection nowadays. The police do not have the resources to stay in a person's home in case a former spouse with a restraining order shows up to threaten or act violently towards the person. The private sector, on the other hand, is able to provide continuous close protection.

The purpose of this thesis was to find out which aspects of security work in the private sector should be taken into account, how it should be managed, and how it can be developed and used, as well as to find out which features are required of an individual bodyguard. The research was carried out as a qualitative study. The research method in this thesis was case study. A theme interview was used as a survey data collection method.

The results of the study indicated that careful planning and threat assessment were key aspects of executive protection management and only after that came the various tactics and skills, the means of physical protection. The research showed that the personal qualities required of the bodyguard should be strongly emphasized as compared to the mental qualities of the person. The research also demonstrated the present challenges of executive protection and its education.

Keywords: Executive protection, bodyguard, threat assessment, threat situation control, psychology

”Oli keikka missä asuttiin Texasissa lähellä Mexicon rajaa ja käytiin hoitamassa keikkoja Mexicon puolella. Yhdellä keikalla olin tekemässä hyvissä ajoin etukäteissuunnittelua siellä ja katseltiin niitä rajanylityspaikkoja siinä ja oli kyllä erikoinen kokemus se ensimmäinen rajanylitys autolla siitä ensimmäisestä paikasta, kun mennään Yhdysvalloista Mexicoon päin. Meitä oli kolme miestä sellaisessa ruttuisessa autossa missä ei ollut mitään panssarointia tai mitään, tarkoituksella haluttiin olla herättämättä huomiota. Yhdysvaltojen puolella oli ihan normaalit rajamuodollisuudet, mutta sitten kun tultiin siihen Mexicon tarkastuspisteelle, niin siellä oli sotilaat rynnäkkökiväärit kädessä ja niin edelleen, ja ei heitä kiinnostanut se keitä sinne tulee, vaan se että sinne ei pääse aseita tulemaan. Siinä oli muun muassa konekivääripesäke selkeästi raja-aseaman kupeessa. Hyvin tällainen sotilaallinen operatio. Ja sitten kun mentiin alle sata metriä tästä check-in pisteestä eteenpäin sinne mistä tie alkoi, niin siinä oli heti ensimmäinen liikennemerkki täynnä luodinreikiä.”

”Olin menossa Brysseliin lentokoneella tekemään etukäteissuunnittelua, kun joku matkustaja sai sydänkohtauksen siinä koneessa. Koneessa oli kaksi lääkäriä paikalla, mutta he eivät oikein saaneet tilannetta haltuun ja minä tulin siihen auttamaan ja aloitan saman tien elvytyksen ja hetken päästä ihminen palasi tajuihinsa. Tehtiin välilasku Kööpenhaminaan ja tämä ihminen vietiin sairaalaan ja selvisi hengissä. Ei liittynyt siihen suojauskeikkaan, mutta kuitenkin kun oli valmistautunut siihen keikkaan, niin siinä tuli automaattinen reaktio toimia.”

”Varmaan kaikkein huikkeimmat kokemukset liittyy asiakkaan luottamukseen.”

Yllä olevat lainaukset ovat tutkimukseen haastateltujen ammattilaisten kertomaa.

Kiitos kaikille tässä työssä mukana olleille ja avustaneille henkilöille.

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät.....	8
3	Yksityiset turvallisuuspalvelut ja henkilösuojaustoimeksiannot Suomessa	13
4	Henkilösuojausten esimerkkitalanteita maailmalta	16
5	Henkilösuojaustyön suunnittelu	22
6	Uhka-arviointi ja uhkatilanteiden hallinta.....	28
6.1	Uhkatilanteiden hallinta yksilön näkökulmasta	35
6.2	Pelon ja stressireaktioiden hallinta uhkatilanteessa.....	40
6.3	Psykologinen jälkihoito - defusing ja debriefing.....	48
7	Turvamieheltä vaadittavat ominaisuudet.....	52
8	Johtopäätökset	58
9	Henkilösuojaustyön haasteet, kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset	64
10	Tutkimuksen eettisyys, reliabelius ja validius.....	67
11	Oma pohdinta ja tutkimusprosessin arviointi	69
	Lähteet	73
	Kuviot	77
	Taulukot	78
	Liitteet.....	79

1 Johdanto

Henkilösuojausta, ehkä tunnetummin henkivartiointia pidetään melko yleisesti turvallisuusalan mielenkiintoisimpana ja mystisimpänä osa-alueena. Henkilösuojauksen tarkkaa syntyhetkeä Suomessa ei tiedetä, mutta sen tarve ainakin on tunnustettu jo vuoden 1944 asetuksessa vartioimisliikkeistä, silloin siitä käytettiin lausuntoa ”omaisuuden tai hengen vartioimisliike”. (Fredriksson 2012, 13). Voidaan ajatella, että henkivartijoita/turvamiehiä on ollut aikojen alusta lähtien. Kun esi-isämme taistelivat keskenään ruoasta, varusteista ja naisista, oli luonnollista, että vahvemmat ja rohkeimmat yksilöt puolustivat oman ryhmänsä heikompia jäseniä. Vaikka he eivät käyttäneetkään titteliä henkivartija tai turvamies, sitä työtä nämä vahvemmat yksilöt todellisuudessa myöskin tekivät. (King 2001, 19.)

Henkilösuojaus, vastoin kuin monesti luullaan ja esimerkiksi elokuvat antavat ymmärtää, ei missään nimessä ole lihaksilla suoritettavaa työtä, vaan lähinnä järkeä, kokemusta ja turvallisuusalan substanssiosaamista vaativaa työtä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Henkilösuojauksesta on Suomessa ja Euroopassakin tullu vähän liian ”myytti”, väärä mielikuva. Monet ihmiset sopisivat paremmin sotilaspuolelle kuin henkilösuojaukseen, henkilösuojaus ei ole sankarimyyttiin soveltuva. Tulitaistelut eivät ole henkilösuojauksen arkipäivää. Tosiasia on että 99%:lla keikoista suojataan päällä sitä Vippiä, eli suunnittelulla. Monikaan Vippi ei katsoisi pitkään sitä, että keikat menee aina tappeluksi. Keikoillakin on tietysti eroa, artistien suojaaminen on tietysti eri asia kuin poliitikkojen suojaaminen.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Kokemus on merkittävä etu henkilösuojaustyötä tekeväälle henkilölle. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Alalle aikovilla pitäisi olla reilusti elämäkokemusta ja laaja-alaista työkokemusta muista alan tehtävistä vähintään 10 vuotta. Kun miettii maailmalla tuntemiani parhaita omia kollegoita, niin ehdottomasti parhaat tekijät ovat kaikki yli nelikymppisiä. Sitten taas toki on olemassa kuitenkin tehtäviä jotka ovat nimenomaan nuorten hommia.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.) Henkilösuojaustoimeksiannot ovat usein kevyitä suojaustoimia. Turvamiehenä ei myöskään voi valita työtehtäviään, jos haluaa näitä töitä tehdä, vaan kieltäytymisistä seuraa töiden loppuminen hyvin äkkiä. (Wade 2002, 128-130.)

Maailmalla tarjotaan paljon erilaisia turvamieskoulutuksia, jotka maksavat paljon koulutuksen kävijälle, mutta joiden laadusta ei välttämättä ole takeita. Niillä on helppo rahastaa, koska turvamies tehtäväkuvana on niin korkealla turvallisuusalan hierarkiassa ja myös monien kansalaisten silmissä, ei vähiten elokuvien ansiosta. (Wade 2002, 127.) On kuitenkin huomionarvoista, että on olemassa myös laadukkaita turvamieskoulutuksia. Huomionarvoista on myöskin se, että turvamiehen tilaava asiakas ei tavallisesti tarjoa pätevyitysmiskoulutuksia, vaan asiakas odottaa vartijalla olevan tehtävään soveltuva pätevyys ja taidot. Epäpätevyydestä saattaa seurata myöskin toimeksiannon loppuminen hyvinkin pian. Toimeksiantojen palkkaus vaihtelee suuresti täysin toimeksiannon kontekstin mukaan (asiakkaan profiili, tehdäänkö työtä yksin vai ryhmäsuojauksena, tehdäänkö oman yrityksen nimiin vai jonkun toisen, ja niin edelleen). (Wade 2002, 131-132.)

Henkilösuojaustyön hyvinä puolina voidaan mainita, että turvamies saattaa päästä itselle mielenkiintoisiin, rahakkaisiin tai hyviä luontaisetuja sisältäville toimeksiannoille, ja työ on lisäksi turvallisuusosalalla korkealle arvostettua. Työn huonoina puolina voidaan mainita, että suojelutavat asiakkaat voivat olla hyvinkin hankalia, usein pitää maksaa omat työn vaatimat koulutukset ja harjoittelut, työvälineet, sekä lukuisiin eri tilaisuuksiin sopivat vaatteet. Työ on lisäksi usein lain kannalta melko rajapinnassa. (Wade 2002, 135-136.)

Henkilösuojausta suorittavasta vartijasta käytetään yleisesti termejä henkivartija tai turvamies. Henkivartija on suurelle yleisölle varmaankin tunnetumpi termi, mutta nykyaikana turvamies saattaa soveltua moniin toimeksiantoihin paremmin. (Vuorenmaa & Pikkarainen 2005, 7). Lähtökohtaisesti nimikettä turvamies käytetään pääasiassa tehtäviin, jotka ovat pääosin kevyitä suojaustoimia ja joihin ei sisälly jo olemassa olevaa merkittävää uhkaa, kun taas nimikettä henkivartija tehtävissä, joissa turvataan henkilön fyysistä koskemattomuutta ja omaisuutta tilanteissa, joissa on olemassa jo selvä uhka. (Ammattinetti 2017). Tehtävän luonne toimeksiannossa voi muuttua kevyestä suojaustoimesta selkeään uhkatilanteeseen.

2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarjota lukijalle katsaus henkilösuojauksen maailmaan erityisesti yksityisen turvallisuusalan näkökulmasta katsottuna, toimia oppaana ja käsikirjana alalle aikoville tai alalla jo työskenteleville, sekä tarjota mahdollisuuksia aihealueen jatkotutkimuksille. Lisäksi tavoitteena on, että tätä tutkimusta voidaan käyttää myös henkilösuojaustyön koulutusmateriaalina. Tässä työssä tutkitaan henkilösuojaustyön suunnittelua ja uhkarvioiden tekemistä, uhkatilanteiden ja stressireaktioiden hallintaa, sekä henkilökohtaisia ominaisuuksia joita turvamies työssään tarvitsee, jotta hän pystyisi mahdollisimman tehokkaasti suojelemaan asiakkaita, kollegoitaan ja itseään.

Tutkimuksessa käsitellään kokonaisvaltaisesti turvamieheltä vaadittavia ominaisuuksia, mutta painotetaan erityisesti henkisten ominaisuuksien merkitystä ja uhkatilanteiden hallinnan osaamisen merkitystä psykologisesta näkökulmasta. Tutkimus pyrkii antamaan erityisesti valmiuksia uhkatilanteiden hallintaan tapahtumahetkellä ja sen lisäksi myös henkiseen jälkihoitoon. Tutkimus ottaa kantaa myös yksityisen henkilösuojauksen haasteisiin ja esittää kehittämissuhteita käytännön henkilösuojaustyöhön ja sen johtamiseen, sekä henkilösuojakoulutukseen.

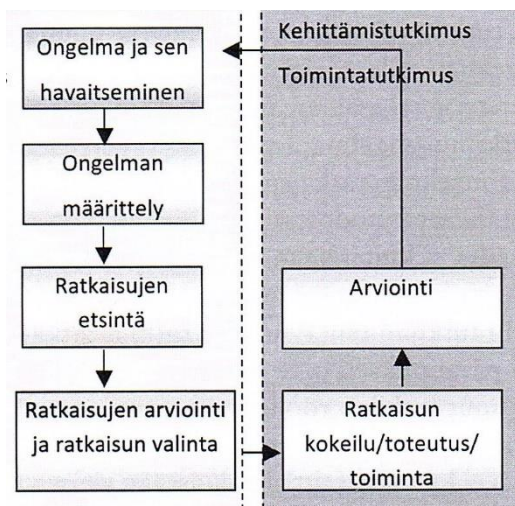
Tutkimus on kohdistettu yksityisen turvallisuusalan henkilösuojaustehtäviin siitäkin huolimatta, että osa haastateltavista henkilöistä tulee viranomaissektorilta ja teoriassa sivutaan joiltain osin viranomaistoimintaa. Näkökulma tässä työssä on joka tapauksessa vain yksityisellä sektorilla. Tutkimuksen oppeja voi joiltain osin soveltaa myös muihin turvallisuusalan tehtäviin ja turvallisuusalan opetukseen, sillä henkilösuojauksen opit ja menetelmät sivuavat joitain muitakin turvallisuusalan työtehtäviä. Tutkimuksen psykologisia oppeja ja uhkatilanteiden hallinnan oppeja voi soveltaa myös muiden ammattialojen tehtäviin, joissa esiintyy merkittävää uhkatilanteiden riskiä.

Henkilösuojaustehtävät ovat kaikki lähtökohtaisesti täysin erilaisia ja riippuvaisia kaikista vallitsevista olosuhteista; paikka ja ympäristö, asiakas ja asiakkaan konteksti, syyt henkilösuojauksen tarpeelle, vallitsevat uhkakuvat ja kaikki muut olosuhteiden määrittämät tekijät. On täysin eri asia, ollaanko esimerkiksi tekemässä henkilösuojausta artistille, joka vain haluaa rauhaa yli-innokkailta faneiltaan ilman sen kummempia uhkakuvia, vai suojataanko rikollisjärjestöltä tappouhkauksen saanutta henkilöä - uhkakuvat ovat täysin erilaiset ja varautumisenkin on oltava erilaista. Tässä tutkimuksessa ei oteta kantaa viranomaissektorin eikä sota- ja kriisialueiden henkilösuojaustehtäviin.

Tutkimus on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan tutkimuksen kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Yleisesti ajatellaan, että kvalitatiivinen tutkimus pyrkii löytämään tai paljastamaan tosiasioita, kun taas kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus pyrkii sen sijaan todentamaan jo olemassa olevia totuuksia tai väittämiä. (Hirsjärvi 2004, 152.) Kvalitatiivinen tutkimus sisältää laadullista aineistoa, joka voi olla peräisin erilaisista haastatteluista tai havainnoinneista taikka mistä tahansa kirjallisesta, kuvallisesta tai äänitetystä lähteestä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma voi elää tutkimushankkeen edetessä. Koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulokinta jakautuu koko tutkimusprosessiin, voidaan tutkimusongelmaa joutua uudelleentarkistamaan aineistonkeruun aikana. (Eskola 2005, 15-16.)

Tutkimus on toteutettu tapaus -eli case-tutkimuksena. Case-tutkimus voi käsitellä jotakin yksittäistä tapausta tai se voi olla toiminnallinen käsitellen jotakin prosessia tai ominaisuutta. Case-tutkimus on yleensä vertaileva tai kokeileva ja usein tutkitaan yksittäistä tapausta, prosessia tai ominaisuutta. (Koskinen 2005, 154.) Tämä case-tutkimus on luonteeltaan toiminnallinen ja vertaileva. Tämän case-tutkimuksen tutkimusongelmana oli tämän ajan yksityisen henkilösuojaustyön haasteiden selvittäminen ja näihin haasteisiin toimivien ratkaisujen löytäminen.

Seuraava kuvio havainnollistaa Case-tutkimuksen vaiheita:

Kuvio 1. Case-tutkimuksen vaiheet. (Kananen 2013, 61).

Kuten kuvioista nähdään, case-tutkimus aloitetaan havaitsemalla ja määrittämällä tutkimusongelma. Sen jälkeen aletaan etsiä ratkaisuja ongelmaan, jonka jälkeen valitaan ja arvioidaan ratkaisujen toimivuutta käytännössä, tavoitteena tuottaa hyödyllistä tietoa käytäntöön. Tutkimuksessa on käytetty tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Tutkimukseen on haastateltu neljää henkilösuojustyön ammattilaista, joista yhtä kasvotusten ja kolmea sähköpostitse. Heistä kaksi työskentelee yksityisen sektorin henkilösuojustehtävissä ja kaksi viranomaissektorin henkilösuojustehtävissä. Lisäksi tutkimukseen on haastateltu psykologiin tekijöihin ja uhkatilanteiden hallintaan erikoistunutta poliisin väkivaltarikostutkijaa sähköpostitse, sekä yhtä yksityisen turvallisuussektorin turvallisuussuunnittelutyön ammattilaista sähköpostitse.

Haastattelin kokenutta yksityisen turvallisuusalan turvamiestä. Taustastaan hän kertoi seuraavasti: *”Suomessa ja Euroopassa suojannut poliitikkoja, liikejohtoa, artisteja, ulkomaalaisryhmien vierailuja n. 15 vuotta säännöllisesti. Parhaimmillaan 8-9 kk yhteen putkeen ilman muita työtehtäviä. Samanaikaisesti vartioimisliikkeiden asiantuntija- ja johtotehtävissä. Sekä asiantuntijalausuntoja antamassa medialle.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Haastattelin kokenutta yksityisen turvallisuusalan turvamiestä. Taustastaan hän kertoi seuraavasti: *”Aloitin vuonna 1988 alalla vartijana. 92-93 siirryin koulutushommiin oman toimen ohella. Myöhemmin samassa yrityksessä siirryin hieman erikoisempiin työtehtäviin, mukaan lukien henkilösuojaus. Myöhemmin olin ulkomailla sotahommissa, josta taas tulin myöhemmin takaisin Suomeen yksityisen turvallisuusalan tehtäviin. Erikoistuin silloin koulutukseen, -henkilöturvallisuuteen sekä tapahtumaturvallisuuteen.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Haastattelin kokenutta viranomaissektorin turvamiestä. Taustastaan hän kertoi seuraavasti: *”Suojellut pitkään Suomen presidenttiä ja muita arvovaltaisia henkilöitä ja ollut mukana monissa kansainvälisissä turvaoperaatioissa, mm. Länsi-Afrikassa.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.) Haastattelin kokenutta viranomaissektorin turvamiestä. Taustastaan hän kertoi seuraavasti: *”Vanhempi konstaapeli, poliisina 15 vuotta. Krav maga harrastaja sekä ohjajana 12 vuotta (2.dan). Lähihoitaja, mielenterveys, kriisi ja päihde 5 vuotta. Rauhanturvaajana Libanonissa 00-01, 12-13. Armeijassa sotilaspoliisi -93, joiden tehtäviin kuului henkilösuojaus. Henkilösuojaustehtäviä poliisina 2005-2012. Tuona aikana lähes kaikki valtion vierailut ja suuret kotimaiset tapahtumat, muun muassa eduskunta -ja presidentinvaalit. Yleensä tapahtumat, joihin liittyi valtion edustajia, lähinnä ministerit. Tehtävät olivat pääsääntöisesti sisäturvaa ja lähiturvaa. Saattueet eivät kuuluneet tehtäviin.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.)

Haastattelin kokenutta poliisin väkivaltarikostutkijaa. Taustastaan hän kertoi seuraavasti: *”Poliisi: väkivaltarikostutkija, psykiatrinen sairaanhoitaja (AMK), poliisiammattikorkeakoulun vieraileva luennoija.”* (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017a.) Haastattelin kokenutta yksityisen/kunnallisen sektorin turvallisuussuunnittelijaa. Taustastaan hän kertoi seuraavasti: *”Turvallisuussuunnittelijana kunnallisella puolella sekä pitkä kokemus vastaavista tehtävistä myös yksityisellä sektorilla”.* (Yksityisen sektorin turvallisuussuunnittelija 2017).

3 Yksityiset turvallisuuspalvelut ja henkilösuojaustoimeksiannot Suomessa

Yksityiset turvallisuuspalvelut täydentävät poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa Suomen turvallisuusympäristössä. (Paasonen 2008, 32). Henkilösuojaustehtävä on eräs vartiointialan työtehtävistä. Silloin kun henkilösuojausta suorittava taho saa korvausta toimeksiannon suorittamisesta, on kyseessä yksityisen vartioimisliikkeen suorittama henkilösuojaustehtävä. Tällöin toimeksiannosta on aina tehtävä toimeksiantosopimus. Henkilösuojaustoimeksiannossa voi työskennellä yksittäinen vartija tai ryhmä vartijoita. Vartioimisliiketoiminta on ansiotarkoituksessa tehtävää, toimeksiantosopimukseen perustuvaa vartioimistehtävien suorittamista. Niin kutsuttua omavartiointia ei katsota vartioimisliiketoiminnaksi, koska se ei vaadi toimeksiantosopimusta. (Paasonen 2008, 13-14.) Omavartiointilla tarkoitetaan sitä, kun yrityksen oma henkilökunta suorittaa yrityksen sisäistä vartiointia, jolloin toimeksiantoa tai laskutustarvetta ei synny. Toimeksiantosopimus taas tehdään aina, kun vartioimisliike myy vartiointipalvelua ulkopuoliselle asiakkaalle.

Vartioimistehtävällä tarkoitetaan henkilön koskemattomuuden suojaamista, toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamista tai omaisuuden suojaamista. (Keravuori-Rusanen 2008, 228). Tässä työssä keskitytään vain ja ainoastaan henkilön koskemattomuuden suojaamiseen. Vartioimistehtävä ei saa olla päällekkäinen poliisin tehtävien kanssa, toisin sanoen vartioimisliike ei saa vastaanottaa toimeksiantoja, joiden tehtävät sisältävät yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä. (Keravuori-Rusanen 2008, 228). Vartijan peruskoulutuksen tulee olla pituudeltaan vähintään 120 opetustuntia. Koulutukseen on kuuluttava turvallisuusalaa ja vartijan toimivaltuuksia ja velvollisuuksia koskevaa lainsäädäntöä, vartijan toimintaa ja tilan- ja turvanehallintaa, turvallisuustekniikkaa, palo- ja pelastustoimintaa, voimankäyttövälineitä ja niiden käyttöä sekä ensiapua. (Sisäministeriö 2017.) Vartijan peruskoulutuksen käynyt vartija voi toimia luvanvaraisissa henkilösuojaustehtävissä.

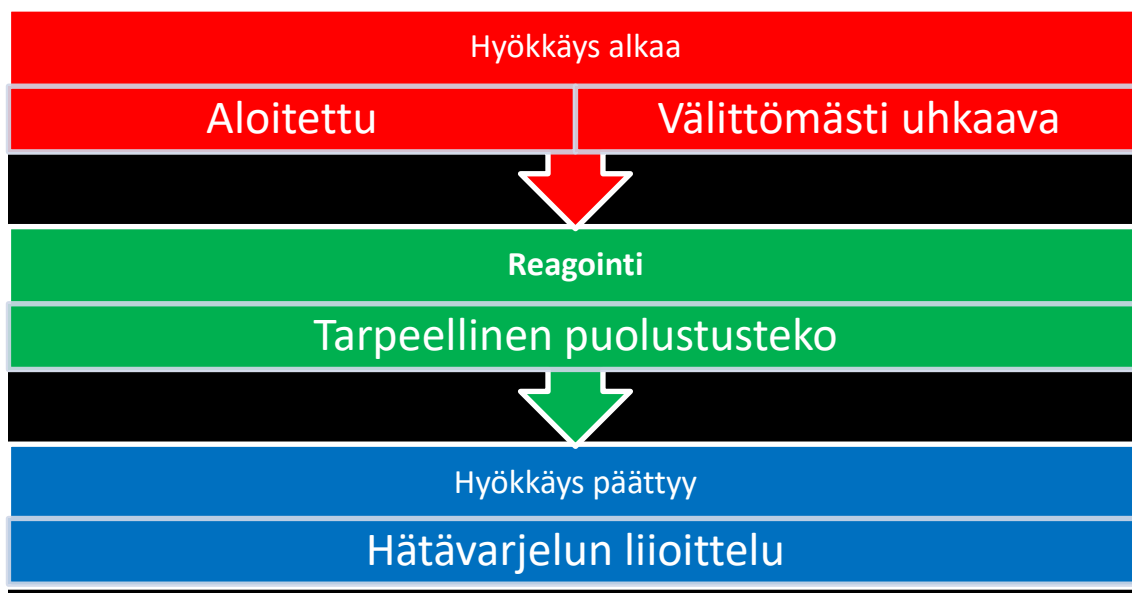
Turvamiehenä Suomessa voi toimia vartioimisliikkeen vartija, poliisi tai muu viranomainen, joka toimii henkilösuojaustehtävässä. Yritysturvallisuuden osa-alueista henkilösuojaustehtävät sijoittuvat henkilöstöturvallisuuden sektorille. Henkilöstöturvallisuus tarkoittaa työntekijöiden, asiakkaiden sekä avainhenkilöiden suojaamista rikoksilta ja onnettomuuksilta. (Elinkeinöelämän keskusliitto 2017.) Sennewald (2011, 28) määrittelee yritysmaailman henkilösuojaustehtäviin kuuluviksi muun muassa johtoryhmän autonkuljettajana toimimisen pysyvästi tai satunnaisesti, yrityksen arvovieraiden turvaamisen, johtoryhmän turvaamisen matkustettaessa vaarallisiksi luokitelluille alueille, johtoryhmän perheiden turvaamisen, sulautumisen vieraiden joukkoon erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, kuriirien tai lähettien saattamisen sekä kuriirina toimimisen.

Kyseeeseen saattaa tulla esimerkiksi jonkin suuren ja valtaa omaavan yrityksen johtajan suojaaminen, toisaalta suojattava ei aina välttämättä ole johtavassa asemassa. Esimerkiksi sosiaalityössä tarvitaan työn luonteen vuoksi usein henkilösuojauspalveluita. Henkilösuojausten tarve voi näin ollen syntyä toimialasektorista ja ammattiasemasta riippumatta. Henkilösuojaustoimeksiantoja toteutetaankin hyvin erilaisissa ympäristöissä ja yksittäisen toimeksiannon luonne voi olla liikkuvaa taikka yhtä lailla paikallisesti suoritettavaa henkilösuojaustyötä. Henkilösuojaustehtävä voi olla luonteeltaan pitkäkestoinen tai lyhytaikainen ja se toteutetaan asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Henkilösuojaustyö voi olla näkyvää tai vähemmän huomiota herättävää. Aina turvamies ei seiso tai kulje aivan suojattavan asiakkaan läheisyydessä, vaan jää tarvittaessa seuraamaan tilannetta sivummalta. (Ammattinetti 2017.)

Henkilösuojaustyöhön kuuluu paljon suunnittelua, etukäteisselvityksiä, uhkien analysointia, erilaisia tarkistuksia, teknistä valvontaa ja saattotyötä. Työn ensisijaisena tavoitteena on pyrkiä välttämään vaaran aiheuttajat, ettei konfliktitilannetta lainkaan pääsisi syntymään. Tarvittaessa kuitenkin asiakasta suojataan fyysisesti tilanteesta riippuen aseettomin keinoin taikka käyttäen lainsäädännön tehtävällä sallimia voimankäyttövälineitä. Henkilösuojaustyötä tehdään erilaisissa ympäristöissä, jotka vaihtelevat asunnoilta hotelleihin, ulkotiloihin ja liikennevälineisiin. Työtä tehdään yksin tai ryhmässä, jossa roolit ja vastuualueet on jaettu. Asiakkaat vaihtelevat yksityishenkilöistä yrityksiin ja valtioihin. Työvälineinä käytetään teknistä laitteistoa kuten viestintävälineitä, turva-alan välineistöä, valokuva- ja videokameraa, ajo-neuvoja, tietotekniikkaa sekä taustaselvityksiä ja raportteja. (Ammattinetti 2017.)

Henkilösuojaustyön työajat määräytyvät asiakkaan tarpeiden mukaan ja työtä voidaan tehdä mihin kellonaikoihin tahansa. Lisäksi työ voi sisältää paljon matkustelua. (Ammattinetti 2017.) Työvuorot saattavat muodostua hyvinkin pitkiksi varsinkin, jos toimeksianto tapahtuu yksintyöskentelynä eikä minkäänlaiseen vuoronvaihtoon ole mahdollisuutta. Turvamies voi päätyönsä ohella joutua toimimaan autonkuljettajana, laukkujenkantajana taikka missä tahansa muussa avustavassa roolissa asiakkaan tarpeiden mukaan. Asiakas maksaa henkilösuojauspalvelusta ja monesti haluaa rahan vastineeksi myös lisäpalveluita. (Vuorenmaa & Pikkarainen 2005, 9.)

Suomessa henkilösuojausta suorittavalla vartijalla ei ole erityisiä oikeuksia, mutta hän voi käyttää laissa määriteltyä kaikille kuuluvaa hätävarjeluoikeutta itsensä tai toisen suojaamiseksi. Hätävarjeluoikeus kuitenkin päättyy välittömästi, kun suojattavaa henkilöä tai vartijaa itseään vastaan kohdistettu hyökkäys päättyy. Mikäli puolustustekoa jatketaan hyökkäyksen päättymisen jälkeen, syyllistytään hätävarjelun liioitteluun. Seuraava kuvio havainnollistaa tätä:

Kuvio 2. Hätävarjeluoikeus.

Kuten kuviosta nähdään, hätävarjelussa reagoidaan suojattavaan tai itseä vastaan kohdistuvaan aloitettuun tai välittömään hyökkäykseen tarpeellisella ja kohtuullisella puolustusteolla, kunnes hyökkäys on päättynyt. Hätävarjelun liioittelu seuraa, jos puolustustekoa jatketaan aloitetun tai välittömän hyökkäyksen päättymisen jälkeen.

Henkilösuojaustoimeksiantoa suorittavalla vartijalla on kuitenkin oikeus ottaa kiinni verkeltä tai pakenemasta tavattu rikosentekijä, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai jos rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Lisäksi vartijalla on oikeus ottaa kiinni myös sellainen henkilö, joka on viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaisesti pidätettävä tai vangittava. Kiinnioton tapahtuessa on kiinniotettu aina luovutettava viipymättä poliisille. (Paasonen 2008, 57.)

Vartijalla on oikeus tehdä turvallisuustarkastus kiinniottamalleen henkilölle varmistaakseen, ettei tällä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla hän voisi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Vartija saa tarkastaa kiinniotetun vaatteet ja tavarat sekä myös vaatteiden ja ihon välisen alueen, jos on perusteltua epäillä siellä olevan vaarallisia esineitä tai aineita. Jos tällaisia esineitä tai aineita löytyy, on vartijalla oikeus ottaa ne kiinniotetulta pois. Pois otetut esineet tai aineet on luovutettava viipymättä poliisille. Jos kiinniotettava tai turvallisuustarkastuksen kohteena oleva yrittää vastarintaa tekemällä välttää vartijan suorittaman toimenpiteen tai pakenee kiinniottoa, on vartijalla oikeus käyttää sellaisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun huomioidaan kohdehenkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet kokonaisuudessaan. (Paasonen 2008, 63).

Rikosoikeudellinen virkavastuu tarkoittaa erityisaseman aiheuttamaa normaalia laajempaa vastuuta työssä tapahtuvista virheistä. Yksityisellä turvallisuusalalla erityisoikeuksin ja erityisin toimivaltuuksin toimivat henkilöt rinnastetaan virkamiehiin rikosoikeudellisesti. Rikosoikeudellista virkavastuuta sovelletaan kuitenkin vain niihin tilanteisiin, joissa käytetään julkista valtaa toimivaltuuksien yhteydessä. Toimiessaan muutoin kaikille yksityishenkilöille kuuluvaa voimankäyttöoikeutusta käyttäen, ei vartijan työhön sovelleta rikosoikeudellista vastuuta. Rikosoikeudellisen virkavastuun laajuus yksityisellä turvallisuusalalla sovellettavuuteen on kuitenkin avoin ja tulkinnallinen. (Paasonen 2008, 117-119.)

4 Henkilösuojauksen esimerkkitalanteita maailmalta

Henkilösuojaustyön tavoitteena on aina välttää ja eliminoida suojattavaan asiakkaaseen kohdistuva uhka. Se ei kuitenkaan aina ole mahdollista, sillä työtä hankaloittavat aikarajat, suojattavan suunnitelma- ja aikataulumuutokset, suojaustyön henkilö- ja välineresurssien rajallisuus sekä muut mahdolliset olosuhdetekijät. Nämä tekijät pakottavat turvamiehen ottamaan suojauskeikalla laskelmoituja riskejä, jotka joskus voivat olla kohtalokkaita. Tässä luvussa esitetään katsaus eräisiin maailmalla aiemmin toteutuneisiin henkilösuojaustoimeksiantoihin, joissa kyseessä on sellaisia äärimmäisiä uhkatilanteita, joita turvamiehen työssä saattaa kohdata. Katsaus esittelee niin onnistuneita (suojattava saatu turvattua), kuin myös epäonnistuneita (suojattavaa ei pystytty turvaamaan, hän on loukkaantunut tai kuollut) toimeksiantoja.

Petit-Clamart, Ranska, 1962: Presidentti Charles De Gaulle joutui vaimoineen hyökkäyksen kohteeksi ollessaan matkalla maaseudulla sijaitsevaan asuntoonsa, kun raskaasti aseistautunut terroristiryhmä asetti väijytyksen tielle. Presidenttiparia saattoi runsas turvamiesjoukko. Hyökkääjät avasivat raskaan tulen kohti presidentin saattuetta, joka jatkoi matkaansa ja kiihdytti vauhtiaan siten, että turvamiehet pyrkivät ajaen väistelemään osumia. Presidentin saatueen autot kärsivät vaurioita, mutta henkilövahingoilta vältyttiin. Manila, Filippiinit, 1972: Filippiinien puolustusministeri Juan Enrile joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun terroristit ohittivat tämän auton ja avasivat tulen. Puolustusministerin turvamiehet vastasivat tulitukseen ja terroristit pakenivat. Kukaan ei loukkaantunut. (Becker 2009, 295-297.)

Seoul, Etelä-Korea, 1974: Etelä-Korean presidentti Park Chung Hee joutui hyökkäyksen kohteeksi ollessaan pitämässä puhetta julkisella paikalla, kun yleisön joukossa ollut Pohjois-Korealainen terroristi avasi tulen tätä kohti. Presidentti kumartui suojaan panssaroidun korokkeensa taakse ja säilyi itse vahingoittumana, mutta hyökkääjän ampuma luoti osui presidentin vaimoa päähän ja tappoi tämän. Presidentin turvamiehen ampuma luoti osui erehdyksessä sivulliseen tyttöön tappaen tämän. Sacramento, Yhdysvallat, 1975: Yhdysvaltain presidentti Gerald Ford oli kävelemässä puiston läpi hotelliltaan kongressitalolle, kun naishenkilö lähestyi häntä ottaen käsiaseen esiin tähdäten presidenttiä. Turvamies tarttui naisen aseeseen ja otti sen häneltä pois samalla, kun muut agentit ympäröivät presidentin ja kuljettivat hänet kiireesti suojaan kongressitaloon. (Becker 2009, 297-298, 289.)

San Francisco, Yhdysvallat, 1975: Yhdysvaltain presidentti Gerald Fordin tullessa ulos hotellistaan, lähistöllä ollut naishenkilö otti käsiaseen esiin ja ampui yhden laukauksen kohti presidenttiä siten, että laukaus meni vain vähän ohi presidentistä. Luoti kimposi ja osui väkijoukossa olleeseen sivulliseen henkilöön. Muu paikalla ollut yleisö tarrasi ampujaan ja sai häneltä aseensa pois. Turvamiehet sysäsivät presidentin nopeasti autoon ja kuljettivat pois paikalta. New York, Yhdysvallat, 1976: Kreikan pääministeri joutui hyökkäyksen kohteeksi hotellillaan, kun aseistettu henkilö ampui yhden ohi menneen laukauksen häntä kohti. Turvamies sai taklattua hyökkääjän ja hyökkäys oli ohi. Hyökkääjä oli onnistunut saamaan hotellista kassavirkailijan työpaikan, joka mahdollisti yllätyshyökkäyksen. (Becker 2009, 289-290.)

Mexico City, Mexico, 1976: Meksikon presidentin sisko Margarita Portillo joutui hyökkäyksen kohteeksi ollessaan matkalla työpaikalleen, kun terroristit alkoivat tulittaa tätä. Turvamiehet vastasivat tulitukseen tappaen terroristiryhmän johtajan, jolloin tilanne päättyi. Yksi turvamies kuoli ja kolme haavoittui. Presidentin sisko ei loukkaantunut tilanteessa. New Delhi, India, 1978: Intian pääministeri Indira Gandhi joutui uhatuksi, kun väkijoukosta tuli hyökkääjä hänen auton luokse painaen käsiaseen piipun vasten pääministerin auton ikkunaa. Turvamiehet saivat aseensa pois hyökkääjältä ja taltutettua tämän ennen kuin hän ehti ampua. (Becker 2009, 298.)

Washington D.C., Yhdysvallat, 1979: Senaattori Edward Kennedy joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun sekava nainen ryntäsi senaattorin toimistoon alkaen ampua silmittömästi ja vetäen veitsen esiin. Turvamies näytti senaattorille, että tämä ottaisi naiselta aseet pois ja se onnistui. Turvamies loukkaantui tilanteessa. Rooma, Italia, 1979: Paavi John Paul II joutui uhatuksi, kun veitsellä varustautunut mies ilmoitti, että hänen pitää päästä paavin puheille, jotta voi tappaa tämän. Hyökkääjä tappeli turvamiehen kanssa, eikä hyökkäys onnistunut. Paavi säilyi vahingoittumattomana. (Becker 2009, 290, 299.)

Intia, 1980: Hyökkääjä heitti etäämmältä ison veitsen kohti Intian pääministeri Indira Gandhian siten, että veitsi meni juuri ja juuri tästä ohi. Tämän jälkeen kolme turvamiestä taltuttivat hyökkääjän. Kukaan ei loukkaantunut tilanteessa. Kansas City, Yhdysvallat, 1980: Pormestari joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun mies tuli sisään hänen toimistoonsa väkivaltaisesti käyttäytyen. Hyökkääjä kävi turvamiehen kimppuun saksilla siten, että turvamies loukkaantui lievästi. (Becker 2009, 299, 290.)

Lissabon, Portugali, 1982: Paavi John Paul II joutui uhatuksi, kun papin asuun pukeutunut hyökkääjä hyökkäsi suurella veitsellä häntä kohti. Neljä turvamiestä taltuttivat hyökkääjän. Kukaan ei loukkaantunut tilanteessa. Washington D.C., Yhdysvallat, 1984: Presidentti Ronald Reagania aiemminkin uhkaillut mies veti valkoisen talon edustalla haulikon esiin, jolloin yksi turvamiehistä ampui häntä käsivarteen siten, että hyökkäys päättyi siihen. (Becker 2009, 301, 291.)

Rooma, Italia, 1986: Italian talousministeri Antonio Di Empoli joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun neljä terroristia avasi tulen häntä kohti hänen astuessaan ulos autostaan kadulla. Di Empolin turvamies vastasi tulitukseen siten, että yksi hyökkääjä kuoli ja kolme muuta pakenivat. Kumpikaan, Di Empoli eikä turvamies loukkaantuneet tilanteessa. San Juan, Puerto Rico, 1992: Kuvernööri Raphael Colon joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun kahdella veitsellä varustautunut mies hyökkäsi häntä kohti hotellin aulassa. Turvamies sai hyökkääjältä veitset pois ja taltutti painimalla hänet maahan. (Becker 2009, 303, 307.)

Alliance, Yhdysvallat, 1994: Tuomari joutui istunnon aikana oikeussalissa hyökkäyksen yrityksen kohteeksi, kun vastaaja otti käsiaseen esiin. Turvamies sai aseensa pois hyökkääjältä ennen kuin tämä ehti ampu laukaustakaan. Tilanne päättyi siihen. Izmit, Turkki, 1996: Turkin presidentti Suleyman Demirel joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun mies osoitti häntä pistoolilla ostoskeskuksessa hänen pitäessään siellä puhetta. Turvamiehet taklasivat hyökkääjän maahan tämän ampuessa laukauksia. Yksi turvamies ja paikalla ollut toimittaja loukkaantuivat tilanteessa. Presidentti ei loukkaantunut tilanteessa. (Becker 2009, 291, 311.)

Los Angeles, Yhdysvallat, 2003: Muusikko Snoop Dogg joutui hyökkäyksen kohteeksi ajaessaan viiden auton ja seitsemän turvamiehen saattueessa, kun hyökkääjä ajoi autojen rinnalle ja avasi tulen näitä kohti. Yksi turvamies loukkaantui tilanteessa lievästi, muusikko selvisi vahingoitta. Lontoo, Englanti, 2005: Näyttelijä Christian Slater joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun veitsellä varustautunut mies hyökkäsi häntä kohti teatterin ulkopuolella. Turvamies taltutti hyökkääjän. Turvamies loukkaantui tilanteessa lievästi, näyttelijä Slater ei lainkaan. (Becker 2009, 293, 331.)

Brooklyn, New York, Yhdysvallat, 2006: Muusikko Busta Rhymes taustajoukkoineen oli työkentelemässä eräissä rakennuksissa, kun hyökkääjä avasi tulen rakennuksen ulkopuolella. Muusikon turvamies sai surmansa hyökkääjän ampumasta luodista. Muusikko ei loukkaantunut tilanteessa. New York, Yhdysvallat, 1958: Pastori Martin Luther King joutui hyökkäyksen kohteeksi tavaratalossa ollessaan jakamassa nimikirjoituksia kirjoihinsa, kun nainen hyökkäsi häntä kohti ja puukotti häntä rintaan paperiveitsellä. Hyökkääjä oli varustautunut myös auto- maattipistoolilla. King kiidätettiin sairaalaan ja hän toipui saamistaan vammoista. (Becker 2009, 295, 184.)

Dallas, Yhdysvallat, 1963: Yhdysvaltain presidentti John F. Kennedy joutui hyökkäyksen kohteeksi matkustaessaan autossaan, kun hyökkääjä aloitti tulituksen kiväärillä autoa kohti osuen myös Kennedyyn. Presidentti kiidätettiin sairaalaan, jossa hänet kuitenkin todettiin välittömästi kuolleeksi. Genoa, Italia, 1976: Pääsyyttäjä Francesco Coco joutui hyökkäyksen kohteeksi kävellessään turvamiehensä kanssa ylös portaita kotiinsa, kun kolme hyökkääjää ampui heidät kuoliaiksi. (Becker 2009, 184-185, 208.)

San Sebastian, Espanja, 1976: Valtuutettu Juan Araluce joutui hyökkäyksen kohteeksi kävellessään autoltaan kotiinsa kolmen turvamiehensä saattamana, kun hyökkääjä avasi konekiväärillä tulen seuruetta kohti. Araluce ja turvamiehet kuolivat. Hollywood, Yhdysvallat, 1982: Näyttelijä Theresa Saldana joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun häntä vainonnut mies hyökkäsi veitsellä hänen kimppuunsa Saldanan kotipihalla ja puukotti häntä kymmenen kertaa. Sivullinen ohikulkija onnistui keskeyttämään tilanteen ja Saldana selvisi hyökkäyksestä. (Becker 2009, 209, 192.)

Somerville, Yhdysvallat, 1982: Turkin konsuli Arhan Gunduz joutui hyökkäyksen kohteeksi kotimatallaan autossaan, kun hyökkääjä avasi revolverilla tulen häntä kohti. Gunduz kuoli hyökkäyksessä. Hän matkusti aina samaa reittiä kotiin ja hyökkääjä käytti tätä hyväkseen. La-Porte, Yhdysvallat, 1982: Pormestari A.J.Rumely vaimoineen joutui hyökkäyksen kohteeksi kotonaan, kun hyökkääjä murtautui heidän kotiinsa heidän nukkuessaan ja ampui molempia. Pormestarin vaimo kuoli hyökkäyksessä välittömästi ja pormestari myöhemmin vammoihinsa. (Becker 2009, 192.)

Palermo, Italia, 1985: Poliisijohtaja Antonio Cassara joutui hyökkäyksen kohteeksi, kun mafia jäljitti hänen puhelunsa ja sai siten tiedon, että hän on menossa kotiinsa lounaalle. Suuri joukko rynnäkkökiväärein varustautuneita avasi tulen häntä ja hänen turvamiestään kohti. Cassara ja turvamies kuolivat hyökkäyksessä. Tukholma, Ruotsi, 1986: Pääministeri Olof Palme joutui vaimoineen hyökkäyksen kohteeksi ollessaan matkalla elokuvateatterista kotiinsa, kun hyökkääjä avasi revolverilla tulen heitä kohti. Kaksi laukauksista osui Olof Palmea selkään. Palme kiidätettiin sairaalaan, jossa hän kuoli vammoihinsa. Kolmas laukaus haavoitti Palmen vaimoa. Olof Palme vaimoineen oli antanut turvamiehilleen hetkeksi vapaata ja hyökkääjä käytti tämän hyväkseen. (Becker 2009, 215-216.)

Moskova, Venäjä, 1996: Lainsäätäjä Alex Vengerovsky joutui hyökkäyksen kohteeksi ulkoiluttaessaan koiraansa kotinsa lähellä, kun kaksi miestä avasi tulen häntä kohti. Vengerovsky haavoittui tilanteessa polvilumpioon. Grozny, Venäjä, 1996: Varapääministeri B. Dzhamalkhanov joutui hyökkäyksen kohteeksi työmatkallaan autossaan, kun hyökkääjät avasivat tulen hänen autoaan kohti. Varapääministeri loukkaantui tilanteessa ja hänen kaksi turvamiestään kuolivat. (Becker 2009, 242-243.)

Las Vegas, Yhdysvallat, 1996: Muusikko Tupac Shakur joutui hyökkäyksen kohteeksi autossaan, kun rinnalle ajanut hyökkääjä avasi tulen häntä ja hänen henkilökuntaansa kuulunutta henkilöä kohti. Hyökkääjä ampui kolme laukausta artistia rintaan ja yhden toista henkilöä päähän. Molemmat, sekä artisti että henkilökuntaan kuulunut kuolivat hyökkäyksessä. Lourdes, Ranska, 1997: Kulttuuriministeri Philippe Douste-Blazy joutui hyökkäyksen kohteeksi kadulla, kun mielenterveysongelmista kärsinyt mies hyökkäsi häntä kohti veitsen kanssa. Douste-Blazy loukkaantui tilanteessa olkapäähän. (Becker 2009, 198-199, 247.)

Tukholma, Ruotsi, 2003: Ruotsin ulkoministeri Anna Lindh joutui hyökkäyksen kohteeksi ostoskeskuksessa, kun mies hyökkäsi hänen kimppuunsa veitsellä ja puukotti häntä kymmenen kertaa käsivarsiin, rintaan ja vatsaan. Lindh vietiin usean tunnin leikkaushoitoon, jossa hän kuitenkin kuoli vammoihinsa. Columbus, Yhdysvallat, 2004: Muusikko Darrell Abbott yhteiseen joutui hyökkäyksen kohteeksi yhteensä keikalla yökerhossa, kun mies avasi tulen heitä kohti. Välikohtauksessa kuoli Abbott, yökerhon työntekijä, yhtyeen fani sekä yhtyeen turvamies. Kaksi muuta yhtyeen jäsentä loukkaantuivat. Poliisit taltuttivat hyökkääjän. (Becker 2009, 274-275, 202.)

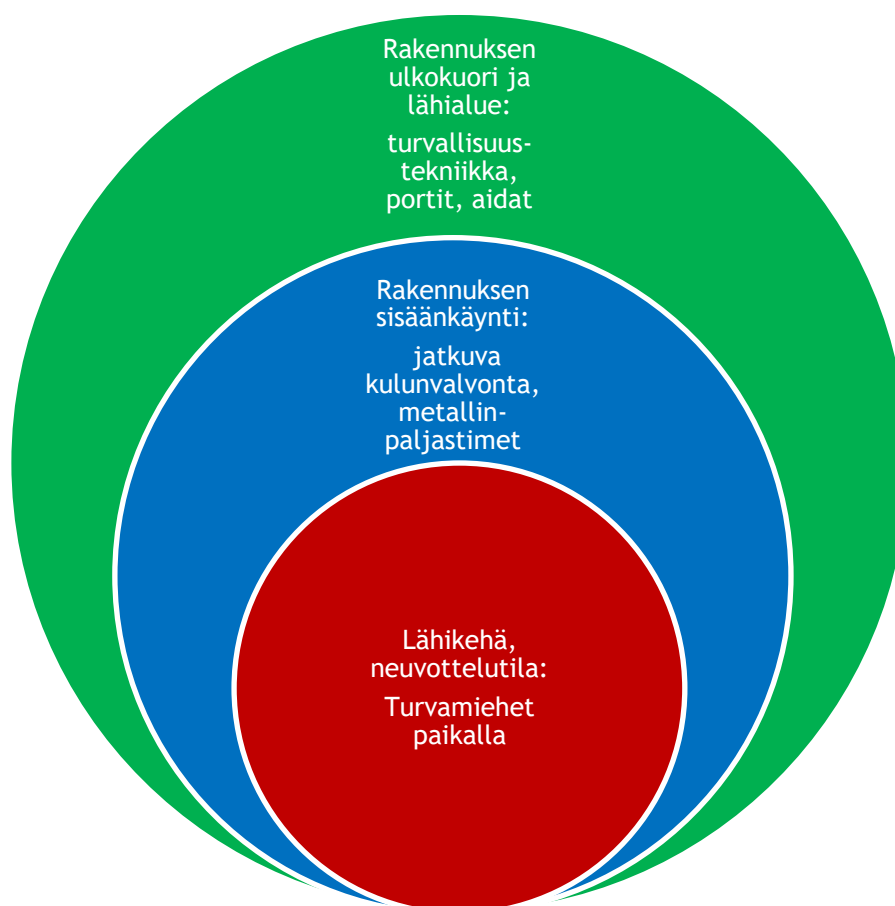
Kuten edellä mainituista esimerkkitalanteista nähdään, tapahtuvat tilanteet usein todella nopeasti ja yllätyksellisesti, joten turvamiesten nopea reagointi on äärimmäisen tärkeää. Toimeksiannon alkaessa on oltava selkeästi valmiit suojelu -ja evakuointitaktiikat. Turvamiehillä ei saa olla ”vapaata” toimeksiannon aikana. Relevantteihin uhkiin tulee olla valmistauduttu huolellisesti. Henkilösuojauksen resurssit tulee mitoittaa toimeksiannon vaatimalla tavalla.

5 Henkilösuojaustyön suunnittelu

Henkilösuojaus voidaan toteuttaa kahdella eri tavalla; näkyvästi ja näkymättömästi. Näkyvä henkilösuojaus tarkoittaa suojattavan ympärillä pysyviä vartijoita tai saattuetta, kun taas näkymättömässä suojauksessa vartijat ovat jossain ympäristössä siten, että maallikko ei välttämättä edes huomaa heitä. Toimintamalli riippuu eri toimeksiantoon liittyvistä seikoista, kuten siitä mitä asiakas haluaa. Suomessa ja Länsi-Euroopassa toimitaan usein näkymättömämmällä tavalla ja esimerkiksi suomalaiset yritysasiakkaat arvostavat matalaa profiilia. On myös asiakkaita, jotka eivät halua kenenkään huomaavan turvajärjestelyjä. Huomaamattomuus kuuluu turvamiehen ammattitaitoon ja näin ollen turvamiehen tulee pystyä olemaan suojattavan vieressä huomaamattomana, mutta silti koko ajan tarpeeksi lähellä. (Fredriksson 2012, 181-182.)

Oikeaan tilanteeseen oikean asun valinta on eräs parhaimpia keinoja toimia huomaamattomasti. Joka tilanteeseen ei tumma puku sovi, vaan turvamies voi pukeutua arkisempaan asuun, kuten esimerkiksi farkkuihin ja huppariin. Jos kyseessä on esimerkiksi rock-tähden suojaaminen on turvamiehelle eduksi, jos sen hetkinen olemus muistuttaa enemmän vaikkapa yhtyeen jäsentä. Niin sanotun positiivisen henkilösuojauksen tarkoitus on suojata siten, että siitä aiheutuisi mahdollisimman vähän vaivaa suojattavalle ja tämän imagolle. Ulkomailla, varsinkin korkean riskin maissa toimitaan usein näkyvästi, joka tarkoittaa turvamiesten selkeää näkymistä. Usein turvamiehet ovat tällöin isokokoisia, jotka pystyvät raivaamaan tilaa edetessä ja säilyttämään riittävän turva-alan suojattavien ympärillä. Näkyvällä henkilösuojauksella on myös taktisia etuja, sillä se saattaa saada uhkaajan luopumaan aiotusta suojattavaan kohdistuvasta teosta. Näkyvä suojaus onkin tästä syystä hyvä valinta. (Fredriksson 182, 184-185.)

Nyströmin (ks. Fredriksson 2012, 186) mukaan fyysinen henkilösuojaus perustuu niin sanottuun kehäsuojausmetodiin, jossa turvajärjestelyt ovat kaikkein tiukimmat keskellä kehää ja ulko-reunalla taas kevyimmät. Esimerkkinä voidaan esittää tilanne, jossa suojattava on neuvottelu-huoneessa rakennuksen sisällä; kevyin suojaus sijaitsee rakennuksen ulkokuorella ja sen lähi-alueella, jossa suojaus perustuu turvallisuustekniikkaan, portteihin ja aitoihin. Seuraavalla kehällä sijaitsee rakennuksen sisäänkäynti, jossa suojaus perustuu jatkuvaan kulunvalvontaan ja metallinpaljastimiin. Sisimmäisellä, lähikehällä suojaus perustuu fyysiseen suojaukseen, joka tarkoittaa turvamiesten sijaitsemista neuvotteluhuoneessa asiakkaan kanssa tai sen aivan välittömässä läheisyydessä. Seuraava kuvio havainnollistaa tätä kehäajattelua:

Kuvio 3. Kehäajattelu henkilösuojauksessa.

Kuten kuviosta nähdään, uloimmalla kehällä suojaus perustuu turvallisuustekniikkaan, esimerkiksi kameroihin sekä aluetta ympäröivien portteihin ja aitoihin. Seuraavalla kehällä suojaus perustuu jatkuvaan kulunvalvontaan ja metallinpaljastimiin. Sisimmäisellä kehällä turvamiehet suojaavat asiakasta samassa tilassa tai sen aivan välittömässä läheisyydessä.

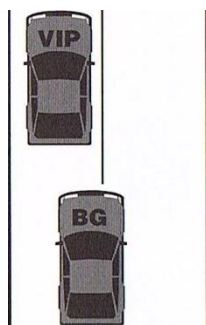
Niinikedon (ks. Fredriksson 2012, 187) mukaan suojamuodostelmat, toisin sanoen kävelykuviot, joiden mukaan turvamiehet liikkuvat suojattavan ympärillä ovat henkilösuojauksen perusasioita. Lähisuojauksessa on aina kyse erilaisista suojakuvioista ja ne määrittelevät ryhmän keskinäiset asemat; kuka on lähiturvamies, kakkosturvamies tai kolmas turvamies. Asemat riippuvat siitä millaisella ryhmällä henkilösuojausta tehdään. Muodostelma muuttuu turvamiesten määrän ja tilanteen mukaisesti. Suojamuodostelmista käytetään erilaisia nimityksiä riippuen siitä miten turvamiehet liikkuvat suojattavan ympärillä sekä siitä, kuinka monta turvamiestä suojaamassa on. Avoin V tarkoittaa viittä turvamiestä kulkemassa suojattavan ympärillä. Avoin laatikko tarkoittaa, että yksi turvamies kulkee suojattavan vieressä ja loput neljä muodostavat neliökuvion suojattavan ympärille. (Fredriksson 2012, 187.)

Suljetummissa kuvioissa turvamiehet kulkevat lähempänä suojattavaa ja muodostavat tiiviimän muodostelman tämän ympärille. Mikäli turvamiehiä on vain yksi tai kaksi, on suositeltavaa, että he kulkevat suojattavan takana tai rinnalla. Tavallista on, että kokonein turvamies kulkee suojattavan oikealla puolella joka mahdollistaa sen, että uhkatilanteessa hän voi vasemmalla kädellään työntää suojattavan sivuun ja tarttua aseeseen taikka muuhun voimankäyttövälaineeseen oikealla kädellään. Jos turvamies on vasenkätinen, toimii edellä mainittu toisinpäin, eli silloin hänelle jää vasen käsi aseenkäyttöä varten. On olemassa myös niin sanottu Metropolitanin malli, jossa toinen turvamiehistä kulkee suojattavan edellä ja toinen tämän jäljessä. Oli malli mikä hyvänsä edellä mainituista, niin suojamuodostelmassa turvamiehet reagoivat uhkaan tilanteen vaarallisuuden vaatimalla tavalla. Jos esimerkiksi kyseessä on suojattavaa häiritsevät humalaiset tai nimikirjoituksia havittelevat fanit, taktiikaksi sopii suojattavan ympäröivän kuvion sulkeminen ja tarvittaessa tämän evakuoiminen turvaan. (Fredriksson 2012, 188.)

Aseettomassa hyökkäyksessä turvamiesten tulee reagoida suoraviivaisesti ja nopeasti. Lähimpänä hyökkääjää sijaitseva turvamies torjuu hyökkääjän maahanviennillä taikka muulla vastaavalla voimankäyttötekniikalla, jolloin samanaikaisesti toiset turvamiehet sulkevat suojamuodostelman ja tarvittaessa evakuoivat suojattavan turvaan, esimerkiksi autoon. Turvamiesten tulee huomioida myös hämäyksen mahdollisuus, eli valmistautua mahdolliseen toiseen hyökkäykseen heti ensimmäisen hyökkäyksen perään. Aseellisessa hyökkäyksessä hyökkääjää lähinnä oleva turvamies pyrkii niin ikään torjumaan hyökkääjän taikka ainakin vastatoimillaan siirtämään huomion itseensä, pois suojattavasta. Tämä antaa muulle ryhmälle mahdollisuuden evakuoida suojattavan turvaan. Turvamiesten tulee omalla kehollaan peittää suojattava ja ottaa tarvittaessa itse osuma vastaan. Turvamiesten tulee toimia aggressiivisesti ja mahdollisimman nopeasti lamauttaakseen hyökkääjän taikka vähintään ajaakseen tämän puolustuseläiseen asemaan. (Fredriksson 2012, 189.)

On kuitenkin huomionarvoista, että edellä esitetyt taktiikat vaativat toimiakseen tavallisesti ainakin kolmen miehen muodostaman turvamiesryhmän. Ja johtuen työvoiman kalleudesta Suomessa, joudutaan oppikirjamalleista usein tinkimään. Suomessa yhden miehen kuvio on tavallisin, sillä useimmat asiakkaat eivät ole valmiita maksamaan isommasta turvamiesryhmästä. Yksityisellä sektorilla on tavallisesti saatavilla vähemmän ammattilaisia henkilösuojustehtäviin kuin viranomaispuolella. Koska suomalaisilla, esimerkiksi artisteilla on usein mukanaan korkeintaan yksi turvamies, on tärkeää miettiä taktiikka huolellisesti. Erityisesti massatilaisuudet ovat hankalia ja vaativat ehdottomasti huolellista ennakkosuunnittelua sekä sen lisäksi erityistä havainnointikykyä. (Fredriksson 2012, 190-191.)

Fyysisen suojelun lisäksi toinen tärkeä osa henkilösuojauksen kenttätoimintaa on saattueajotoiminta. Suojattavaa henkilöä kuljetetaan usein ajoneuvoilla paikasta toiseen. Se on myös taktisesti hyvä ratkaisu, sillä ajoneuvo tarjoaa luonnollisesti enemmän suojaa kuin jalkaisin liikuttaessa, etenkin jos ajoneuvo on luodinkestävästä materiaalista rakennettu. Suomessa kuitenkin panssaroidut ajoneuvot ovat yksityisellä puolella hyvin harvinaisia. Henkilösuojauksessa tulee myös ennen liikkeelle lähtöä aina tarkastaa vartioimaton ajoneuvo mahdollisen pommiuhan vuoksi, sekä suojattavan, että turvamiesten turvallisuuden vuoksi. (Fredriksson 2012, 193-194, 196.)

Kuvio 4. Saattueajo. (Mukaillen: King 2001,104).

Suojaliivit, toiselta nimeltään luotiliivit ovat perusvaruste turvamiehelle. Paitsi että ne suojaavat aseellisilta hyökkäyksiltä, on niistä hyötyä myös monella muulla tavalla. Nyström (ks. Fredriksson 2012, 207) toteaa, että suojaliivi on nimenomaan kaikilla päällä siksi, että se suojaava tavallisemmissakin tilanteissa, kuten pehmentää kaatumisia. Suojaliivejä on monenlaista eri tyyppiä erilaisilla suojaustasoilla. Suuri osa liiveistä pysäyttää käsiaseen luodit hyvin, mutta puukko tai piikki tulevat varsinkin alemman suojaustason liiveistä usein helpommin läpi. Korkeamman suojaustason liivit suojaavat kuitenkin hyvin myös näiltä. Veitsihyökkäysten ollessa varsinkin Suomen henkilösuojauksessa todennäköisempiä, suosivat turvamiehet usein liivejä, jotka suojaavat hyvin teräaseilla ja piikeillä tehtyjä hyökkäyksiä vastaan. (Fredriksson 2012, 207.) Suojaliivit suojaavat tehokkaasti myös lyöntejä ja potkuja vastaan sekä ajoneuvolla mahdollisesti kolaroidessa pehmentävät iskuja. Seuraavassa kuvassa esitetään esimerkki tyypillisestä suojaliivistä:

Kuva 1. Suojaliivi. (Pinterest 2018).

Suojaliivien lisäksi turvamiehelle välttämättömiä työvälineitä ovat muun muassa ensiaputarvikkeet ja taskulamppu. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti:

”Turvamiehellä tulisi olla aina keikalla mukana paitsi tarpeellisiksi katsotut voimankäyttövälineet, niin ainakin taskulamppu ja ensiaputarvikkeet.” (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

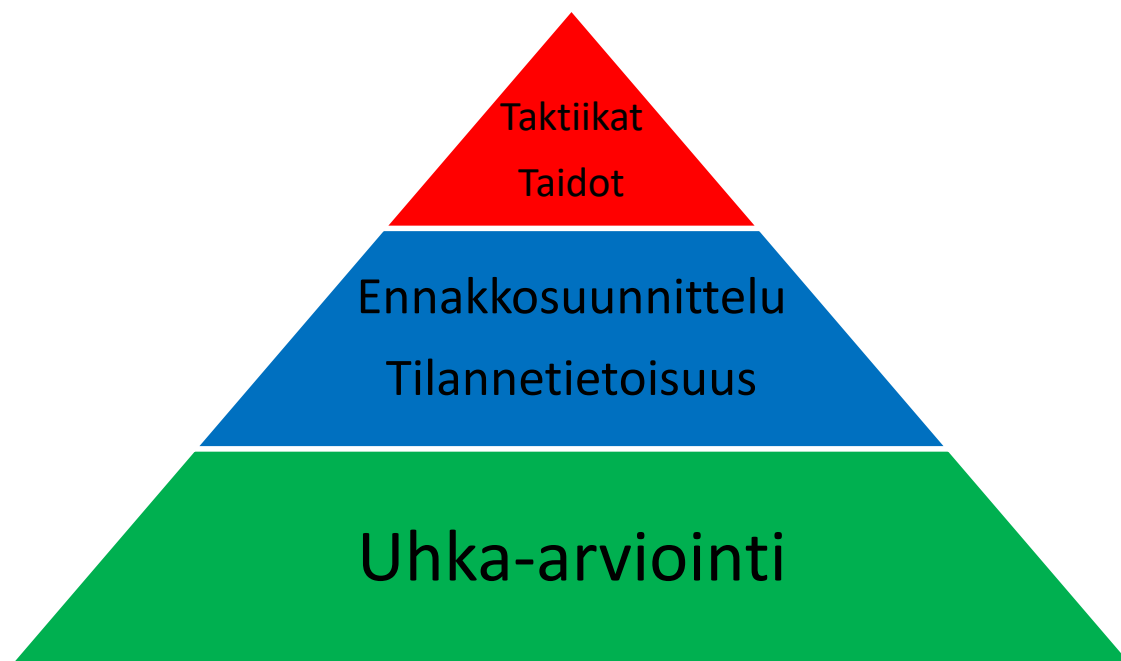
Perinteiset haavansitomistarvikkeet, desinfiointivälineet, defibrillaattori voivat tulla tarpeeseen. Taskulamppu on aivan ehdoton väline, sillä monesti ollaan tiloissa, joissa sähkökatko voi yllättää taikka muuten pitää nähdä jotain kirkkaalla valolla. Monitoimityökalu on hyödyllinen turvamiehen apuväline. Erilaiset radiopuhelimet ja nappikuulokkeet ovat turvamiesryhmän perustarvike, koska ryhmässä toimittaessa toimiva sisäinen viestintä on ehdottoman tärkeää, jotta kaikki ympäristön olosuhdemuutokset saadaan viiveettä kaikkien turvamiesten tietoon. (Fredriksson 2012, 212-213.)

Nykypäivänä matkapuhelimet ja kämmentietokoneet ovat tulleet perinteisten radioiden rinnalle turvamiesten perustyökaluiksi. Jotkut tekevät työtä pelkästään matkapuhelinten avulla. Älypuhelimet on todettu erityisen käteviksi, koska niissä voi käyttää karttoja ja erilaisia piirustuksia, jotka helpottavat henkilösuojaustoimeksiantojen turvallisuussuunnittelutyötä. Manninen (ks. Fredriksson 2012, 213-214) toteaa, että matkapuhelinta voi käyttää myös jäljityslaitteena suojattavan henkilön seurannassa sillä se saadaan näkymään eri karttapalveluissa. Jäljitykseen, jos tätä erikoisjärjestelyä tarvitaan, käytetään tavallisimmin kuitenkin matkapuhelinten sijaan tähän varta vasten tarkoitettuja laitteita. Jäljityslaitte sijoitetaan joko suojattavan henkilön vaatteisiin tai ajoneuvoon, jossa tämä liikkuu. Tällainen laite on erityisen kätevä mahdollisten kidnappaustilanteiden varalta. (Fredriksson 2012, 215.)

Turvatekniikan merkitys turvallisuusalan tehtävissä korostuu koko ajan entistä enemmän ja tämä näkyy myös henkilösuojaustehtävissä; suojattavalla saattaa olla kotonaan tai työpaikallaan nykyaikaisiaurvatekniikkalaitteita, joiden peruskäyttö turvamiehen tulisi hallita. Visanka (ks. Fredriksson 2012, 215) toteaa, että yksityisellä puolella myös tietokoneen käyttötaidot korostuvat, sillä uhka-arviot, turvallisuussuunnitelmat sekä muut dokumentit tulee tehdä siistiin ulkoasuun tietokoneella jo siksi, että asiakas näkee jo alkuvaiheessa turvapalvelun uskottavana ja luotettavana. Tämä on yksi perusedellytys luottamuksen saavuttamiselle.

6 Uhka-arviointi ja uhkatilanteiden hallinta

Henkilösuojaus on ennen kaikkea uhkien ennakoimista ja niiden välttämistä. Martin (ks. Fredriksson 2012, 165) kuvaa turvamiehen työtä pyramidiksi, joka koostuu uhka-arvioinnista, ennakkosuunnittelusta sekä tilannetietoisuudesta. Vasta näiden jälkeen tulevat erilaiset suojaustaktiikat- ja taidot. Seuraava kuvio havainnollistaa tätä pyramidiajattelua:

Kuvio 5. Turvamiehen työn vaiheet.

Alalla eräs yleinen sanonta on: ”vältetty tilanne on voitettu tilanne”. Toimeksiannot alkavat aina uhka-arvioinnilla sekä asiakkaan profiloinnilla (kuka on ja mitä tekee, miksi tarvitsee suojausta). Valasuo (ks. Fredriksson 2012, 166) kertoo, että teoriassa suojattavalta olisi hyvä saada todella yksityistäkin tietoa, kuten esimerkiksi mahdolliset vihamiehet, mahdollinen huumeidenkäyttö tai tapahtuneet syrjähyppyt ja ylipäättään kaikki sellaiset tekijät, jotka lisäävät uhkatilanneriskiä. Todellisuudessa asiakkailta ei aina saada edes alkeellisimpia perustietoja, kuten sitä miksi häntä uhataan tai hän saattaa myös vääristellä totuutta.

Toimeksiannoilla on aina muuttuvia tekijöitä ja kaikkeen pitää varautua etukäteen. Mahdollisimman paljon tietoa tulee pyrkiä keräämään etukäteen, mutta tärkeintä on se, että kaikkeen on varauduttu. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Keikkaan mennessä turvamiehellä tulisi olla pohjatiedot mitä siellä olisi vastassa. Totta kai keikka voi muuttaa muotoaan mutta perustiedot pitäisi olla selvillä. Ensisijaisen tärkeää on tietää etukäteen missä, millainen paikka, millainen kohdehenkilö, mitä tehdään yms. keikalla että osataan varautua etukäteen. Aina keikka muuttuu, kun tulee häiriötekijöitä tms. keikassa. Mutta kaikkeen pitää olla varauduttu.”* (Kunnallisen sektorin turvallisuussuunnittelija 2017.)

Ennakkosuunnittelu on tärkeä osa henkilösuojaustyötä ja siinä priorisointi on erityisen tärkeää. Paikka ja aika ovat tärkeimmät seikat, joihin tulee kiinnittää huomiota. Näiden jälkeen arvioidaan riskialttiimmat kohteet ja jos aikaa jää, niin näiden prioriteettien jälkeen tehdään tarkempaa työtä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Suunnittelu on ihan ehdoton, sille pitää aina löytää aikaa. Pitää tutustua ennakolta paikkoihin. Paras käydä itse, mutta ainakin videot, kuvat, kartat kohteesta. Jos ajatellaan iskuja, on kaksi asiaa mitkä pitää tietää: missä ja milloin sekä aika ja paikka. Periaatteessa kaiken muun voi jättää enemmän tuurin varaan. Yhden kilometrin alue on molemmissa päissä kriittinen. Suurin osa iskuista on tehty niin, että ollaan oltu tulossa tai poistumassa tilaisuudesta tai vaikka suojatavan kotoa.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Mitä tutumpi ympäristö turvamiehille on, sitä paremmin he pystyvät suojelutyönsä hoitamaan. Lisäksi hyvän turvamiehen taitoihin kuuluu strategisen ajattelun osaaminen ja todennäköisyyksien laskemisen taito, puhumattakaan kokemuksen merkityksestä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Strategisesti esimerkiksi kotiin iskeminen on tosi huono idea, jos ympäristö on turvaryhmälle tuttu. Mitä tuntemattomampi ympäristö sitä vaikeampi turvaryhmän on havaita uhkaa. Hyvä turvamies on kuin hyvä Texas Hold'em pelaaja, pystyy laskemaan todennäköisyyksiä. Aiemmilta keikoilta kerätty taustatieto ja materiaali auttaa turvamiestä hahmottamaan tilanteita ja opettaa varautumaan tulevaisuudessa.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Henkilösuojauksen riskit vaihtelevat ympäristön ja kontekstin mukaan ja tämän vuoksi kaikki toimeksiannot tulee suunnitella tapauskohtaisesti. Ympäristöstä ja kontekstista huolimatta ennakkovalmistelulla on aina yhtä tärkeä merkitys. On aina parempi, jos turvamiehen on mahdollista tutustua jo ennen toimeksiannon alkamista olosuhteisiin. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Riippuu hyvin paljon työkeikasta, ollaanko esimerkiksi Suomessa vai Afrikassa, riskit ovat erilaiset. Tapauskohtaisesti pitää edetä, mutta huolellinen ennakkovalmistelu on aina tärkeää kohteessa kuin kohteessa. Olosuhteisiin olisi hyvä päästä itse tutustumaan jo ennalta suunnittelua varten.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.)

Henkilösuojaus, kuten moni muukin työtehtävä on usein ryhmätyötä. Toimeksiannon ennakkosuunnittelussa olisi turvallisuuden kannalta tärkeää, että olosuhteisiin tutustumisen ja suunnittelutyön tekisi mahdollisimman samalla tavalla ajatteleva kollega, jos sitä ei itse pääse tekemään. Tällä tavoin voidaan välttää erilaisista ajattelutavoista syntyvät turhat riskitekijät. Lisäksi resurssien tarpeen arviointi oikein toteutettuna on niin ikään ehdottoman tärkeää. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Jos itse ei pääse niin paras olisi, jos sen ennakkotutustumisen tekisi kollega, joka ajattelee samoin kuin sinä. Ennakkosuunnittelussa resurssien tarpeen arviointi on tärkeää. Esimerkiksi jos tehtävä on selkeästi sellainen, että se vaatii ryhmän, niin sitä ei voi yksi henkilö hoitaa, sellaista ammattilaista ei olekaan.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.)

Prioriteetit määrittävät pitkälti henkilösuojaustoimeksiannon suunnittelua. Asiakas määrittää prioriteetit ja niiden mukaan tulee toimia, näin ollen toimeksianto tulee pyrkiä suunnittelemaan nimen omaan asiakkaan etujen mukaisesti. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Tässä tulee konkreettisesti eteen keikkojen erilaisuudet. Se ratkaisee mitkä on ne prioriteetit; jos ollaan esimerkiksi suojaamassa ison yrityksen yritysjohtajaa, joka pitää hallussaan uuden tuotteen prototyyppejä, niin tärkeä prioriteetti saattaa suojattavan koskemattomuuden lisäksi olla sen prototyypin suojeleminen, ettei siihen pääse ulkopuoliset käsiiksi. Sitten taas, jos suojataan jotain kuuluisuuden henkilöä, niin tärkein prioriteetti voi olla vain se, että henkilö pääsee koskemattomana turvallisesti perille määränpähän ilman myöhästymistä. Se korostuu, mitkä ovat juuri sen yksittäisen keikan uhkatekijät. Tässä sitten korostuu sitten taas sen ihmisen ammattitaito, joka suunnittelee sen keikan ja ohjeistaa työntekijät.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Uhkatilanteiden hallinta käsitteenä tuo ihmisille usein mieleen lähinnä väkivaltauhat. Uhkatilanteiden hallinta on käsitteenä kuitenkin huomattavasti laajempi ja väkivallan uhka on ainoastaan yksi monista eri uhkatekijöistä. Uhka voi olla mikä tahansa ja ympäristö sekä konteksti määrittävät aina sen mistä uhka syntyy ja mitä ne ovat. Tätä tukee myös seuraavat haastateltavan kommentit: *”Mielestäni termi uhkatilanteiden hallinta on Suomessa vääristynyt - sillä lähtökohtaisesti alan sisällä tarkoitetaan aina jotain väkivaltaan liittyvää. Mitä uhka sanana sitten oikeasti tarkoittaa, tai riski?”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

”Esimerkiksi jos menen suojattavan asiakkaan kanssa käymään Moskovassa ja me laskeudutaan koneella Seremetjevon lentokentälle ja ajetaan siitä sitten henkilöautolla Moskovan keskustaan hotelliin, niin jos nyt unohdetaan ne väkivaltaan liittyvät asiat tai vähintään kohdennettuun väkivaltaan liittyvät asiat, niin ihan konkreettinen uhkatekijä siellä on liikenneturvallisuus ja humalaiset kuljettajat. Itse olen esimerkiksi sinne mennyt tekemään etukä-

teissuunnittelua niin, että autonkuljettaja oli siellä kentällä odottamassa ja kun istuin autoon sisälle niin haistoin siinä, että jaaha, vodka haisee todella voimakkaasti, hyppäsin saman tien ulos autosta ja oikeaan taksiin siitä. Jos mennään Intiaan, niin mikä siellä on sitten taas liikenteessä se suurin uhkatekijä? No ne lehmät. Varsinkin jos olet tietämätön siitä kulttuurista ja hyppäät autosta ulos työntämään sitä lehmää tieltä pois, niin sittenhän joudut paikallisten lynkkaamaksi. Uhat on erilaisia, ei ole olemassa pelkästään väkivallan uhkaa.” (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Uhka-arvioinnissa on suositeltavaa käyttää siihen sopivia analyysityökaluja ja lisäksi tämäkin on ryhmätyötä, jossa vertaiskollegoiden kanssa tehty yhteistyö on aina parempi vaihtoehto kuin yksin tehty. Erittäin tärkeää on myös tietää, minkä vuoksi turvamiehet on toimeksiantolle tilattu ja turvamiesten tulee tarvittaessa myös kysyä asiakkaalta, että miksi toimeksiantolla ollaan. Uhka-arviointi oikein toteutuakseen vaatii analyysityökalujen lisäksi ammattitaitoa ja kokemusta. Tätä tukee myös seuraavat haastateltavan kommentit: *”Aika harva oikeasti osaa tai ymmärtää että miten sitä uhkaa pitäisi arvioida. Käytännössä ilman minkään työkalun käyttämistä ihan omassa päässä pähkimällä saa vähän asiasta jyvää, mutta se on todella rajoittunut se analyysi, minkä yksin omassa päässä tekee. Työkaluja on tänä päivänä tähän saatavilla vaikka minkälaisia ja internetin kautta löytyy hyviä työkaluja, maksullisia ja ilmaisiaikin.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

”Pitää olla joku hyvä työkalu taikka sitten hyvä työpari, kollega jonka kanssa sitä kahdestaan purkaa. Uhka-arviointia ei koskaan saisi tehdä yksin omassa päässä. Ja sitten toinen sellainen oleellinen juttu on se, että ei uskalleta esittää niitä kysymyksiä sen uhan arvioimiseksi. Tai sitten esitetään sillä tavalla, että asiakas ei kehtaa kertoa. Tilauksen tullessa on olennaista ensin selvittää se, että miksi asiakas tarvitsee turvamiehen ja mikä se ongelma on. Sen jälkeen vasta voidaan arvioida mitä se asiakas oikeasti tarvitsee. Liian usein keikoilla olevat turvamiehet eivät edes tiedä minkä takia he oikeasti ovat siellä töissä ja mitkä ovat sen keikan prioriteetit. Liian usein myös koetaan epäammattimaiseksi kysyä tarpeen tullen lisätietoja, vaikka se olisi välttämätöntä.” (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Manninen (ks. Fredriksson 2012, 166) toteaa, että karkea uhka-analyysi pystytään tekemään, jos saadaan edes kohtuulliset lähtötiedot. Huolimatta siitä, että monesti varsinkin pienempien turvayritysten henkilöresurssit ovat hyvinkin rajalliset, pyritään uhka-arviointi tekemään aina mahdollisimman kattavasti jo omankin työturvallisuuden vuoksi. Uhka-arvion tulisi olla kokonaisvaltainen, relevantti, selkeä, tarkka ja looginen. Vaatimukset uhka-arvion tekemiselle ovat kovat, mutta sitä varten on maailmalla kehitetty useita erilaisia tietokonepohjaisia uhka-analyysityökaluja. Uhka-analyysin tekemisessä ja tulkitsemisessä alan kokemus on tärkeässä osassa, sillä yksikään menetelmä ei voi korvata ihmistä ja kenenkään käyttäytymistä ei

milloinkaan voida ennakoida täysin tyhjentävästi. (Fredriksson 2012, 167.) Karpela (ks. Fredriksson 2012, 168) toteaa, että analyysityökalujen etu on ennen kaikkea niiden mahdollistama systemaattisuus uhka-arvioinnissa.

Mosaic on uhka-arvioinnin työkalu, jota käytetään muun muassa Yhdysvalloissa liittovaltion virkamiesten, tiedustelupalvelu CIA:n virkailijoiden sekä kongressiedustajien suojelutyössä. (Fredriksson 2012, 167.) Mosaic onkin erittäin hyvä työkalu mille tahansa uhka-arviointia tekeväälle taholle. Henkilösuojauksessa Mosaic-menetelmää voidaan käyttää arvioitaessa minkälaista tahansa suojattavaa asiakasta kohtaan mahdollisesti kohdistuvaa uhkaa. Mosaic-menetelmässä valitaan ensin minkä tyyppisestä uhkatilanteesta on kyse. Sen jälkeen analyysin tekijältä kysytään erilaisia kysymyksiä uhkatekijästä ja näiden vastausten perusteella järjestelmä pisteyttää uhan todennäköisyyden ja vakavuuden. Seuraavassa kuviossa esitetään Mosaic-analyysin aloitusvaihe:

Minkälaista uhkaa olet arvioimassa?	
Perheväkivalta Mies uhkaajana	Perheväkivalta Nainen uhkaajana
Työpaikkaväkivalta Mies uhkaajana	Työpaikkaväkivalta Nainen uhkaajana
Kouluväkivalta Oppilas uhkaajana	Korkeakouluväkivalta Opiskelija uhkaajana
Väkivaltauhka Kohde: Julkisuuden henkilö	Väkivaltauhka Kohde: Virkamies

Kuvio 6. Mosaic-analyysin aloitusvaihe. (Mukaillen: De Becker & Associates 2018).

Kuten kuvioista nähdään, ensin valitaan tilanne, johon uhka-analyysi halutaan tehdä. Se voi olla esimerkiksi työpaikkaväkivalta, mahdollisena uhkatekijänä vaikkapa naistyöntekijän miespuolinen kollega tai koulussa voi olla uhkaava oppilas, josta analyysi tehdään. Seuraavassa vaiheessa analyysin tekijältä kysytään melko tarkkojakin kysymyksiä uhkatekijästä. Vastauksien perusteella ohjelma pisteyttää uhan todennäköisyyden ja vakavuuden. Tämä on erinomainen uhka-arvioinnin päätöksenteon apuväline, mutta lopullisen päätöksen mahdollisista toimenpiteistä tekee kuitenkin aina ihminen.

Yksittäisten riskien suuruuden arvioinnissa yleisesti käytetty riskitaulukko on menetelmänä varsin käytännönläheinen ja konkreettinen, ja se soveltuu myös henkilösuojautyöhön hyvin yksinkertaisena riskiarviointimenetelmänä. Riskitaulukossa eri tasot kuvaavat seurausten vakavuutta ja tapahtuman todennäköisyyttä. Tapahtuman todennäköisyys on joko epätodennäköinen, mahdollinen tai todennäköinen. Tapahtuman seuraukset ovat joko vähäisiä, haitallisia tai vakavia. Nämä yhdistämällä muodostuu riskitaulukko. (Brisk & Juvonen 2011, 38-39.) Riskitaulukossa voidaan määrittää eri asteikkoja käytettäväksi. Yleisesti käytettyjä ovat ainakin 1-3 ja 1-5, joissa 1 kuvaa pienintä todennäköisyyttä tai vakavuutta ja vastaavasti 3 tai 5 kuvaa suurinta todennäköisyyttä tai vakavuutta. Seuraava taulukko havainnollistaa riskitaulukon periaatteen:

Tapahtuman todennäköisyys	Tapahtuman seuraukset		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1. Merkityksetön riski	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski
Mahdollinen	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski
Todennäköinen	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski	5. Sietämätön riski

Taulukko 1. Riskitaulukon periaate. (VTT 2009).

Seuraava taulukko kuvaa kuvitteellista henkilösuojaustoimeksiantoa koskevaa riskitaulukkoa asteikkoa 1-5 käyttäen:

Riski	Todennäköisyys	Vakavuus	Yhteensä
Yksittäisen henkilön aseeton hyökkäys asiakasta vastaan	2	4	6
Yksittäisen henkilön aseellinen hyökkäys asiakasta vastaan	1	5	6
Asiakkaalle sattuva välitöntä ensiapua vaativa sairaskohtaus tai loukkaantuminen	1	5	6
Pommiuhka asiakkaan kodissa/autossa	1	5	6

Taulukko 2. Riskitaulukkoesimerkki henkilösuojaustoimeksiannossa.

Kuten taulukosta nähdään, riskit ovat varsin erilaisia, mutta ne pisteytetään samalla periaatteella. Uhkia löytyy tavallisesti erittäin paljon, joten kaikkia ongelmia on mahdotonta ratkaista kerralla. Siksi on tärkeää tunnistaa isoimmat riskit, joihin nopeammin tulisi reagoida. Juuri tämän seikan vuoksi tulee määritellä riskin suuruus arvioimalla vahinkojen suuruus riskin toteutuessa sekä vahingon todennäköisyys. Tämä arviointi antaa lähtökohdat asianmukaisten toimenpiteiden suunnittelulle ja suuntaamiselle. (Vahtiohje 2009.)

Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA) on myös toimiva riskien tunnistamisen työkalu. (Suomen riskienhallintayhdistys 2018). POA-menetelmää voidaan soveltaa myös henkilösuojaustyön johtamisessa. Potentiaalisten ongelmien analyysissä ensiksi sovitaan kohteet tai riskit, joita halutaan tunnistaa. Tämän jälkeen kootaan kyseisiä kohteita tai riskejä tuntevista henkilöistä työryhmä, jonka optimihenkilömäärä on kolmesta neljään henkilöä ja heidän lisäksi ryhmään tarvitaan POA-menetelmän tunteva ryhmän vetäjä. Kun ryhmä on koossa, voidaan riskien analysointi aloittaa. POA-analyysiin tulisi varata aikaa 1-3 tuntia riippuen arvioitavasta kohteesta tai riskistä ja siihen tulee varata häiriötön tila sekä muistiinpanovälineet. POA-analyysin aikana riskejä arvioidaan aivoriihiteknikalla ryhmän vetäjän johdolla. Kun potentiaalisia riskejä on analysoitu riittävästi, tehdään niistä yhteenveto ja aletaan arvioimaan mahdollisia toimenpiteitä sekä sovitaan toimenpiteiden aikataulusta ja vastuuhenkilöistä. (Suomen riskienhallintayhdistys 2018).

6.1 Uhkatilanteiden hallinta yksilön näkökulmasta

Uhkatilanne saattaa tulla kohdalle juuri silloin, kun turvamies on väsynyt, kipeä, kotona on ollut hieman vaikeaa puolison kanssa, ajatukset harhailevat tai muuten vain olo ei ole paras mahdollinen. Näistä seikoista huolimatta tulee valppaustaso pystyä pitämään ja mahdolliset uhkatilanteet hoitamaan korkealla ammattitaidolla, sillä asiakas luottaa siihen ja maksaa siitä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Väsymys, huolto, pitkät päivät, venyvät työajat. Nopeasti muuttuvat tilanteet ja suunnitelmat. Näihin täytyy vaan sopeutua.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.) Valppaus onkin turvamiehen tärkeimpiä työkaluja. Tilanteeseen reagoiminen hidastuu ja kaikkien turvallisuus vaarantuu, jos turvamies on hetkeäkään omilla ajatuksillaan keikalla.

Valppaana pysyminen saattaa usein olla haastavaa, sillä monesti työ on ennaltaehkäisevää tarkkailua ja paikallaan oloa. Tämä kuuluu joka tapauksessa turvamiehen perusammattitaitoon. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Joitakin vuosia sitten pidin kurssia nimenomaan tähän aiheeseen liittyen, puhuttiin hyökkäystä ennakoivista käytöksellisistä merkeistä ja siitä kun ihminen valmistautuu siihen. Tehtiin sellainen hyvin yksinkertainen harjoitus, missä laitoin useamman maalimiehen huoneen seinän vierustalle siten, että heillä oli katseet huoneeseen päin. Yhdelle heistä annoin kertakäyttölautaselle pursutettua kerma-vaahtoa ja ohjeistin, että pitää sen selkänsä takana piilossa ja sitten kun suojattava henkilö ja suojaaja tulee siitä ohitse, niin hän yrittää lävyyttää sillä lautasella. Ohjeistin muutamaa muuta maalimestä siitä, että millä tavalla he käyttäytyvät tilanteessa ja sitten päästin niin sanotun advance-miehen siihen huoneeseen muutamaksi minuutiksi tekemään etukäteissuunnittelua ja tarkkailemaan näiden maalimiesten käytöstä. Kun hän oli muutaman minuutin*

tarkkaillut, hän lähti sitten huoneesta ulos ja sen jälkeen tämä sama advance-mies päästettiin toisen suojaajan ja suojattavan henkilön kanssa kävelemään sen maalimiesjoukon ohitse. Nimenomaan harjoiteltiin sitä uhkaavien merkkien tunnistamista. Ja ainakin muutamat suojaajat tajusivat tässä harjoituksessa sen, että kyllähän se ihminen jotain tekee, mutta ongelma on siinä, että miten osataan lukea niitä merkkejä.” (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Turvamies ei milloinkaan saa jäädä ”putkinäköisesti” keskittymään yhteen kohteeseen, vaan hänen tulee jatkuvasti pystyä havainnoimaan potentiaaliset uhat koko toimintasektorilta. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Ja sitten taas toisaalta, iso ongelma on se, että jos minä jään liian kauaksi aikaa tuijottamaan jotakin yksittäistä merkkiä siten, että niitä muita ihmisiä on kuitenkin liian paljon, niin sitten en olekaan enää siinä hetkessä. Pitää elää siinä hetkessä, kun se ase tai vastaava mikä on se ensimmäinen minkä minä näen, niin jos olen liian pitkän aikaa keskittynyt johonkin yksittäiseen juttuun niin minulta jää ne muut merkit huomaamatta. Ja aika harvahan tästä osaa kouluttaa yleensä yhtään mitään. Se on mielentilakysymys. Aika harvassa koulutuksessa tätä tietääkseni sen kummemmin harjoitellaan.” (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)*

Aggressiivinen henkilö osoittaa tavallisesti tiettyjä eleitä, joiden perusteella voidaan huomata tilanteen eskaloituvan. Äänenpainon muuttuminen uhkaavaksi, uhkailu tai vastaavasti hiljaisuus, raajojen tai hampaiden kiristely, pälyilevä katse ovat esimerkiksi tällaisia eleitä, joiden perusteella on viimeistään syytä valmistautua tilanteen eskaloitumiseen. On myös aina syytä muistaa niin sanotun +1 säännön mukaisesti, että paikalla saattaa olla useampia uhkaavia henkilöitä, vaikka he eivät olisi havaintoetäisyydellä juuri sillä hetkellä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Riippuu työtilanteesta mutta jos yleisesti lähdetään, niin puhun tässä esimerkkihenkilöstä, joka osoittaa joko suoranaisia aggression merkkejä tai on yrittänyt kertoa asiaansa useaan otteeseen (esimerkiksi humalainen jänkyttäjä tms., joka ei saa asiaansa haluamaansa lopputulosta.) Tunnistan aggressiivisen habituksen näistä: äänenpainon muuttuminen, uhkailu, puhe lakkaa, käsien puristelu nyrkkiin, hihojen kääriminen, pälyily, maalinhakukatse, hampaiden kiristely, leukalihasten jännittyminen. Painotan tässä, että lähtökohtaisesti oletan aina, että paikalla on kaksi aggressiivista asiakasta, vaikka toista ei juuri sillä hetkellä olisi havaittavissa.” (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017a.)*

Kohdehenkilöä voi rauhoitella antamalla tälle huomiota, toistaa hänen sanojaan ja myötäilemällä häntä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Kuunnella. Kuunnella ja toistaa kuulemansa omin sanoin. Esimerkiksi ”olenko ymmärtänyt oikein, että et ole tyytyväinen tehtyyn päätökseen?” Tämän jälkeen pyrkisin ohjaamaan kiihtyneen ihmisen sellaiselle taholle, joka voi ottaa vastaan valituksen toiminnastani. Ihmiset haluavat tulla huomioituksi.” (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017a.)*

Kohdehenkilöä kohdattaessa oma asenne ja omat eleet määrittävät merkittävästi tilanteen etenemistä. Turvamiehen ylimielinen asenne tai uhkaavat eleet eskaloivat tilanteen hyvin herkästi, etenkin jos kohdehenkilö ei ole mieleltään tasapainossa tai on sekaisin päihteistä. Turvamiehen tulee kiinnittää erityisen paljon huomiota omaan sanattomaan viestintäänsä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Jos haluaa muuttaa muita, tulee muuttaa itseään. Mikäli oma asennoituminen on väärä, tulee asiakkaista useimmiten ei-asiakkaita. Esimerkkinä akuutissa psykoosissa oleva ihminen, joka on aktiivisten ääni- ja luuloharjojen vallassa. Mikäli esim. turvamiehen sanaton viestintä on tulkittavissa uhkaavaksi (kädet eivät näy, vihaiset kasvot, käskyttävä ääni) samaan aikaan kun äänet ja luulot kertovat mahdollisesta uhasta, kohdistuu puolustuksellinen väkivalta turvamieheen, sillä psykoottinen ihminen ei kykene erottelemaan sitä, mitkä äänet kuuluvat turvamiehen suusta ja mitkä ovat harhoja. Tässä tulee huomioida myös se, että harhainen ihminen hyvin harvoin kokee olevansa harhainen ja kuullut äänet ovat todellisuutta.”* (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017a.)

Sanaton viestintä on näin ollen uhkaavassa tilanteessa vielä tärkeämpää kuin sanallinen; omat eleet, ilmeet, asennot ja liikkumistyyli vaikuttavat usein kohdehenkilön käyttökseen huomattavasti. Oma kehonkieli ja sanallinen viestintä ei saisi missään nimessä olla ristiriidassa keskenään, sillä siitä syntyy syvä uskottavuuden puute. (Sundell 2014, 59-60.) Kasvot ovat merkittävässä osassa vuorovaikutustilanteessa. Kasvojen ilmeistä voidaan arvioida toisen ihmisen tunteita ja muokata omaa käyttäytymistä näiden ilmeiden mukaisesti. (Hämäläinen 2006, 406.)

Mielentila vaikuttaa merkittävästi mahdollisen uhan etukäteistunnistamisessa. Kaivonen (2010, 6-10) esittää turvallisuusalalla aiemmin julkaistun, alun perin sotilaskäyttöön tarkoitettun, varsin käyttökelpoisen mielentilan eri tasoja kuvaavan viisiportaisen värikoodiston, joka muodostuu seuraavalla tavalla: Valkoisessa mielentilassa henkilö on omissa ajatuksissaan eikä kiinnitä juurikaan huomiota siihen, mitä hänen ympärillään tapahtuu. Tämä on vaarallisin ja valitettavasti yleisin mielentila, jossa ihmiset pääasiassa ovat. Valkoisessa mielentilassa oleva henkilö voi esimerkiksi junassa istuessaan miettiä kauppareissun ostoslistaa huomaamatta mitään muuta, samalla kun vieressä istuva rikollinen harjoittelee veitsen esille ottoa hihasta. (Kaivonen 2010, 7.) Turvamiehen ei missään tilanteessa, millään hetkellä tule olla tässä mielentilassa.

Keltaisessa mielentilassa henkilö on normaalissa valppaustilassa, esimerkiksi siviilissä autoa ajaessa. Keltaisessa mielentilassa henkilö kykenee yleensä havainnoimaan potentiaalisia uhkia ympäristössä sekä aloittamaan niihin valmistautumisen. (Kaivonen 2010, 8.) Turvamies voi työssä olla keltaisessa mielentilassa silloin, kun ollaan työvuorossa jossa ei ole tiedossa mi-

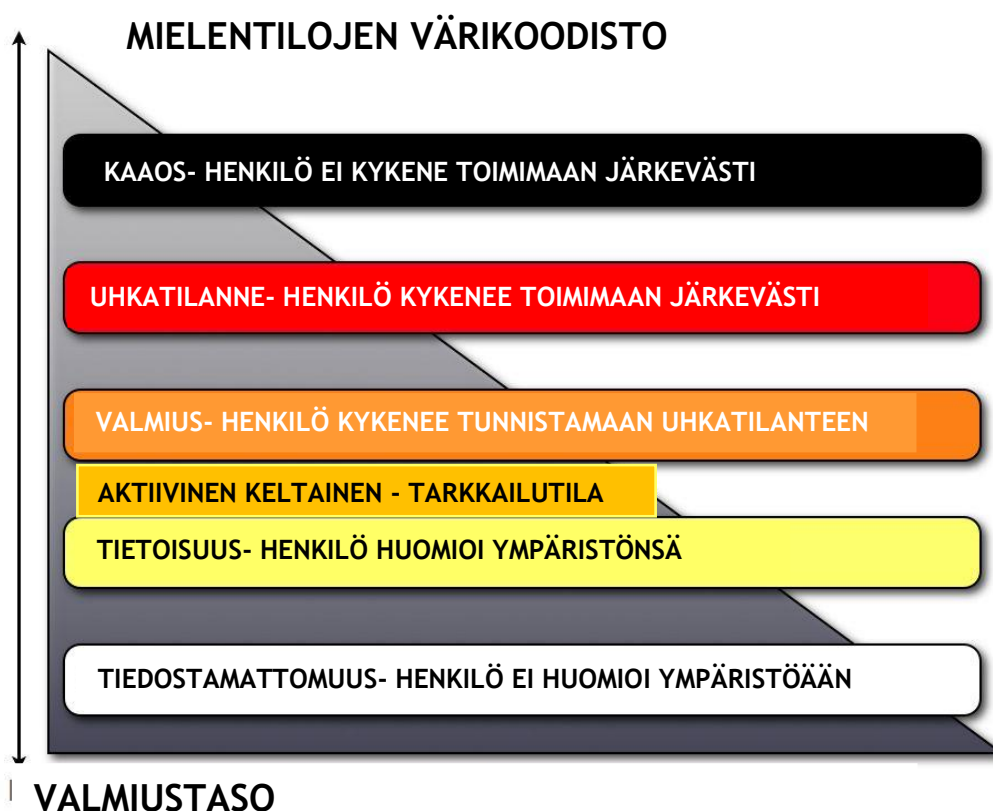
tään erityisiä uhkakuvia, kuten suoraan asiakkaalle esitettyä vakavasti otettavaa tappouhkausta. Aktiivinen keltainen mielentila on Martinin (ks. Fredriksson 2012, 191) lisäys alkupe-
räiseen mielentilojen viiden värin koodistoon. Tässä tilassa henkilö normaalia aktiivisemmin tarkkailee ympäristöään, mutta kyse ei vielä ole erityiseen uhkaan valmistautumisesta. Aktiivinen keltainen mielentila on keltaisen ja oranssin lisäksi yleisin sopiva mielentila turvamiehelle.

Oranssissa mielentilassa henkilö on havainnut uhan ja alkanut tekemään ennakoituja toimenpiteitä tai miettimään ja suunnittelemaan toimintaansa, jos uhkatilanne tulee päälle. Oranssissa mielentilassa oleva henkilö voi esimerkiksi kadulla vaihtaa puolta, kun huomaa kohti kävelevän aineissa olevan, häiriintyneen oloisen henkilön. (Kaivonen 2010, 8.) Oranssi mielentila on keltaisen ja aktiivisen keltaisen ohella yleisin sopiva mielentila, jossa turvamiehen tulisi työaikana olla. Tämä mielentila mahdollistaa uhkaan nopeasti ja tehokkaasti reagoimisen.

Punaisessa mielentilassa uhkatilanne on jo alkanut ja henkilö on aloittanut kontrolloidun ja harkitun vastatoiminnan. Punaisessa mielentilassa toiminta pysyy loogisena ja tehokkaana. Esimerkiksi fyysisen konfliktin tapauksessa henkilö kykenee tehokkaasti joko taistelemaan vastaan tai pakenemaan. (Kaivonen 2010, 9.) Turvamiehen tulisi olla punaisessa mielentilassa silloin, kun uhka on jo toteutunut ja siihen tulee vastata tilanteen vaatimalla tavalla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi fyysiseen voimankäyttöön vastaamista.

Mustassa mielentilassa henkilön toiminta ei enää ole loogista. Yllättäen eteen tulleen uhkatilanteen aiheuttamat stressireaktiot henkilön elimistössä aiheuttavat sen, ettei omaa toimintaa kyetä hallitsemaan lainkaan. Mustassa mielentilassa henkilö voi esimerkiksi paeta kotiinsa tunkeutunutta hyökkääjää hyppäämällä seitsemännen kerroksen parvekkeelta. Musta mielentila on näistä viidestä kaikkein ei-toivotuin mielentila, sillä se ei anna minkäänlaisia takuita tilanteesta selviytymisestä. Paras keino välttää mustaa mielentilaa on pyrkiä pysymään keltaisessa mielentilassa, jolloin uhkatilanne ei yllätä niin pahasti ja omia stressireaktioita on helpompaa hallita. (Kaivonen 2010, 9.) Turvamiehen ei milloinkaan, missään tilanteessa tule olla mustassa mielentilassa.

Seuraava kuvio havainnollistaa tätä mielentila-asteikkoa:

Kuvio 7. Mielentilojen värikoodisto. (Mukaillen: Armed defense training association 2016).

Kuten nähdään, kuvio osoittaa selkeästi eri tasojen merkityksen siten, että valkoisella tasolla ollaan potentiaalisia uhreja, keltaisella tasolla ollaan tietoisia ympäristöstä, aktiivisella keltaisella tasolla tarkkaillaan aktiivisesti ympäristöä ilman uhkatilanteen olemassaoloa, oranssilla tasolla kyetään tunnistamaan potentiaaliset uhat, punaisella tasolla ollaan täydessä toimintavalmiudessa- ja kunnossa, ja mustalla ollaan keskellä hallitsematonta kaaosta. On syytä tiedostaa, että värikoodiston mukaisten mielentilojen välillä on helppo liikkua ylöspäin valmiustasoa nostaen pykälä kerrallaan, mutta pykälää on todella vaikea ohittaa. Mustaan mielentilaan joutumisen vaara on olemassa aina, kun uhkatilanne tulee päälle yllättäen ja sitä todennäköisempää mitä pahemmin tilanne sinut yllättää. Tästä syystä aina tulee pyrkiä mahdollisimman tehokkaasti havainnoimaan ympäristöä ja ennakoimaan uhkia. (Kaivonen 2010, 10.)

Jos henkilö on seurannut säännöllisesti ympäristöään (keltainen mielentila), arvioinut mahdollista vaaraa (oranssi mielentila), ymmärtänyt että hyökkäys on tapahtumassa (punainen mielentila), toimii hän silmukan viimeisen vaiheen mukaisesti luoden itselleen yksinkertaisen toimintasuunnitelman, jolla selvittää tilanteesta. Rationaalinen ympäristön havainnointi, tilanteen arviointi, päätöksenteko ja toimintakyky on tärkeää, sillä silloin ei jouduta tilanteeseen, jossa tilanne on käynnistynyt yllätyksellisesti, joudutaan miettimään ja yritetään ymmärtää auttamattomasti myöhässä mitä tapahtuu, jolloin vaaran ja vahingon mahdollisuus on suurempi, kuin silloin jos ollaan valmiita. Pienikin toiminta muuttaa ympäröiviä olosuhteita. Havainnointia ja arviointia tehdään tavallisesti jatkuvasti, mutta olosuhteiden muuttuessa ne voivat keskeytyä; jos kesken kahdenkeskisen tappelun tulee yhtäkkiä kolmannen osapuolen hyökkäys sivulta, alkaa automaattisesti tilanteen uudelleenarviointi. Todellisuudessa uhkatilanteessa kaikki tapahtuu tavallisesti todella nopeasti eikä aikaa ole paljon. Oikein tehty ympäristön havainnointi ja tilanteen arviointi (keltainen, aktiivinen keltainen ja oranssi mielentila), parantavat mahdollisuuksia selvittää tilanteesta merkittävästi. (Dougherty & Arvassalo 2015, 124-125.)

6.2 Pelon ja stressireaktioiden hallinta uhkatilanteessa

Vartiointiala on eräs riskialttiimmista ammattialoista ja tästä syystä alalla on tärkeää ymmärtää pelon ja stressireaktioiden hallinnan menetelmiä. De Becker (1998, 123) toteaa, että kun joku uhkaa esimerkiksi tappaa henkilön, niin hyvä puoli siinä on se, että viimeistään tässä vaiheessa kohdehenkilö ilmaisee aikovansa aiheuttaa vastapuolelleen vahinkoa ja se aiheuttaa henkilössä automaattisen pelko- ja stressireaktion, joka taas mahdollistaa valmistautumisen ja toimintavalmiuden tilanteessa. Psykologiset paineet vaikuttavat fysiologisten sekä ympäristön aiheuttamien paineiden kanssa toimintaan samanaikaisesti. Ihmismielelle on tyypillistä vähätellä vakavia tilanteita, jolloin kyse on psykologisesta torjunnasta ja itsesuojelumekanismista. (Nurmi 2006, 87-88.)

Pelon tunteesta kertominen on esimerkiksi poliisien keskuudessa melko harvinaista ja pelkoa on tapana ilmaista lähinnä kontekstisidonnaisena huolestumisena, esimerkiksi: ”olen huolissani resurssien riittävydestä juuri tässä tilanteessa”. Pelko voi olla paitsi fyysiseen vaaraan liittyvää, myös epäonnistumiseen liittyvää; pelätään että muut tuomitsevat, jos epäonnistuu työtehtävässään. Vaarallisissa työtehtävissä onkin olennaista kyetä elämään pelon kanssa ja työskentelemään siitä huolimatta mahdollisimman johdonmukaisesti ja järkevästi. (Nurmi 2006, 89.)

Pelko ja stressi ovat ihmisen normaaleja suojelumekanismeja, jotka ovat hyvä asia niin kauan, kun ne eivät haittaa rationaalista toimintaa. On epänormaalia, jos ei koskaan tunne pelkoa tai stressiä. Pelosta ei pääse koskaan eroon. (Poliisin valmiusyksikkö Karhun johtaja 2011.) Pelko vaikuttaa henkilön toimintaan väkivaltatilanteessa ja sitä voi joiltain osin oppia hallitsemaan, mutta sen totaalinen tukahduttaminen tai totaalinen hallinta on mahdotonta. Stressireaktiot ja väkivallan pelko ovat ihmiselle luontaisia asioita ja ne auttavat toimimaan tilanteessa, jossa oma fyysinen koskemattomuus on uhattuna. (Kaivonen 2009, 32.)

Jos yksilö on kohdannut työurallaan aiemmin väkivaltatilanteen tai vakavan uhkatilanteen, aiheuttaa se useimmiten pelon tunnetta myös jatkossa vastaavissa työtilanteissa. Pelko on luonnollinen reaktio ja se voi auttaa suoriutumaan hankalista tilanteista paremmin, sillä se nostaa ihmisen toimintakykyä tiettyyn pisteeseen saakka. Toisaalta, jos pelkoreaktioista tulee niin voimakkaita, että ne lamaannuttavat toimintakykyä ja aiheuttavat ihmiselle esimerkiksi ahdistusta, normaalien työtilanteiden välttelyä tai fyysisiä oireita niin siitä seuraa ongelmia. (Sundell 2014, 18).

Keinoja yksilön pelkojen hallitsemiseksi ja voittamiseksi ovat esimerkiksi siedättäminen, kiertäjäherron jarrun käyttäminen, paineen alla harjoittelu, pelkomuiston muuttaminen, leiman vaihtaminen kokemukselle tai panoksien vähentäminen. Siedättäminen on tehokkain keino pelkojen voittamiseen. Jos yksilö tarpeeksi pitkään siedättää itseään häntä pelottavissa tilanteissa, lopulta pelko murtuu. Kiertäjäherron jarrun hallinta taas on lähinnä ainoa tehokas keino hallita jo käynnistynyttä pelkoreaktiota, toimien myös tosielämän stressaavissa tilanteissa. Tämän yhtenä keinona käytetään pitkään ulos hengittämistä erilaisissa tilanteissa, joissa halutaan saada hermostollinen reaktio kuriin ja se on tutkitusti toiminut keino myös normaalisti väkivallalla tilanteita ratkaisevien keskuudessa. (Hyppönen 2014, 240-241.)

Paineen alla harjoittelu on erittäin tehokas keino pelkojen voittamiseen. Panoksien kasvattaminen ja mielikuvien käyttäminen harjoitustilanteessa toimivat samalla tavalla kuin siedättäminen, mutta koska kyse on harjoitustilanteesta, niin epäonnistumisen hinta on emotionaalisesti alempi kuin oikeassa tilanteessa. (Hyppönen 2014, 240.) Turvallisuusalalla paineen alla harjoittelua käytetään uhkatilanteiden hallinnan koulutuksessa ja osaavan kouluttajan johtamana harjoittelu on todella palkitsevaa, jos oma asenne on kunnossa. Paineen alla harjoittelua voidaan soveltaa myös monien muiden alojen koulutukseen, joissa joudutaan kohtaamaan haastavia asiakaspalvelutilanteita tai uhkatilanteita. Oikein harjoiteltuna paineen alla harjoittelu lisää merkittävästi mahdollisuuksia pysyä toimintakykyisenä tositilanteessa.

Pelkomuiston muuttamisella tarkoitetaan sitä, että vaikka historiaa ei tunnetusti voikaan muuttaa, niin omaa asennoitumista siihen miltä historia tässä päivässä ja hetkessä tuntuu, voi muuttaa. Panoksien vähentäminen on eräs tehokkaimmista ja toimivimmista psykologisista konsepteista. Panoksia voi vähentää mielessään esimerkiksi suhteuttamalla vaaran toiseen, historiaperspektiiviä käyttäen, vähentäen tilanteen vakavuutta, keskittymällä hetkeen taikka muuttamalla tilanteen mielessään oppimistilanteeksi. Kun yksilö kokee hallitsevansa tilannetta jollakin tavalla, tilanteen vaara ja siitä kumpuava pelko voivat jopa tuntua kierolla tavalla miellyttäviltä. Tulkintatapa näihin tilanteisiin on yksilökohtainen. (Hyppönen 2014, 241.)

Tavallisimmin uhka/väkivaltatilanne sisältää neljä vaihetta: erimielisyys, sanallinen uhka, fyysinen uhka, fyysinen kontakti. (Saarela & Isotalus & Salminen & Vartia & Leino 2009, 34.) Tämän kaavan ymmärtäminen on tärkeää, jotta työntekijä tunnistaa tilanteen kärjistymisen merkit. (Sundell 2014, 75.) Normaalissa, rauhallisessa tilanteessa erimielisyys vähintään kahden ihmisen välillä ratkaistaan puhumalla tai neuvottelemalla. Tässä tapauksessa riidastakin (sanallinen uhka) selvittää useimmiten yhteisen edun nimissä. Seuraavassa vaiheessa ollaan kuitenkin herkästi samassa tilanteessa eli on olemassa selkeä fyysinen uhka ja sitä saattaa seurata fyysinen kontakti viimeisenä keinona, kun muuta keinoa ei enää kyetä näkemään. (Elonen 1997, 73.)

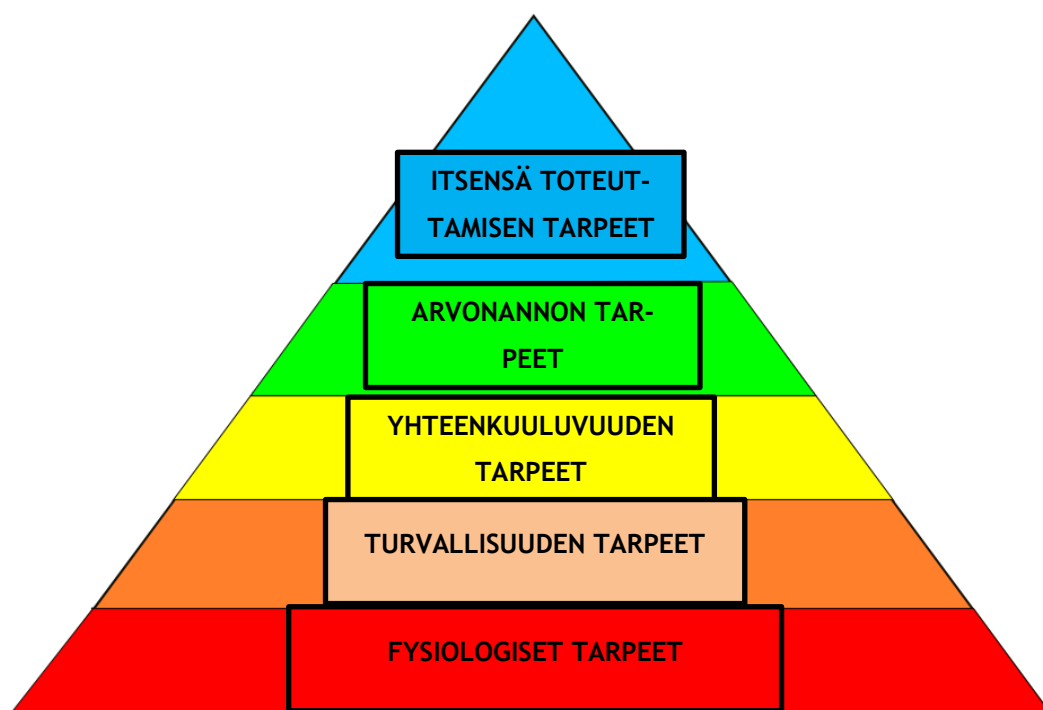
Kun ihminen kohtaa tilanteen, jossa häneen kohdistuu vakavaa henkeen tai terveyteen kohdistuvaa uhkaa, on luonnollisena reaktiona tavallisesti voimakas pelko, josta aiheutuu niin kutsuttu taistele tai pakene -ilmiö. Kehossa muodostuvat stressihormonit aiheuttavat sen, että pulssi kiihtyy, veri pakkautuu isoihin lihaksiin, raajat voivat vapista, aistit voivat heiketä, näkökenttä kaventuu ”putkinäöksi” helposti ja huomio keskittyy kohti uhkaajaa. (Sundell 2014, 94).

Kovin mahdollinen eskaloitumistilanne turvamiehen työssä on aseellinen hyökkäys, jossa viimeistään turvamiehen henkinen kantti sekä ammattitaito joutuvat todelliselle koetukselle. (Fredriksson 2012, 189). Tilanteet kehittyvät nopeasti eikä oikeassa uhkatilanteessa enää harjoitella, vaan silloin tulee osata toimia. Turvamiehen työssä osaamattomuus tai jähmettyminen saattaa tarkoittaa suojattavan henkilön eriasteista loukkaantumista tai jopa kuolemaa. Myös turvamiehen oma työturvallisuus on luonnollisesti tällaisessa tilanteessa uhattuna. Henkinen valmius henkilösuojaustyöhön on näin ollen erityisen tärkeää, jotta uhkaan kyetään tarvittaessa vastaamaan myös fyysisesti.

Paitsi itselle sattuvat pelkoa aiheuttavat tapahtumat jättävät jälkiään, niin pelkotiloja voi aiheuttaa myös työkaverille työssä sattuvat uhka- ja väkivaltatilanteet. Tällaiset tilanteet usein aiheuttavat työhyvinvoinnin heikkenemistä koko työyhteisössä. Koetaan turvattomuuden ja epävarmuuden tunteita. Mitä enemmän työntekijällä on tietoa ja kokemusta uhkatilanteista, sitä paremmin hän kykenee jo ennalta havaitsemaan mahdollisesti aggressiiviset asiakkaat. (Sundell 2014, 18-19, 92.)

Aggressiivisuuden voidaan katsoa kuuluvan olennaisena osana ihmisluontoon; se periytyy historiallisilta aikakausilta, jolloin oman elintilan- ja tason kannalta oli välttämätöntä toimia aggressiivisesti. Yksilölle on hyötyä kyvystä reagoida aggressiivisesti tarvittaessa. (Helkama 2015, 119-120.) Turvamiehen työhön kuuluu uhkatilanteita, jotka edellyttävät voimakkaankin aggression käyttöä. Eräs tärkeä tekijä voimankäyttö- ja itsepuolustuskoulutuksessa onkin harjoitella äärimmäisen nopeaa aggressiiviseen tilaan pääsemistä. (Dougherty & Arvassalo 2015, 15). Nykyaikana arvostetaan paljolti muita ominaisuuksia kuin aggressiota, mutta turvamiehen työtä tekevän tulisi kyetä toimimaan hyvinkin aggressiivisesti tarvittaessa. Tätä ominaisuutta ei kuitenkaan tule käyttää hallitsemattomasti, vaan sitä tulee kyetä hallitsemaan.

Turvamiehen on työssään hyvä tuntee Maslow'n tarvehierarkian mukaisia yksilön perustarpeita, jotta hän kykenee helpommin tunnistamaan erilaiset muutokset omassa ja suojustavansa psyykkisessä sekä fyysisessä hyvinvoinnissa. Seuraava kuvio havainnollistaa Maslow'n tarvehierarkiaa:

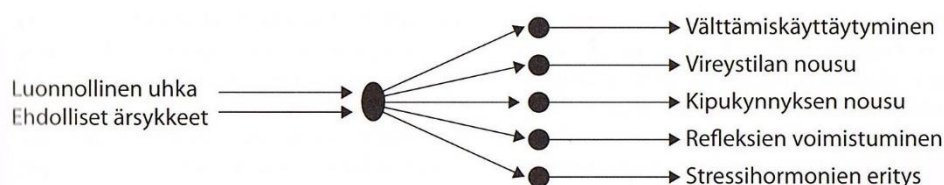
Kuvio 8. Maslow'n tarvehierarkia. (Mukaillen: June 2016, 19).

Fysiologisilla tarpeilla tarkoitetaan ihmisen tarvetta muun muassa hapen, -ravinnon, -veden - ja kosketuksen saannille. Turvallisuuden tarpeilla tarkoitetaan ihmisen tarvetta tuntee olonsa turvallisiksi erilaisilta ulkoisilta uhilta ja tarvetta tasapainoiseen ympäristöön. (June 2016, 19.) Turvallisuus tarkoittaa tunnetta tai olotilaa, joka muodostuu kaikesta yksilön tai jonkin yhteisön toiminnasta. Turvallisuutta ajatellaan virheellisesti usein itsestäänselvyytenä, jolloin siihen liittyvät puutteet huomataan vasta, kun tapahtuu jotain ennalta-arvaamatonta ja ikävää. Turvallisuuden tunteen kokeminen muodostuu pitkälti yksilöllisesti, mutta yleisemmin turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat rutiinit, asioiden pysyvyys, luottamus ja tulevien tapahtumien ennustettavuus. (Tikkanen 2017, 13.)

Yhteenkuuluvuuden tarpeilla tarkoitetaan ihmisen tarvetta tuntea kuuluvansa tiettyihin ryhmiin, saada huomiota ja rakkautta. Arvonannon tarpeilla tarkoitetaan ihmisen tarvetta kokea itsearvostusta ja tarvetta saada muilta kunnioitusta. Itsensä toteuttamisen tarpeilla tarkoitetaan ihmisen tarvetta saada näyttää kykynsä esimerkiksi työssä ja saada siitä itseluottamusta. (June 2016, 19.) Nämä kaikki edellä mainittujen tarpeiden toteutumiset tai toteutumattomuudet vaikuttavat jatkuvasti yksilön tunnetiloihin, jonka vuoksi on tärkeää, että turvamies tunnistaa itsessään näitä jatkuvia muutoksia sekä kykenee myös tunnistamaan suojattavassaan näitä muutoksia. Näiden seikkojen tulkintakyky ja ymmärtäminen saattaa merkittävästi parantaa tilannevalmiutta ja mahdollisuuksia ennakoida tulevia tilanteita.

Ihmisen aivot reagoivat tahtomattamme ulkopuolelta tuleviin ärsykkeisiin. Aivojen toimintaa on hyvä ymmärtää, jotta kykenee tunnistamaan ja tiedostamaan itsessään, suojattavassaan taikka kohdehenkilössä käyttäytymisen muutoksia ja miten niihin tulisi reagoida. Wikgren (ks. Hämäläinen 2006, 324) kertoo, että pelkoa aiheuttava ärsyke saa henkilössä aikaan välttämiskäyttäytymistä, autonomisen hermoston aktivoitumista, kohonnutta kipukynnystä, puolustuksellisten refleksien voimistumista sekä stressihormonien erittymistä. Seuraava kuvio havainnollistaa näitä pelkoa aiheuttavien ärsykkeiden aiheuttamia muutoksia yksilössä:

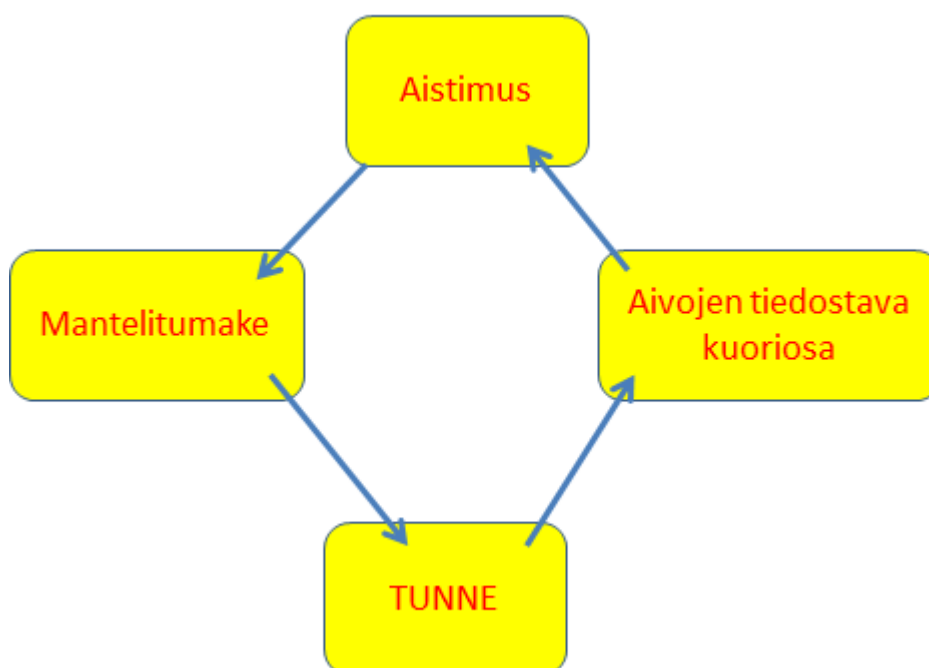
Uhkaavat ärsykkeet

Kuvio 9. Pelkoa aiheuttavien ärsykkeiden vaikutus. (Wikgren (ks. Hämäläinen 2006, 324).

Pelon ja aggression hallinnassa ongelma ihmisen aivoissa on mantelitumake, joka luo tunteen, jonka ulkopuolelta tulevat ärsykkeet saavat aikaan. (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017b). Mantelitumake toimii aivoissa pelko- ja hälytyskeskuksena. (Goleman & Kankaanpää 2003, 349-350). Seuraavat haastateltavan kommentit selventävät tätä: *"Ihminen havaitsee eri asioita eri menetelmillä. Näkö, kuulo, haju, tunto, muistikuva/mielleyhtymä ym. kelpaa. Jos aistimus on pelkoa herättävä, ohjautuu viesti mantelitumakkeeseen, joka toimittaa monia asioita, mutta on mm. hälytyskeskus limbisessä aivon osassa. Mantelitumake on siis limbisten aivojen tapaan täysin puheen saavuttamattomissa. Se osa ihmisestä ei ymmärrä puhetta, eikä sitä voi taivutella loogisesti muuttamaan päätelmäänsä."* (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017b).

”Mantelitumakkeen tehtävänä on muodostaa tunne. Tunteen ja ns. fiilisen eroa voidaan verrata puhuriin. Pieni tai keskisuuri puhuri heiluttaa puun oksia. Trombi kaataa koko puun. Trombi on tunne. Puhuri on fiilis. Jos ajattelet tilannetta, missä olet riidellyt puoliso kansa. Ei siinä pysty olemaan fiksusti. Sitä raivoaa ihan tolkkuttomasti. Jossain kohtaa kuitenkin tunne laantuu. Yleensä aggressio laantuu 1,5h kuluttua adrenaliinin poistuessa verenkierrosta. Siihen asti tilanne eskaloituu helposti uudestaan. Sitten kun tilanne on ohi, niin tiedostava, eli aivojen kuoriosa alkaa raksuttaa. Se ymmärtää kielellistä ilmaisua ja muodostaa muutenkin meidän persoonaamme liittyvät tekijät. Se myös vaurioituu ensimmäisenä esim. nyrkkeilyssä. Kuoriosa kertoo, että ”no nyt meni pieleen, pyrin korjaamaan tilanteen parhaani mukaan”. Ongelma pelon ja aggression hallinnassa on siis mantelitumake.” (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017b). Seuraava kuvio havainnollistaa tätä aivojen toimintaa aisteja herättävässä tilanteessa:

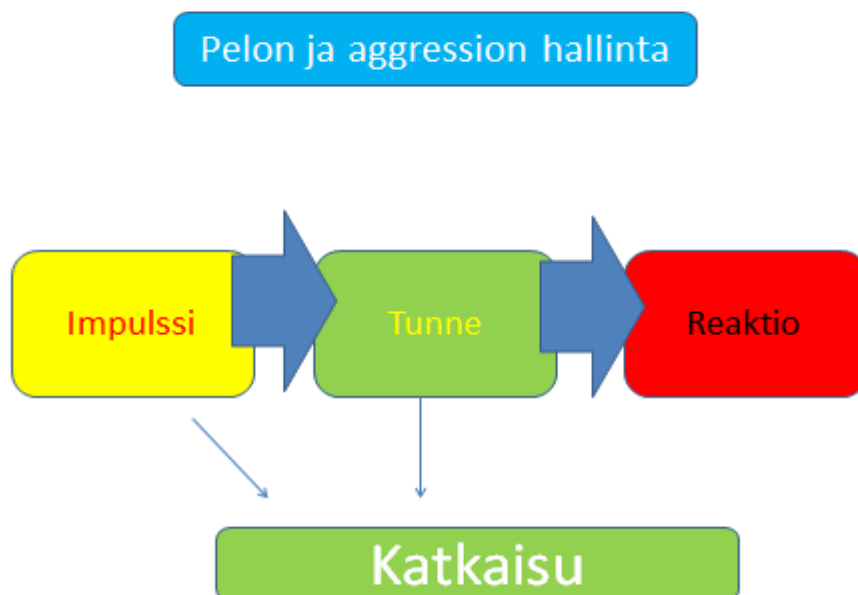

Kuvio 10. Aivojen toiminta aisteja herättävässä tilanteessa. (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017b).

Pelon ja aggression hallintaa voi harjoitella. Opettelemalla vaihtamaan positiivisia ajatuksia negatiivisten tilalle ja kehittämällä uusia ajatusmalleja, kuten ”kyllä minä tästäkin selviän” tai vaikkapa ”olen minä pahemmassakin paikassa ollut” alkaa aivoissa syntymään uusia aivoyhteyksiä ja ihminen oppii toimimaan vaikka häntä pelottaisi. Tätä tukee myös seuraavat haastateltavan kommentit: *”Kun ihminen saa havainnon potentiaalisesta vaarasta tai muusta yllykkeestä, hän saa impulssin aivoihinsa. Estääkseen sen etenemisen mantelitumakkeeseen, tulee aivoja treenata. Tämä onnistuu seuraavalla reseptillä: Aivot muodostavat ihmisen iästä*

huolimatta uusia aivoyhteyksiä sen mukaan, miten niitä käytetään. Esimerkiksi lontoolaiset taksikuskit kasvattavat kartanajokokeeseen valmistautuessaan merkittävästi aivojensa kartanlukualuetta. Syy siihen on, että kokeeseen valmistaudutaan joka kolmen vuoden ajan. Tätä on ihan aivokuvannettu. Sama testi tehtiin Dalai Laman oppilaille, jotka pyrkivät kahdeksan viikon ajan ajattelemaan positiivisesti ja myötätuntoisesti muista ihmisistä. Aivot kehittivät yhteyksiä siihen osaan aivoista, joka on vastuussa myötätunnosta ja positiivisuudesta.” (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017b).

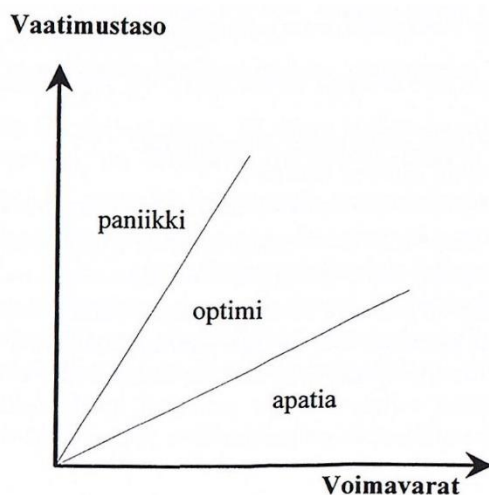
”Kun sitten taas ihminen, jonka tehtävään kuuluu olla hermostumatta/pelkäämättä haluaa treenata reaktioitaan, tulee hänen ensisijaisesti pelätä vähän. Pelko on hyvä kaveri. Pelko kertoo jopa intuitiivisesti sen, että jotain on pielessä. Silloin ihminen voi luoda suunnitelmia pelottavan tilanteen kohtaamiseen. Todellinen rohkeushan on sitä, että pystyy toimimaan pelosta huolimatta. Toinen tekniikka on opetella valitsemaan positiivinen ajatus negatiivisen tilalle. Noin kuukaudessa aivot oppivat valitsemaan automaattisesti positiivisen vaihtoehdon, sillä ne muokkaavat rakennettaan niin, että tämä toiminto helpottuu.” (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017b.) Seuraava kuvio havainnollistaa tätä pelon ja aggression hallintaa:

Kuvio 11. Pelon ja aggression hallinta. (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017b.)

Optimaalinen suorituskky vaatii tilanteen hallintaa. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että minimoitaisiin suorituspaineita vaan juuri päinvastoin; ilman riittävää suorituspainetta henkilölle ei synny tilanteen vaatimaa suorituskkyä. (Ellonen 1997, 218.)

Seuraava kuvio havainnollistaa tätä:

Kuvio 12. Suorituskvyn optimointi. (Ellonen 1997, 219).

Kuvio havainnollistaa sen, että jos valmistautuminen tilanteessa suhteessa voimavaroihin on liian alhainen, ei olla optimaalisen suorituskvyn alueella. Toisaalta, jos vaativustaso nousee liian korkeaksi ammattiosaamiseen nähden, saattaa tulla paniikkireaktioita työtehtävissä. Keskivaiheilla ollaan siis suorituskvyn optimissa, jossa henkilön osaaminen, valmiustaso ja tilanteen vaatimukset kohtaavat täydellisesti.

6.3 Psykologinen jälkihoito - defusing ja debriefing

Psykologiseen jälkihoitoon tulisi kiinnittää enemmän huomiota sellaisilla ammattialoilla ja sel-laisissa työtehtävissä, jotka kuormittavat henkistä jaksamista merkittävästi. Turvallisuusala voidaan luokitella tällaiseksi ammattialaksi. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”En tiedä, en ole koskaan saanut debriefingiä. Asia ei juuri ole esillä poliisissa. Kyllä pitäisi olla pakollista. Huomaan näin 10 vuoden jälkeen, että vanhat asiat palaavat mieleen ja myrkyttävät päiviä.”* (Poliisin väkivaltarikostutkija 2017a.) Jos ihminen kokee 10 vuoden takaisten traumaattisten tapahtumien häiritsevän nykyistä elämäänsä, niin voitaneen todeta, että kaikki ei ole mennyt toivotulla tavalla ja psykologinen jälkihoito olisi ollut tärkeää. Turvamiehen työssä on todennäköistä kohdata tilanteita, jotka vaativat psykologista jälkihoitoa.

Defusing, eli psykologinen purkukeskustelu, on debriefingiä kevyempi psykologisen jälkihoidon menetelmä. Se on tapahtuneen tilanteen purkamista, vaarattomaksi tekemistä sekä aiheutuneiden haittojen lievittämistä. Se on ryhmäprosessi, jossa asianosaiset ja auttajat keskenään purkavat kokemuksiaan henkisesti kuormittaneesta tilanteesta. Eroina debriefing-menetelmään, defusing ei vaadi ulkopuolisia asiantuntijoita, se on tarkoitettu yhdessä työskenteleville ammattiryhmille, se on lyhytkestoinen eikä siinä tarvita samanlaista rakennetta kuin debriefingissä. (Tampereen yliopisto 2017, 11.)

Defusing-istunto aloitetaan noin 5-7 minuutin johdannolla, jossa käydään läpi istunnon periaatteet ja esittäydytään. Tämän jälkeen on vuorossa tapahtuneen läpikäynti, jossa käydään läpi faktat, ajatukset ja tunteet tapahtuneesta tilanteesta sekä keskustellaan vapaasti ilman muodollisuuksia ja kaikkia rohkaistaan avautumaan. Läpikäynnin jälkeen on vuorossa informointi, jossa tehdään yhteenveto ja normalisointi sekä keskustellaan sopivista stressinhallintakeinoista. Lopuksi sovitaan jatkosta, mietitään miten selvittää jatkossa ja miten tapahtunut vaikuttaa tulevaisuuden toimintaan. (Nurmi 2006, 174-175.)

Defusing-purkukeskustelu tulisi pitää kahdeksan tunnin kuluessa tilanteesta, kuitenkin mahdollisimman nopeasti ja sen tulisi kestää 20 - 45 minuuttia, mutta korkeintaan 60 minuuttia. Istunnon vetäjänä toimii esimies tai ryhmästä valittu muu henkilö. Istunnossa keskustellaan avoimesti ja rohkaistaan kaikkia puhumaan. Istunnossa ei ole hierarkiajärjestystä. Keskustelu on täysin luottamuksellista. Istunnossa selvitetään yhdessä lisäävun tarve. Eri auttajaryhmille voidaan myös järjestää omat purkukeskustelut. Defusing ei vaadi ulkopuolisia asiantuntijoita, kuten debriefing. Defusing on tarkoitettu yhdessä työskenteleville ammattiryhmille, kun taas debriefing usein myös erillään työskenteleville ammattiryhmille. Defusing on lyhytkestoisempi kuin debriefing. Defusingissa ei ole debriefingiin verrattavaa rakennetta. (Tampereen yliopisto 2017, 11.)

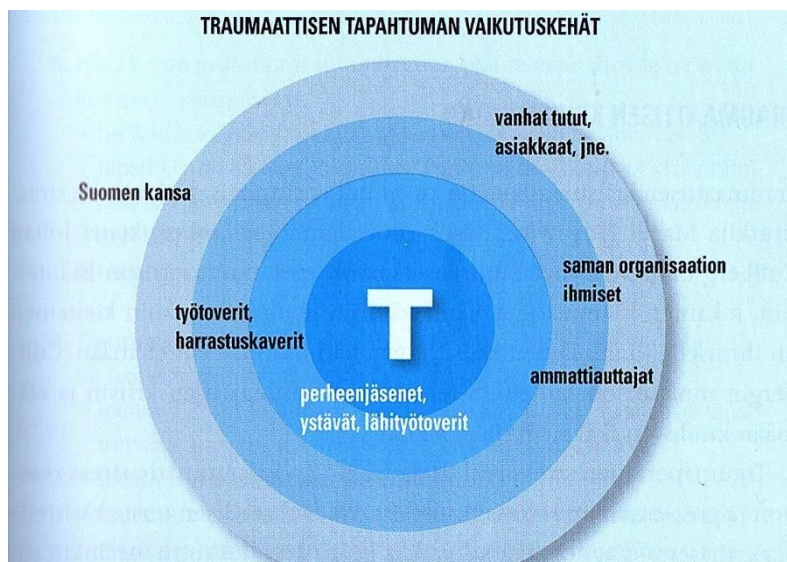
Debriefing, eli psykologinen jälkipuinti, on kriisi-intervention muoto, joka kuuluu järjestää yksilöllisesti tai ryhmäistuntona traumaattiseen tapahtumaan osallistuneille henkilöille kahden tai kolmen päivän kuluessa traumaattisesta tapahtumasta. Ryhmän vetäjän tehtävänä on kannustaa osallistujia kertomaan kokemuksensa tapahtumista sekä purkamaan ääneen niiden herättämiä ajatuksia ja tunteita. (Suomen Työterveyslääkäriyhdistys 2017.) Debriefing-istuntoa johtaa ammattilainen, istunto on luottamuksellinen, siihen osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, osallistujat ovat yhdenvertaisia, istunnossa jokainen puhuu vain omasta puolestaan, istunnossa on kyse jokaisen läsnäolijan auttamisesta, istunnossa ei ole kyse kritiikkipalaverista eikä vastuiden selvittelystä ja istunnossa on tavoitteena saada osalliset kantamaan yhdessä traumaattisen tilanteen vaikutukset sekä tukea toinen toisiaan. (Tampereen yliopisto 2017, 12.)

Debriefing-istunnon kesto on tavallisesti 2-3 tuntia. Istunnossa kerrotaan ensin säännöt; koko istunto käytävä yhdessä läpi. Sen jälkeen kerrotaan faktat eli mitä on tapahtunut, sitten käsitellään vaiheittain tapahtumaan liittyviä aistimuksia, kokemuksia, reaktioita, ajatuksia ja tunteita. Lopuksi tarkastellaan kokemusten yhtäläisyyttä ja normaalisuutta, hahmotellaan mitä edessä on (arkeen palaaminen), vaihdetaan yhteystietoja ja sovitaan mahdollisista jatko-toimista (esimerkiksi seurantakokous, hoitoon ohjaus). (Tampereen yliopisto 2017, 12.) Tarkoituksena on, että osallistujille muodostuu tapahtuneesta tarina, johon he voivat ripustaa omia hajanaisia muistikuviaan. Tällaisen jäsentämisen on katsottu ehkäisevän myöhempää psyykkistä oireilua ja varsinaisen traumaperäisen stressihäiriön kehittymistä. (Suomen Työterveyslääkäriyhdistys 2017.)

Ihmisen kohtaamat hankalat ja traumatisoivatkin tapahtumat kuuluvat elämään ja on luonnollista, että ihminen kärsii niistä ja oireilee niiden vuoksi jonkun aikaa. Toisinaan kuitenkin psyykkisestä oireilusta tulee poikkeuksellisen pitkäkestoista tai vakavaa. Traumaperäinen stressihäiriö on juuri tällaista pitkittynyttä psyykkistä oireilua traumatisoivan tapahtuman jälkeen. Oireisiin kuuluu ahdistavat traumaattisen tapahtuman uudelleen läpikäynnin kokemukset, elämänlaatua heikentävä välttämiskäyttäytyminen ja tunnereaktioiden turtuminen sekä unihäiriöinä ja ahdistusoireina näkyvä vireystilan kohoaminen. Traumaperäisen stressihäiriön diagnoosi painottaa syy-yhteyttä voimakkaasti; traumaattisen tapahtuman katsotaan siis aiheuttaneen sairastumisen tähän tautiin. Psykologisen jälkipuinnin ainoa tarkoitus ei ole traumaperäisen stressihäiriön ehkäisy. Yhtä tärkeää on äkillisen stressireaktion nopean ohimennon edistäminen. (Suomen Työterveyslääkäriyhdistys 2017.)

On tärkeää, että henkilö ei traumatisoivan tilanteen jälkeen vetäydy pois vastaavan kaltaisista stressaavista tilanteista, jotka hänen kuitenkin tulisi hoitaa. Työstressin välttely sivuun jäämällä vain vaikeuttaa tulevaa paluuta työhön. Stressiä ei tulisi kieltää mielessään vaan kohdata tilanne. Myös henkilökohtainen vastuu täytyy muistaa. (Ellonen 1997, 216.) Traumattisen kokemuksen käsittelyprosessi etenee vaiheittain ja se voidaan jakaa seuraavasti: sokkivaihe → reaktiovaihe → työstämis- ja käsittelyvaihe → uudelleen orientoitumisen vaihe. On yksilöllistä, miten kunkin kohdalla tämä käsittelyprosessi onnistuu ja etenee. Sen vuoksi traumaattisen tapahtuman kokeneen henkilön tulisikin saada seurantaa ja tukemista osakseen. (Sundell 2014, 135.)

Traumaattisen kokemuksen jälkeen ihmisessä alkaa vaiheittainen prosessi, joka pyrkii saamaan tämän takaisin normaaliin arkeen ja toimintakykyyn. Traumaattisten kokemusten purkamisessa keskeistä onkin vertaistuki. Traumaattinen tapahtuma koskettaa myös traumatisoituneen ihmisen ympäristöä. (Nurmi 2006, 161.) Seuraava kuvio havainnollistaa tätä ilmiötä:

Kuvio 13. Traumaattisen tapahtuman vaikutuskehät. (Nurmi 2006, 163).

Kuten kuviosta voidaan päätellä, joskus ulompana kehällä oleva ihminen voi olla henkisesti lähempänä tapahtumaa, kuin ensin voidaan luullakaan. (Nurmi 2006, 163). Traumaattisessa kriisissä ensimmäinen vaihe on sokkivaihe, joka kestää usein ensimmäisen tapahtuman jälkeisen vuorokauden. Sokkivaiheen aikana ihmisen mieli on sekaisin ja hän ihmettelee mitä on tapahtunut, eikä voi uskoa tapahtunutta todeksi. Hän ei myöskään yleensä kykene keskustelemaan tapahtuneesta järkevästi ja loogisesti. (Nurmi 2006, 166.)

Sokkivaiheen jälkeen seuraa reaktiovaihe, jossa ihminen alkaa hiljalleen käsittää mitä on tapahtunut. Reaktiovaihe saattaa kestää useita viikkoja ja siihen kuuluu voimakkaita traumaperäisen stressin oireita, joiden purkamiseen ihminen tarvitsee purkautumiskeinoja- ja kanavia. Hyviä purkautumiskeinoja ovat tukeutuminen omaan lähipiiriin, perheeseen, ystäviin, työtovereihin ja ammattiauttajiin, kun taas huonoja purkautumiskeinoja ovat tapahtuneen kieltäminen, runsas päihteiden tai lääkkeiden käyttö tai muuten epävakaa toiminta. Reaktiovaiheen jälkeen seuraa käsittelyvaihe, jossa ihminen alkaa hyväksyä uuden tapahtuman jälkeisen tilanteen ja alkaa jälleen keskittymään perusarjen hoitamiseen. Käsittelyvaihe saattaa kestää kuukausia. Käsittelyvaiheen jälkeen seuraa uudelleen suuntautumisen vaihe, jossa ihminen kehittää kokemansa tapahtuneen perustalle uuden, suunnan. Mikäli yksilö kykenee käsittelemään tapahtuneen riittävän hyvin, on hän todennäköisesti jatkossa aiempaa vahvempi henkisesti. (Nurmi 2006, 167-168.)

7 Turvamieheltä vaadittavat ominaisuudet

Kun asiaa tuntemattomalle mainitsee termin turvamies, yleisin stereotyyppinen ajatus joka tälle henkilölle tulee mieleen lähinnä testosteronilla vahvistettu puolirobotti, joka säälimättä ampuu ja lyö kaikkea liikkuvaa. (Vuorenmaa & Pikkarainen 2005, 7). Totuus ei kuitenkaan ole tämänäköinen. Tässä luvussa käsitellään niitä ominaisuuksia, joita todellisuudessa tämän päivän henkilösuojaustehtävissä pääsääntöisesti tarvitaan.

Pystyäkseen hoitamaan uhkatilanteita, tulee turvamiehen olla läsnä myös henkisesti, pelkkä fyysinen paikallaolo ei riitä. Valmius tilanteen hoitamiseen ja uhkaan vastaamiseen on mahdollista vain, kun sekä mieli että keho ovat valmiina. (Becker 2009, 51.) Kuntoa ja voimaa saa esimerkiksi kuntosalilta tai pururadalta, mutta luonteeseen ja temperamenttiin ei juuri voi vaikuttaa. (Poliisin valmiusyksikkö Karhun johtaja 2011). Henkinen vahvuus, kyky ajatella monia asioita samaan aikaan ja laskelmoivan ajattelun taito ovat merkittävä osa turvamiehen ammattitaitoa. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Henkinen puoli on se vaativin. Pitää osata ajatella moniulotteisesti, pitää pystyä fokusoitumaan pitkiä aikoja. Ja samanaikaisesti pelaamaan semmosta mitä jos peliä päässä koko ajan. Pitää oppia sellaseen moodiin, että sun pää on kun kalkulaattori koko ajan. Pitää koko ajan suunnitella mitä tehdään, jos tapahtuu jotain, eli ei voi olla ”nollat pleksissä”.* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Suojattava asiakas ja toimeksiannon konteksti määrittelevät pitkälti turvamieheltä vaadittavat ominaisuudet, mutta suunnittelukyky on kuitenkin aina välttämätön taito. Lisäksi turvamiehen olisi suositeltavaa omata käyttäytymis- ja sosiaalipsykologisia taitoja. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Riippuu hyvin vahvasti myös suojattavasta asiakkaasta se suunnittelu, totta kai se on eri, jos päämies on yritetty 7 kertaa murhata, kuin että jos ollaan ihan ”perus” keikalla turvaamassa vaikka jotain sosiaalitoimen tapaamista. Tosiasia on että 99% sä suojaat päällä sitä Vippiä, eli suunnittelulla. Käyttäytymis- ja sosiaalipsykologiaan tutustuminen on suositeltavaa näihin tehtäviin haluaville.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Turvamiehen tulee omata myös yleissivistystä -ja tietämystä, sillä työssä saattaa kohdata erilaisia tilanteita, joissa häneltä edellytetään keskustelutaitoa. Keskustelutaito on osa asiakaspalvelua ja ammattitaito ja keskusteluhaluinen asiakas ei pidä siitä, jos turvamies ei kykene minkäänlaiseen keskusteluun. Tätä tukee myös seuraavat haastateltavien kommentit: *”Yleis-tietämystä tulis olla laidasta laitaan, sellanen että pystyy keskustelee asiast ku asiasta. Ei tarvii syvällistä, mut edustavaa, niin että pärjää erilaisissa piireissä. Pitää pystyä keskustelee vaikka maatalousjutuista tai vastaavista tarvittaessa. Paikkakunnasta missä ollaan töissä ois hyvä tietää kans.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017) *”Yleissivistys on tärkeää. Jos esimerkiksi asiakas kysyy mielipidettä johonkin tapahtumaan, eikä turvamies ole edes lukenut päivän lehteä eikä tiedä asiasta mitään ja asiakas kysyy turvamiehen mielipidettä asiaan, niin on aika vaikea vastata ja asiakas kuitenkin odottaa sitä vastausta.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Yleissivistyksen lisäksi turvamiehellä tulee olla tietämystä, jota tämän ammattiryhmän edustajalta voi odottaa, eli laaja toimintaympäristön tuntemus. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Eikä pelkästään riitä tällainen keskusteluihin liittyvä yleissivistys, vaan tulisi olla sellaista tietämystä jota turvamieheltä voi odottaa, muuten tulee kiusallisia tilanteita; tulisi olla normaalia laajempi ymmärrys toimintaympäristöstä.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.) Tietämättömyys esimerkiksi lukkojen perustoiminnasta aiheuttaisi noloja tilanteita. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Vartijan oletetaan esimerkiksi tietävän perusasiat lukkojen tai vaikka auton toiminnasta. Olen esimerkiksi törmännyt keikalla vartijaan, jolla ei ollut minkäänlaista havaintoa miten abloy-lukko toimii. Autosta pitäisi myös ymmärtää perusperiaatteet; mitä esimerkiksi tapahtuu, jos jarrut pohjassa ajetaan töyssyyn.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Turvamiehen työssä erityisen tärkeää on toisten ihmisten kunnioittaminen ja sen muistaminen, että turvallisuustyö on vain yksi osa kokonaisuutta muiden työtehtävien joukossa. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Sitten tärkeää on toisten ihmisten kunnioittaminen, joka on monelle alalla toimivalle todella vaikea juttu. Toisten alojen edustajille vastailaan työkeästi. Katsotaan liian tiukasti sitä turvallisuutta, eikä pystytä näkemään sitä, että se turvarooli on vain yksi pieni osa sitä kokonaisuutta.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Turvamiehen tärkeimpiä työvälineitä ovat maalaisjärki, äly ja tilannetaju. Fyysistä konfliktia tulee välttää viimeiseen saakka. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Kaikkein tärkein väline on korvien välissä. Jos mennään hanskaamiseen niin sitten ollaan jo pahasti metsässä.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.) Turvamiehen tulee olla rauhallinen, tarkkaavainen ja omata pitkäjänteisyyttä. Hänellä tulee olla nopea reagointikyky, tilannetaju sekä hyvä ihmistuntemus. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Rauhallinen ja tarkkaavainen. Pitkäjänteisyyttä. Päivät ovat pitkiä ja yleensä tylsiä. Tilanteet tulevat todennäköisesti yllättäen, joten nopea reagointikyky ja tilannetaju. Hyvä ihmistuntija.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.)

Turvamiehen tulee toimeksiannosta riippumatta omata hyvä paineensietokyky ja hänen täytyy kyetä hillittyyn käytökseen ja olemukseen, eli täytyy omata hyvä sisäinen kuri. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Tehtävyytpejä henkilösuojuksessa on niin monenlaisia, että on mahdotonta vetää varsinaista linjaa tietyytpepistä ihmisestä tai ominaisuuksista. Yhteinen tekijä kuitenkin löytyy: hyvä paineensietokyky ja hillitty käytös ja olemus. Ja näistä jälkimmäinen on se vaikein; paineensietokykyä omaavia löytyy miljoona tuolta, mutta sellaisia joilta löytyy vähän sellainen sisäinen kuri, että pystyy olemaan hillitty on harvemmassa.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Turvamiehen tulee samanaikaisesti kyetä kohteliaaseen ja asialliseen, mutta ammatilliseen käytökseen, eli ei saa olla liian tuttavallinen. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Esimerkiksi jos ajatellaan että ollaan asiakkaan kanssa 12 tuntia putkeen autossa tai jossain pienessä tilassa mahdollisesti useita vuorokausia jatkuen, niin siihen asiakkaaseen pitää pystyä pitämään ammatillinen rooli, niin ettei lähde liian tuttavalliseksi, mutta kuitenkin pitää pystyä olemaan kohtelias ja asiallinen. Eli puhutaan sellaisesta ammattimaisuuden jatkumosta ja se on aika vaikeaa aika monelle ihmiselle.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Tärkeimmät ominaisuudet löytyvät ennen kaikkea turvamiehen ”korvien välistä”. Tositilanteissa tulee aina pystyä reagoimaan nopeasti ja päättäväisesti. Turvamiehen työ on henkisesti raskasta ja riskit ovat suuria. Vaikka kuinka olisi tietoinen ja valmistautunut työssä kohdattavaan väkivallan uhkaan, on silti mahdollista että työssä sattuvat tapahtumat aiheuttavat vakavaa stressiä, joka voi aiheuttaa henkilölle vaikeuksia, jotka vaikuttavat vakavasti henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. On tutkittu, että altistuminen jatkuvalla väkivallan uhalla töissä vaikuttaa alentavasti työssä jaksamiseen ja aiheuttaa henkistä hätää, joka saattaa johtaa vakavampiin psyykkisiin ongelmiin, syrjään vetäytymiseen, lisääntyneeseen päihteiden käyttöön ja pahimmillaan jopa itsemurhaan. (Leino 2013, 19-20.) Toisaalta, eihän suojeluteh-

tävissä oleva vartija johon ihmiset luottavat, voi vetäytyä tilanteesta vaikka tuntisi itse olevansa todellisen uhan kohteena. (Leino 2013, 69). Työtehtävissä ja niiden aiheuttamassa stressissä selviämiseen auttaa ainakin terveellinen ruokavalio, riittävä lepo, liikunta, työssä ja koulutuksessa hankittu ammattiosaaminen sekä toisia tukeva ja kannustava työkuultuuri työpaikalla. (Ellonen 1997, 217.)

Voimankäyttöön liittyvät kysymykset ovat toissijaisia henkilösuojaustyössä. Karpela (ks. Fredriksson 2012, 226) korostaa ennaltaehkäisyn merkitystä. De Becker, Taylor & Monquies ovat tutkineet 1500 eri julkisuuden henkilöihin kohdistuneita hyökkäyksiä ja analyysi paljasti, että vain harvassa tilanteessa turvamiehen kädentaidot, ampumataito taikka muut fyysiset ominaisuudet tai valmiudet olisivat olleet merkittävässä roolissa. Aina tärkeämpää olivat havainnointi sekä ennakointi. (Fredriksson 2012, 226.) On kuitenkin muistettava, että tilanteen sitä välttämättä edellyttäessä turvamiehen täytyy käyttää voimakeinoja. Valasuo (ks. Fredriksson 2012, 226) toteaa, että etenkin yllätyshyökkäysten varalta tulee turvamiehellä olla riittävät valmiudet ryhtyä voimakeinojen käyttöön. Vuorenmaa (ks. Fredriksson 2012, 227) toteaa suomalaisen yhteiskunnan olevan varsin väkivaltainen ja tästäkin syystä turvamiehellä tulee olla hyvät edellytykset sekä aseettomaan että aseelliseen kamppailuun. Niiniketo (ks. Fredriksson 2012, 227) toteaa, että turvamiehen on pystyttävä puolustamaan päämiestään, sillä mistä se asiakas muuten ylipäättään maksaa?

Vartijan pakollinen voimankäyttökoulutus antaa melko ohuen pohjan henkilösuojaustehtäviin. Turvamiehen voimankäyttöoikeudet Suomessa määrittelee laki yksityisistä turvallisuuspalveluista, joka mahdollistaa tarpeellisena pidettävien voimakeinojen käyttämisen henkilön suojelemiseksi. Nyström (ks. Fredriksson 2012, 227) huomauttaa, että omaehtoinen kamppailulajien harjoittelu parantaa turvamiehen fyysisiä ja henkisiä valmiuksia voimankäyttötilanteissa. Manninen (ks. Fredriksson 2012, 227) toteaa myös, että kamppailulajitaustasta on turvamiehelle aina hyötyä, sillä kovissa tilanteissa se tarkoittaa lajista riippumatta parempaa suorituskykyä. Consterdine (ks. Fredriksson 2012, 227) toteaa, että sitä tärkeämpää kamppailutaitojen osaaminen on, mitä tiukempi on toimialueen lainsäädäntö voimankäyttövälineiden kantamisen suhteen. Ilman voimankäyttövälineitä turvamies joutuu luottamaan kädentaitoihinsa. Yksityisellä turvallisuusalalla kamppailutaitojen harjoittelu jää käytännössä jokaisen omalle vastuulle. Suuremmat ja tunnetummat yritykset saattavat joskus järjestää seminaarityyppisiä koulutuksia henkilösuojaustyötä tekeville, mutta näissäkin harjoitellaan lähinnä itsepuolustuksen perusasioita, joka ei liiemmin eroa voimankäytön peruskoulutuksista. (Fredriksson 2012, 230.)

Turvamiehelle sopivista kamppailulajeista on juuri niin monta mielipidettä kuin on alalla toimivia henkilöitäkin. Jotkut suosivat painimiseen ja esimerkiksi hallintaotteisiin painottuvia lajeja, toiset pääasiassa iskuihin (lyönnit, potkut) painottuvia lajeja. Jotkut ovat sitä mieltä, että puhtaat itsepuolustukseen tai voimankäyttöön keskittyvät lajit ovat ainoa oikea ratkaisu urheilukamppailuun painottuvien lajien sijasta. Ei kuitenkaan ole ”oikeaa” lajia, kaikista lajeista on jotain hyötyä. Jos jokin määräävä tekijä voidaan löytää, niin hyödyllisintä on harjoitella lajia, jossa vastustaja laittaa vastaan täydellä voimalla, kuten tositilanteessakin. Eikä pidä milloinkaan unohtaa fyysisiä ominaisuuksia; voiman lisääminen esimerkiksi painoja nostellen tai vaikkapa nopeuden ja kestävyuden lisääminen esimerkiksi juoksuradalla tai lenkipolulla on aina hyödyllistä näitä työtehtäviä ajatellen. Aina tulee muistaa, että harjoittelutilanteet eroavat tositilanteesta huolimatta siitä, mistä lajista tai harjoittelumetodista on kyse. Kaivonen (ks. Fredriksson 2012, 238) huomauttaakin, että kovankin kamppailuharjoittelutilanteen erottaa tositilanteesta kolme psykologista seikkaa; harjoittelutilanteessa olet valmistautunut kamppailuun, tietoinen tilanteesta ja suostuva tilanteeseen. Pääsääntöisesti tositilanteessa mikään näistä psykologisista tekijöistä ei päde, vaan olet siinä valmistautumattomana, yllätettynä, etkä varsinkaan vapaaehtoisesti.

Hyvä peruskunto riittää useinkin henkilösuojaustyössä. Pitkät paikallaan seisomiset ja istumiset ovat raskaita, ja silloin hyvä peruskunto auttaa jaksamaan. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Fyysisesti riittää hyvä peruskunto. Sille tulee tarve vastaan pitkissä vuoroissa. Jos joutuu pitkään seisomaan turvatehtävällä, esim. seminaarit/luennot tai istutaan pitkiä aikoja niin että pitää olla ”huomaamattomana”, eli ei voi liikkua eikä herättää huomiota, niin jalat ja selkä ovat siinä kovilla.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.) Siinä missä monesti hyvä peruskunto riittää, olisi silti toivottavaa, että turvamies on fyysisesti vahvempi kuin suojattava asiakas. Monesti mahdollisimman normaali olemus on kuitenkin turvamiehelle paras olemus, etenkin toimeksiannoilla, joissa ei haluta herättää erityistä huomiota. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Pitää olla hyvässä peruskunnossa, ei tarvitse olla teräsmies mutta ei pidä olla myöskään huonossa kunnossa. Turvamies ei saa herättää huomiota keikoilla, eli tavallisesti paras olemus on melko normaali olemus. Väkijoukossa esimerkiksi poikkeuksellisen kookas turvamies voi aiheuttaa ei-haluttua huomiota. Toisaalta olisi suotavaa, että turvamies on fyysisiltä ominaisuuksiltaan vahvempi kuin suojattava päämies.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.)

Fyysistä kuntoa ja kamppailulajien harrastamista arvostetaan turvamiehen työssä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Fyysinen kunto on tärkeää. Seisomista on paljon. Kamppailulajit ovat ehdottomasti plussaa.”* (Viranomaissektorin turvamies 2017.) Kuntovaatimukset vaihtelevat toimeksiantojen mukaan, mutta suojattava asiakas tuo toisinaan omat

vaatimuksensa turvamiehelle. Eli turvamiehen tulisi pystyä vastaamaan jollain tasolla asiakkaan vaatimuksiin; esimerkiksi juoksulenkkejä tekevä asiakas tarvitsee suojausta myös juostessaan, jolloin turvamiehen tulisi kyetä pysymään mukana. Lisäksi on toivottavaa ja erityisen tärkeää, että turvamies kykenee evakuoimaan tajutonta henkilöä vähintään lyhyen matkaa. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Joihinkin juttuihin pitää olla hyvä kunto, toisissa jutuissa ei tarvitse olla niin hyvä kunto. Ihan tavallinen ihminen riittää ihan hyvin, totta kai on poikkeuksia ja poikkeavia tehtäviä. Sellainen perusjuttu kunnosta kuitenkin, että pitää pystyä lyhyen matkaa evakuoimaan tajutonta suojattavaa henkilöä. Suojattava taho tuo omat vaatimuksensa, esimerkiksi jos suojattava on maratoonari, niin paha on turvamiehen suojata häntä, jos ei pysty lenkille lähtemään mukaan.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Kun puhutaan turvamiehen työvälineistä, monesti ensimmäisenä ihmisille tulee mieleen heidän kantamansa voimankäyttövälineet. Totuus on kuitenkin se, että monet muut välineet ovat monesti voimankäyttövälineitä tärkeämpiä. Arkipäiväisten välineiden käyttö korostuu työssä, varsinkin kun tekniikka kehittyy; esimerkiksi älypuhelinien käyttö ja eri sovellukset ovat työssä hyödyllisiä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Se, että osaat käyttää patukkaa, kaasusumutinta, ampuma-asetta, osaat ajaa autoa, ei riitä. Pitää osata käyttää myös miljoonaa muuta ihan jokapäiväistä härveliä, miten esimerkiksi saat kännykällä tehtyä jonkun jutun, esimerkkinä; laitat bluetoothin päälle kohteeseen saavuttaessa, kun suojattava on saatu sisälle ja katsot mitä muita bluetootheja näkyy. Jos se yksi ja sama bluetooth näkyy siinä koko keikan ajan, niin siitä voi päätellä, että joku seuraa meitä. Ihan perus kännykän käyttötekniikkaa, mutta aika harva ymmärtää näitä. Se, että osaat käyttää vartijan välineitä, niin se on vain pieni osa.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Niiniketo (ks. Fredriksson 2012, 253) toteaa, että fysiikan suhteen parhaat turvamiehet ovat normaalikokoisia. Nyström (ks. Fredriksson 2012, 253) toteaa, ettei usko mihinkään turvamiehelle sopiviin optimimittoihin vaan hyvä turvamies voi olla minkä kokoinen tahansa. Suomessa henkilösuojaustehtävissä on käytetty yleensä melko normaalikokoisia henkilöitä, mutta joskus asiakas saattaa tilata esimerkiksi normaalia isokokoisempia turvamiehiä. Turvamiehen tulee olla hyvässä fyysisessä kunnossa, sillä jos näin ei ole, niin olemus viestii ulospäin epäammattimaisuutta, löysää asennetta sekä huonoa toimintakykyä. Hyväkuntoisella turvamiehellä on parempi stressinsietokyky ja hän reagoi nopeammin sekä terävämmin. (Fredriksson 2012, 253-256.)

Nyström (ks. Fredriksson 2012, 209) huomauttaa, että turvamiesten työ koostuu pääsääntöisesti varsin arkisista asioista. Suojattavalle tai hänen lähipiirilleen voi tulla sairaskohtauksia, tai esimerkiksi heidän lapsensa voivat olla kadoksissa ja tällaisissa tilanteissa auttaminen kuuluu työnkuvaan. Ensiaputaidot ovat erittäin tärkeä osa turvamiehen ammattitaitoa. Isoaho

(ks. Fredriksson 2012, 209-210) huomauttaakin, että vastaan tuleva sairauskohtaus on työssä huomattavasti todennäköisempää kuin ampumahaava.

8 Johtopäätökset

Tarkka, strateginen suunnittelutyö kaikkia saatavissa olevia tietoja käyttäen on ehdottoman tärkeää. Erityisesti paikasta ja ajasta tulee olla mahdollisimman tarkat tiedot. Mikäli itse ei pääse tekemään suunnittelutyötä ennen toimeksiannon aloittamista, on suositeltavaa, että sen tekee kollega, joka ajattelee mahdollisimman samalla tavalla. Toimeksiantokohtaiset prioriteetit määrittävät aina ennakkosuunnittelua; asiakkaalla saattaa olla fyysisen turvallisuuden ohella myös muita prioriteetteja, joita hän haluaa turvamiehen suojelevan ja silloinkin on mentävä asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Vaarallisemmissa paikoissa toimiessa täytyy huomioida paikalliset toimintatavat. Kehäajatteluperiaate on toimiva suojausmetodi, sillä se on helposti ymmärrettävissä, kätevästi sovellettavissa ja siinä resurssit sekä vastuut on helppo jakaa.

Valmiita, toimiviksi havaittuja suojamuodostelmia on olemassa ja lisäksi ne ovat sovellettavissa lähes loputtomiin. Suojamuodostelmat päätetään aina tilanteen vaatimalla, esimerkkinä tappouhan saaneen yritysjohtajan suojaus ja artistin yli-innokkailta faneilta suojaamisen ero; vaatimukset ovat täysin erilaiset. Suojamuodostelman valinta on erittäin resurssiriippuvaista; tehtävä voi vaatia useampaa turvamiestä, mutta heitä saattaa olla saatavilla vain yksi tai asiakas haluaa maksaa vain yhdestä turvamiehestä, joka on yleistä muun muassa Suomessa. Saattueajo kuuluu monesti turvamiehen perustehtäviin. Ajoneuvo antaa enemmän suojaa kuin jalkaisin liikkuminen. Reittisuunnittelu on saattueajossa tavallisesti ehdottoman tärkeää. Turvamiehen on hyvä hallita taktisen ajon perusteet.

Suojaliivit ovat turvamiehen työssä lähtökohtaisesti pakolliset. Suomen oloissa lähtökohtaisesti kannattaa suosia teräaseilta ja piikeiltä suojaavia liivejä, koska ne muodostavat suurimman uhan. Suojaliivit suojaavat myös iskuilta ja esimerkiksi ajoneuvolla kolaroidessa. Taskulamppu ja erilaiset monitoimityökalut ovat turvamiehen perustyökaluja. Ensiaputarvikkeet on lähtökohtaisesti oltava mukana, vähintään haavansitomis- ja desinfiointivälineet. Mukana pidettävät tarpeelliset voimankäyttövälineet päätetään toimeksiantokohtaisesti. Ryhmätyöskentelyssä viestintävälineiden on oltava kunnossa. Ryhmätyöskentelyssä käytetään radiopuhelimia tai vaihtoehtoisesti matkapuhelimia ja lisälaitteita, kuten nappikuulokkeita tarvittaessa. Mahdollisessa jäljitystehtävässä on suositeltavaa käyttää siihen tarkoitettuja erityisiä jäljityslaitteita, mutta jäljitystä voidaan tehdä myös matkapuhelimia käyttäen.

Uhka-arviointi on henkilösuojauksen ehdottomasti tärkein osa-alue. Uhka-arvioinnin tavoitteena on välttää konflikti, -voimankäyttö -ja evakuointitilanteet. Asiakkaalta on aina pyrittävä saamaan mahdollisimman tarkat tiedot hänen suojauksen tarpeestaan sekä taustoistaan. Mitä tarkemmat tiedot saadaan, sitä paremmat mahdollisuudet toimeksiannon onnistumiselle on. Tämä voi kuitenkin olla vaikeaa, koska asiakkaan tulisi kyetä monesti kertomaan hyvinkin yksityisiä asioita. Toimeksiannon aloittamista hyvin puutteellisin tiedoin tai pahimmillaan ilman mitään tietoja, tulisi aina välttää viimeiseen saakka ja pyrkiä saamaan vähintään auttavat tiedot. Luottamus onkin erityisen merkittävä tekijä henkilösuojaustehtävissä, sillä työ tapahtuu monesti hyvin lähellä suojattavan yksityisyyttä. Henkilösuojaustehtävissä ei niin sanottujen kolmansien osapuolten vuoksi voida olla varauduttu kaikkeen vaikka kuinka huolellisesti toimittaisiin.

Huolellinen, taktinen ennakkosuunnittelu on ehdottoman tärkeää, etenkin yksityisyyssuojelussa, jossa korostuu erityisesti myös turvamiehen havainnointikyky. Samanaikaisesti tulee huomioida fyysisen suojelun -ja evakuoinnin mahdollisuudet, joka on erittäin haastavaa etenkin yksityisyyssuojelussa. Uhka voi olla mikä tahansa olosuhdetekijä, väkivaltatilanne on vain yksi sen muoto. Uhka-analyysi -työkalujen käyttäminen on erittäin suositeltavaa, lähes pakollista. Uhka-arviointi kannattaa aina tehdä useamman kuin yhden ihmisen voimin jos mahdollista, sillä yksin saattaa kuitenkin jäädä jotain oleellista huomaamatta. Uhka-arviointia tehdään myös turvamiesten oman työturvallisuuden vuoksi. Uhka-arvion tulee olla kokonaisvaltainen, selkeä, tarkka, relevantti ja looginen. On kuitenkin huomioitava, että vaikka tehtäisiin kuinka huolellinen ja tarkka arvio tahansa, ihmisen käyttäytymistä ei milloinkaan voida arvioida täysin tyhjentävästi.

Henkilösuojaustehtävissä toimivien henkilöiden tulee olla valppaustasossa ja toimintakyvyssä huomattavasti normaalia korkeammalla, joka saattaa näkyä yllättävissä tilanteissa myös toimeksiannon ulkopuolella. Valppaus onkin turvamiehen tärkeimpiä työkaluja ja sen hetkellisenkin herpaantuminen vaarantaa todella herkästi kaikkien turvallisuuden. Työ on monesti puuduttavaa, mutta siitä huolimatta on oltava koko ajan valmis uhkatilanteeseen. Koko ajan on huomioitava koko toimintasektori, eikä huomio saa keskittyä yhteen kohteeseen. Kohdehenkilön eleiden tarkkailu ehdottoman tärkeää ja oman valmistautumisen on oltava sen mukaista. On muistettava +1 sääntö, eli lisäuhkia saattaa esiintyä, vaikkei niitä juuri sillä hetkellä olisi havaittavissa. Omalla asenteella voi vaikuttaa konfliktin etenemiseen; oikein asennoitumalla ja oikeanlaisilla eleillä sekä puheilla on mahdollista saada konflikti vältettyä tai keskeytettyä.

Turvamiehelle oikea mielentila on äärimmäisen tärkeä uhkatilanteiden ennustamisen ja hallinnan työkalu. Turvamiehen tulee pystyä toimimaan seuraavilla mielentilojen värikoodiston mukaisilla sektoreilla: keltainen (normaali valppaustila), aktiivinen keltainen (normaalia aktiivisempi valppaustila), oranssi (uhka havaittu, valmistautuminen), ja punainen (uhkatilanne päällä, siihen kontrolloitua vastatoimintaa). Turvamies ei milloinkaan saa olla valkoisessa (ei havainnoi ympäristöään), eikä mustassa (kaoottinen, toiminta täysin epäloogista ja kontrolloimatonta) mielentiloissa. Oikein tehdyllä ympäristön havainnoinnilla ja tilanteen arvioinnilla voidaan parantaa huomattavasti mahdollisuuksia välttää uhkatilanne tai selvittää siitä.

Vartiointi on riskialttiimpia työtehtäviä, etenkin yksintyöskentely. Kun joku uhkailee ennen väkivaltaisen toiminnan aloittamista, on se siinä mielessä hyvä asia, että se aiheuttaa henkilössä automaattisen pelko- ja stressireaktion, joka mahdollistaa valmistautumisen ja toimintavalmiuden tilanteessa. Pelko on hyvä kaveri ja se kertoo intuitiivisesti sen, että jotain on pielessä. Pelko voi olla paitsi fyysiseen vaaraan liittyvää, myös epäonnistumiseen liittyvää. Vaarallisissa työtehtävissä on olennaista kyetä elämään pelon kanssa ja työskentelemään siitä huolimatta mahdollisimman johdonmukaisesti ja järkevästi. Pelko ja stressi ovat ihmisen normaaleja suojelumekanismia, jotka ovat hyvä asia niin kauan, kun ne eivät haittaa rationaalista toimintaa. On epänormaalia, jos ei koskaan tunne pelkoa tai stressiä.

Pelko vaikuttaa henkilön toimintaan väkivaltatilanteessa ja sitä voi joiltain osin oppia hallitsemaan, mutta sen totaalinen tukahduttaminen tai totaalinen hallinta on mahdotonta. Stressireaktiot ja väkivallan pelko ovat ihmiselle luontaisia asioita ja ne auttavat toimimaan tilanteessa, jossa oma fyysinen koskemattomuus on uhattuna. Mitä enemmän ja useammin henkilö on kohdannut uhkatilanteen ja sen tuoman pelon tunteen, sitä enemmän hänelle kertyy rohkeutta ja itseluottamusta kohdata vastaavan kaltaisia tilanteita uudestaan. Jos yksilö tarpeeksi pitkään siedättää itseään häntä pelottavissa tilanteissa, lopulta pelko murtuu.

Paineen alla harjoittelu on erittäin tehokas keino pelkojen voittamiseen. Oma asennoituminen siihen, miltä historia tässä päivässä ja hetkessä tuntuu voi muuttua. Tietoinen läsnäolo on turvamiehelle tärkeä taito, se tarkoittaa, että kykenee suuntaamaan koko huomionsa juuri tähän hetkeen ja keskittämään tietoisuutensa täsmälleen siihen, mitä on juuri tällä hetkellä tekemässä. Panoksien vähentäminen eräänä tehokkaimmista ja toimivimmista psykologisista konsepteista on turvamiehelle tärkeä taito. Panoksia voi vähentää mielessään esimerkiksi suhteuttamalla vaaran toiseen, historiaperspektiiviä käyttäen, vähentäen tilanteen vakavuutta, keskittymällä hetkeen taikka muuttamalla tilanteen mielessään oppimistilanteeksi.

Tavallisimmin uhka/väkivaltatilanne sisältää neljä vaihetta: erimielisyys, sanallinen uhka, fyysinen uhka, fyysinen kontakti. Vakavassa henkeen tai terveyteen kohdistuvassa uhkatilanteessa on luonnollisena reaktiona tavallisesti voimakas pelko, josta aiheutuu niin kutsuttu taistele tai pakene- ilmiö, eli kehossa muodostuvat stressihormonit aiheuttavat sen, että pulssi kiihtyy, veri pakkautuu isoihin lihaksiin, raajat voivat vapista, aistit voivat heiketä, näkökenttä kaventuu ns. putkinäöksi helposti ja huomio keskittyy kohti uhkaajaa. Kivin mahdollinen eskaloitumistilanne turvamiehen työssä on aseellinen hyökkäys. Turvamiehen työssä osaamattomuus tai jähmettyminen voi tarkoittaa suojattavan henkilön eriasteista vahingoittamista tai jopa kuolemaa. Paitsi itselle sattuneet/sattuvat pelkoa aiheuttavat tapahtumat jättävät jälkiään, niin pelkotiloja voi aiheuttaa myös työkaverille työssä sattuvat uhka- ja väkivaltatilanteet.

Mitä enemmän henkilöllä on tietoa ja kokemusta uhkatilanteista, sitä paremmin hän kykenee jo ennalta havaitsemaan mahdollisesti aggressiiviset asiakkaat. Turvamiehen työhön kuuluu uhkatilanteita, jotka edellyttävät voimakkaankin aggression käyttöä. Nykyaikana arvostetaan paljolti muita ominaisuuksia kuin aggressiota, mutta turvamiehen työtä tekevän tulee kyetä toimimaan hyvinkin aggressiivisesti tarvittaessa. Turvamiehen on työssään hyvä tuntee Maslow'n tarvehierarkian mukaisia yksilön perustarpeita, jotta hän kykenee helpommin tunnistamaan erilaiset muutokset omassa ja suojattavansa psyykkisessä sekä fyysisessä hyvinvoinnissa ja täten toimimaan tehokkaammin eri tilanteiden vaatimalla tavalla.

Pelkoa herättävät aistimukset ohjautuvat limbisessä ihmisen aivojen osassa sijaitsevaan manteliumakkeeseen, joka on täysin puheen ja loogisuuden saavuttamattomissa. Manteliumake on aivojen pelko- ja hälytyskeskus, joka muodostaa tunteen ulkoa tulevien aistimusten perusteella. Yleensä aggressio laantuu 1,5h kuluttua adrenaliinin poistuessa verenkierrosta, johon asti tilanne eskaloituu helposti uudestaan. Sitten kun tilanne on ohi, niin tiedostava eli aivojen kuoriosia alkaa raksuttaa ja se taas ymmärtää kielellistä ilmaisua. Ongelma pelon ja aggression hallinnassa on siis manteliumake. Kun ihminen saa havainnon potentiaalisesta vaarasta tai muusta yllykkeestä, saa hän impulssin aivoihinsa. Estääkseen sen etenemisen manteliumakkeeseen tulee aivoja harjoituttaa. Aivot muodostavat aivoyhteyksiä sen mukaan miten niitä käytetään. Jos ihminen, jonka tehtävään kuuluu olla hermostumatta/pelkäämättä halua harjoituttaa reaktioitaan, tulee hänen ensisijaisesti pelätä vähän, jolloin hän voi luoda suunnitelmia pelottavan tilanteen kohtaamiseen.

Todellinen rohkeus on sitä, että pystyy toimimaan pelosta huolimatta. Optimaalinen suorituskyky vaatii tilanteen hallintaa ja tilanteen vaatima suorituskyky vaatii riittävän suorituspaikkeen. Eli painetta voidaan käyttää tilanteessa voimavarana. Uhkatilanteen sattua on tärkeää saada mahdollisuus osallistua psykologiseen jälkihoitoon työpaikalla, jonka muotoja ovat psykologinen purkukeskustelu eli defusing sekä psykologinen jälkipuinti eli debriefing. Psykologinen jälkihoito ennaltaehkäisee uhkatilanteen synnyttämiä traumoja ja parantaa henkilön mahdollisuuksia selvittää arjessa sekä jatkaa samoissa työtehtävissä.

Turvamieheltä vaaditaan ennen kaikkea henkistä vahvuutta, joka on turvamiehen tärkein ominaisuus. Valmius uhkatilanteiden hoitamiseen ja uhkaan vastaamiseen on mahdollista vain, kun sekä mieli että keho ovat valmiina. Luonteeseen ja temperamenttiin ei juuri voi vaikuttaa. Turvamiehen tulee osata moniulotteista ja laskelmoivaa ajattelua. Käyttäytymis- ja sosiaalipsykologiaan tutustuminen ja sen osaaminen on suositeltavaa turvamiehelle. Perustason yleissivistystä- ja tietämystä tulisi turvamiehellä olla mahdollisimman paljon, jotta asiakkaan kanssa käydyissä keskusteluissa ja sosiaalisissa tilaisuuksissa kykenee edustamaan. Turvamiehen tulee olla rauhallinen, tarkkaavainen, pitkäjänteinen ja hyvä ihmistuntija. Turvamiehellä tulee olla nopea reagointikyky, hyvä tilannetaju ja erinomainen paineensietokyky. Turvamiehen tulee kyetä hillittyyn käytökseen eli hänellä on oltava hyvä itsekontrolli.

Turvamiehen tulee osata pitää ammatillinen rooli koko ajan asiakkaan kanssa, mutta samalla hänen on kyettävä kuitenkin käyttäytymään kohteliaasti ja asiallisesti. Yleissivistyksen lisäksi turvamiehellä tulee olla sellaista tietämystä, jota vartijalta voi odottaa; vartijan esimerkiksi voidaan olettaa tietävän perusasiat vaikkapa lukoista. Toisten ihmisten kunnioittaminen on äärimmäisen tärkeää turvamiehen työssä ja tulee aina muistaa, että turvatehtävät ovat vain yksi osa palvelukokonaisuutta. Turvatekniikan lisääntymisen asiakkaiden kodeissa ja toimitiloissa myötä turvamiehellä tulisi olla mahdollisimman hyvät perustaidot turvateknisten järjestelmien hallinnassa. Tietokoneen riittävä käyttötaito on nykyajan turvamiehen ehdoton perusedellytys, sillä erilaiset dokumentit tulee osata laatia asiallisessa ja siistissä ulkoasussa.

Voimankäyttöön liittyvät kysymykset ovat toissijaisia henkilösuojaustyössä, aina tärkeämpää on havainnointi ja ennakointi. Tilanteen sitä välttämättä edellyttäessä turvamiehen täytyy käyttää voimakeinoja ja hänellä täytyykin olla vähintään riittävät valmiudet voimakeinojen käyttöön, sekä aseettomaan että aseelliseen kamppailuun. Vartijan pakollinen voimankäyttökoulutus antaa melko ohuen pohjan henkilösuojaustehtäviin ja omaehtoinen kamppailulajien harjoittelu on suositeltavaa, sillä se parantaa turvamiehen fyysisiä ja henkisiä valmiuksia voimankäyttötilanteissa. Mielipiteitä kamppailulajeista on yhtä monta kuin tekijäkin, mutta jos yksi ohje voidaan esittää, niin kannattaa valita sellainen laji, jossa vastustaja laittaa tositalanteen tavoin vastaan tosissaan. Joka tapauksessa, kaikesta harjoittelusta on enemmän hyötyä kuin ei mistään. Mitä vähemmän voimankäyttövälineitä saa kantaa, sitä tärkeämmät ovat kädentaidot. On kuitenkin muistettava, että harjoittelutilanne eroaa aina tositalanteesta, on kyseessä kuinka realistinen harjoittelumuoto tahansa.

Fyysisten ominaisuuksien harjoittelusta on turvamiehelle aina hyötyä; voiman lisäämistä kannattaa tehdä esimerkiksi painoja nostellen tai nopeutta ja kestävyyttä kehittää esimerkiksi juoksuradalla. Mistä tahansa, joka kehittää fyysisiä ominaisuuksia on hyötyä. Turvamiehen työ on monesti staattisesti raskasta; paljon paikallaan seisomista tai istumista, jolloin on tärkeää omata hyvä yleiskunto. Usein turvamiehen ei haluta herättävän turhaa huomiota, joten paras olemus on mahdollisimman tavallinen olemus. Turvamiehen tulee kuitenkin lähtökohtaisesti olla fyysisesti vahvempi kuin suojattava asiakas. Turvamiehen tulee kyetä evakuoimaan lyhyen matkaa tajutonta suojattavaa henkilöä. Suojattava taho saattaa tuoda omat erityisvaatimuksensa turvamiehelle; suojattavana saattaa esimerkiksi olla maratoonari, jolloin turvamiehen tulee kyetä juoksemaan lenkeillä mukana.

Voimankäyttövälineiden käytön osaaminen ei riitä turvamiehelle vaan tulee osata käyttää monia muita ihan jokapäiväisiä laitteita. Esimerkiksi matkapuhelimien ja niiden eri ominaisuuksien hyvistä käyttötaidoista on paljon hyötyä tänä päivänä turvamiehen työssä. Turvamiehen tulee olla hyvässä fyysisessä kunnossa, sillä jos näin ei ole, niin olemus viestii ulospäin epäammattimaisuutta, löysää asennetta sekä huonoa toimintakykyä. Hyväkuntoisella turvamiehellä on parempi stressinsietokyky ja hän reagoi nopeammin sekä terävämmin. Tämän ajan turvamiehelle riittää usein hyvä peruskunto, mutta toisinaan toimeksiannosta riippuen saatetaan vaatia erityisiä ominaisuuksia. Turvamiehen työ koostuu pääsääntöisesti varsin arkisista asioista ja esimerkiksi ensiaputaidot ovat erittäin tärkeä osa turvamiehen ammattitaitoa, sillä vaikkapa suojattavalle tai hänen lähipiirilleen sattuva sairauskohtaus on työssä huomattavasti todennäköisempi tapahtuma kuin ampumahaavan aiheuttava välikohtaus.

9 Henkilösuojaustyön haasteet, kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset

Henkilösuojaustoimeksiantojen suorittaminen työehtosopimuksen alaisena voi olla haasteellista, sillä työtehtävän luonteen vuoksi ei välttämättä pystytä noudattamaan lain vaatimia työaikasäädöksiä. Toimeksiannon pituus saattaa muuttua tapahtumien perusteella eikä turvamies voi lopettaa vuoroa yhtäkkiä sanoen asiakkaalle, että työaika tuli nyt täyteen. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Henkilösuojaustyössä ei voi noudattaa työehtosopimusta pilkulleen työn luonteesta johtuen, eli tässä pitäisi sekä työnantajan että työntekijän joustaa. Jos turvamies kesken keikan ilmoittaa suojattavalle henkilölle, että nyt muuten tuli työaika täyteen ja lähtee menemään, niin loppuu ne työt aika lyhyeen.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.) Henkilösuojaustoimeksiannot voitaisiin hoitaa työehtosopimuksen ulkopuolisina ja tässä sekä työnantajan, että työntekijän tulisi joustaa. Ei henkilösuojausta voi lopettaa kesken, jos työaika sattuu tulemaan täyteen.

Turvamiehille sysätään monesti turhaan ja turhan paljon oheistehtäviä, jotka kaikki vievät keskittymistä pois turvallisuustehtävistä. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Turvamiehiä käytetään liian paljon oheistehtäviin, esimerkiksi autonkuljettajina. Miksi? On olemassa paljon ammattikuljettajia, miksei heitä käytetä ja anneta turvallisuusammattilaisten keskittyä turvallisuustehtäviin.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.) Turvamiehiä tulisi käyttää turvallisuustehtäviin ja karsia mahdollisimman paljon oheistehtäviä heiltä pois ja käyttää esimerkiksi autonkuljettajana ammattikuljettajia ja niin edelleen, sillä jokainen oheistehtävä vie keskittymistä pois turvallisuustehtävistä.

Salassapitoseikkojen liioittelu saattaa johtaa turhiin uhka- ja vaaratilanteisiin. Turvamiesten ei milloinkaan tule pimittää saamiaan tietoja kollegoilta vaan toimiva viestintä turvamiesryhmässä on ehdoton edellytys sekä asiakkaan että turvamiesten turvallisuuden takaamiseksi. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Salassapitoasioiden suhteen mennään välillä liiallisuuksiin. Keikalla ollessa pitäisi olla sen verran ammatillista luottamusta kollegoihin, että olennaisia tietoja voidaan keskenään. Jos kaikki turvamiehet eivät tiedä esimerkiksi juuri ilmi tulleesta uhkauksesta, siitä syntyy tarpeetonta vaaraa.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.) Salassapitoasioiden liioittelu saattaa tästä johtuvien tietokatkojen vuoksi johtaa tarpeettomiin vaaratilanteisiin, eli turvallisuuden tulisi mennä salassapidon edelle.

Turvamiehen työssä oma ego tulee jättää sivuun, sillä itseään esille tuomalla saa vain asiakkaan ja mahdollisesti omat kollegatkin ärsyntyneeseen ja turhautumaan. Turvamiehen työssä tulee muistaa oma rooli; se on työ siinä missä muutkin työtehtävät. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Iso ongelma alalla on oman egon liiallinen esille tuominen, unohtetaan se oma rooli; turvamies on oikeasti palvelija, se on palvelija ihan samalla lailla kuin autonkuljettaja, sihteeri tai mikä muu hyvänsä suojattavan henkilön jollain tavalla häntä palveleva henkilö. Koska pääsääntöisesti Suomessa keikat ovat niin lyhyitä ja tekijöitä ei paljon tarjolla, niin egoilusta johtuvat mokat eivät välttämättä ehdi konkretisoitumaan niin suurelle kiukun asteelle, että vaikka teet pienen mokaan lyhyellä keikalla niin se voidaan unohtaa. Mutta jos teet sitä samaa työtä kuukauden ja toistat aina sitä samaa mokaa sille samalle asiakkaalle, niin jossain vaiheessa sen asiakkaan mitta täyttyy ja todennäköisesti hän tekisi sille ärsyyntymiselleen jotain.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Henkilösuojaustyön koulutuksessa on toivomisen varaa eikä selkeitä urapolkua ole tarjolla. Turvamiestehtäviin haluavien täytyy pitkälti itse käydä alan kurseja ja toivoa, että tulevat valituksi tai pääsevät ”piireihin”. Suomessa henkilösuojakoulutus on monitasoista; on hyvää koulutusta ja on liian korkealentoista koulutusta. Koulutettaessa turvamiehiä Suomeen tai vastaaviin olosuhteisiin olisi syytä räätälöidä koulutuksia näihin oloihin sopiviksi ja jättää turhia, korkealentoisia sisältöjä koulutuksista pois. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Koulutus ei ole ok. Vastuu työllistymisestä on turvallisuusalalla sysätty täysin työntekijöiden omalle vastuulle. Ne on kaupallisia valintatilaisuuksia ne kurssit. Toki yrityksen sisäisiä koulutuksiakin on ja ne on monesti vähän parempia. Sisällöltään on monen tasoista koulutusta. On hyvää koulutusta, sitten on korkealentoista koulutusta, joka ei vastaa Suomen olosuhteisiin. Tällaiset korkealentoiset koulutukset antavat teoriassa valmiuden sota- ja kriisialueiden henkilösuojaukseen, mutta ei ole ihan realistista työllistyä täältä sinne, kun Brasiliasta ja Chilestä tulee kavereita, jotka tekee samat hommat 1/4 palkalla ja niillä voi olla takana 15 vuotta sotilastaustaa ja olleet ehkä taistelutehtävissä.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Voimankäyttökoulutuksissa tulisi kiinnittää huomiota harjoitteiden realistisuuteen ja simuloida harjoitteet suoraan tosielämässä tapahtuneista tilanteista. Tämä tietysti vaatii sellaiset koulutusten suunnittelijat ja kouluttajat, joilla itsellään on käytännön kokemusta vastaavista tilanteista. Mutta vain realistisilla harjoitteilla saavutetaan oikeaa ammattitaitoa. Lisäksi voimankäytön harjoituksissa tulisi muistaa evakuointinäkökulma. Tätä tukee myös seuraavat haastateltavan kommentit: *”Jos ajatellaan väkivaltaan liittyvää uhkatilannekoulutusta, olen nähnyt liian monta koulutusta, nimenomaan aseisiin liittyen, jossa esimerkiksi harjoitellaan sitä, että kävellään suojattavan henkilön kanssa ja kun tulee uhka, niin samanaikaisesti suoritetaan kaksi toimenpidettä; suojataan ja evakuoidaan sitä suojattavaa henkilöä sekä sitten vielä yhdellä kädellä ammutaan laukauksia tauluun. Oikeassa elämässä siinä ei ole mitään järkeä, koska se on hidasta, pysyt siinä samassa paikassa noin suurin piirtein, jolloin vastapuolen on helppo tulittaa teidät molemmat nurin.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

”Se järkevä toimintamalli olisi ehkä hivenen nopeampi ja päästäisiin siitä tilanteesta pois nopeasti. Se on se paras keino kuitenkin säilyä hengissä. En oikein ymmärrä sitä logiikkaa, että miksi sellaista koulutetaan. Ehkä se johtuu siitä, että näitä koulutuksia on ollut suunnittelemassa ja toteuttamassa ihmisiä, jotka eivät ole koskaan kuulleet kun luoti lentää oikeasti. Ne ei tiedä mitä itse tekevät siinä tilanteessa, kun alkaa luotia tulee kohti. Ja sitten kun on nuoria ja vahvoja miehiä joilla on voimakkaat mielipiteet, niin ne ei suostu tai halua kuunnella vanhempia tai kokeneempia ja keksivät sitä samaa pyörää uudestaan.” (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Henkilösuojauskoulutuksia on maailmalla monen tasoisia ja toisinaan jotkut tahot esittävät käyttämiään koulutusmetodeja omana keksintönään ja yrittävät tällä tavalla haalia ihmisiä kursseilleen. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Katsoin juuri Youtubesta hauskaa videota missä yhden tällaisen koulutusorganisaation kaveri ampuu pistoolilla oman olkansa yli siten, että käyttää pientä meikkipeiliä. Mitä siitä? Annie Oakley ampuu 1800-luvun loppupuolella ihan samaa juttua, nyt tämä kaveri väittää, että hän on keksinyt tällaisen ihan uuden ihmeellisen jutun.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Henkilösuojauskoulutuksessa tulisi painottaa järjellä työskentelyä ennen fyysisiä harjoitteita, sillä suunnittelutyö ja henkinen vaativuus muodostavat suurimman osan työstä. Lisäksi evakuoimis- ja linnoittautumiskoulutusta tulisi harjoitella erityisen paljon. Vasta näiden jälkeen tulisi harjoitella fyysistä voimankäyttöä, joka on käytännön työssäkin se viimeinen vaihtoehto. Tätä tukee myös seuraava haastateltavan kommentti: *”Henkilösuojauskoulutuksessa tulisi harjoitella erityisen paljon suojattavan henkilön evakuointia ja linnoittautumista. Sitä, että saa sen suojattavan tajuttomana suojaan mahdollisimman hyvin, kun on tilanne päällä. Koulutuksessa tulisi olla painotus päällä työskentelyyn, eli henkisellä puolella.”* (Yksityisen sektorin turvamies 2017.)

Tehtäväkenttä henkilösuojaustehtävien osalta on niin laaja, että perehtyminen yhteen suppeaan tehtäväalueeseen syventävämmiin voitaisiin tehdä tämän tutkimuksen jatkotutkimuksena. Jatkotutkimusehdotuksina esitetäänkin seuraavia syventäviä tutkimusaiheita: Henkilösuojaustyön psykologisiin vaatimuksiin keskittyvä tutkimus, henkilösuojaustyön fyysisiin vaatimuksiin keskittyvä tutkimus, henkilösuojaustyön koulutusmalleihin- ja menetelmiin keskittyvä tutkimus, kansainväliseen henkilösuojaustyöhön keskittyvä tutkimus, henkilösuojaustyön työvälineisiin keskittyvä tutkimus, viranomaistehtäviin ja/tai sota- ja kriisialueisiin keskittyvä tutkimus, uhka-arviointiin ja/tai uhka-arvioinnin analyysityökaluihin keskittyvä tutkimus.

10 Tutkimuksen eettisyys, reliabelius ja validius

Tiedon luomisessa tulee noudattaa yleisesti hyväksytyjä eettisiä periaatteita. Tutkimuksen tekijän tulee tehdä tietoisia, eettisesti perusteltavissa olevia ratkaisuja vähintäänkin tutkimuksen seuraavissa vaiheissa:

- 1) Tutkimusaiheen valinta. Miksi? Onko tutkimuksella todellinen merkitys?
- 2) Tutkimuksen kohteena olevat henkilöt. On selvítettävä henkilöiden suostumus ja se, millaisia mahdollisia riskejä heille tutkimukseen osallistuminen aiheuttaa.
- 3) Tutkimustyön kaikissa vaiheissa on vältettävä epärehellisyyttä. Se tarkoittaa, että toisilta eikä itseltä plagioida, tuloksia ei yleistetä kritiikittömästi, eikä tutkimustieto saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista. (Hirsjärvi 2004, 25-28.)

Tämän case-tutkimuksen aiheen valinta on mietitty tarkoin. Kirjallisuuskatsauksessa havaittiin, että samankaltaista teosta ei löytynyt. Tutkimuksen tarpeellisuudelle saatiin vahvistusta myös työhön haastatelluilta korkean profiilin ammattilaisilta, jotka oli kunnia saada tähän tutkimukseen mukaan. Näiltä henkilöiltä saatiin suostumus haastatteluihin (sovitusti ammattien vuoksi anonymisti) ja he antoivatkin hienon panoksen tutkimukseen. Työssä vältetään kaikkea epärehellisyyttä ja pyritään antamaan todenmukainen kuva tutkimusaiheesta.

Reliabeliudella eli luotettavuudella tarkoitetaan tutkimuksen kestävyttä seuraavin eri kriteerein: Yhdenmukaisuus; eri lähteistä saatujen tietojen tulisi kohdata tulosten analysoinnissa ja siten todentaa tutkimuksen luotettavuutta. Tarkkuus; toistuvan ilmiön havainnointitarkkuutta mitataan useaan kertaan havainnoimalla samaa asiaa tai kysymällä sama kysymys useampaan kertaan ja siten todentaa tutkimuksen luotettavuutta. Objektiivisuus; miten hyvin muut ymmärtävät tutkimuksen tekijän tarkoitusta, tätä voidaan mitata siten, että useampi henkilö tarkastelee tutkimuksen havainnoja ja siten todentaa tutkimuksen luotettavuutta. Jatkuvuus; samat havainnot tulisi voida tehdä jatkotutkimuksissakin ja siten todentaa tutkimuksen luotettavuutta. (Koskinen & Alasuutari & Peltonen 2005, 255.)

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat vahvaa yhdenmukaisuutta, sillä haastateltujen ammattilaisten vastaukset olivat hyvin samankaltaisia ja kohtasivat myös kirjallisuuslähteiden kanssa. Tulokset ovat hyvin tarkkoja, sillä samoja asioita kysyttiin haastatelluilta ammattilaisilta, saatiin samankaltaisia vastauksia ja näitä vastauksia tukevaa tietoa saatiin myös kirjallisuuslähteistä. Tutkimuksessa on pyritty siihen, että sitä olisi jokaisen lukijan mahdollisimman helppo tulkita ja ymmärtää tutkimuksen tarkoitus. Tutkimuksessa on pyritty vahvaan jatkuvuuteen ja siihen, että se tarjoaa luotettavan ja vakaan pohjan jatkotutkimukselle.

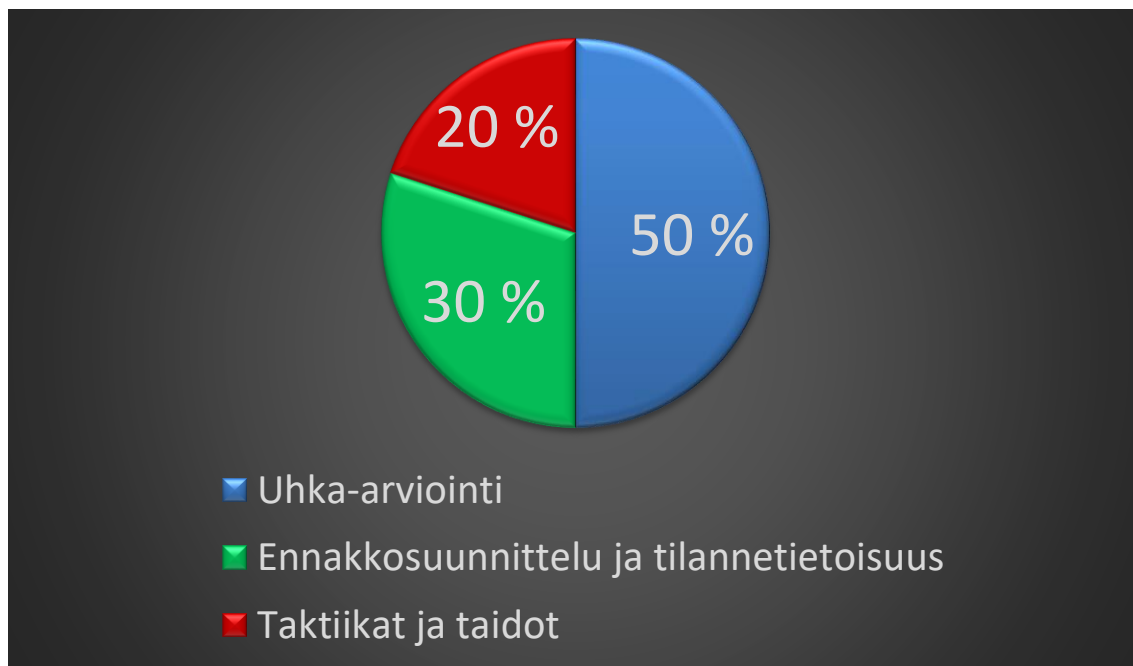
Validiudella eli pätevyydellä tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, että miten tarkasti tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä alun perin pitikin tutkia. (Vehkalahti 2014, 41). Tässä tutkimuksessa on johdonmukaisesti pyritty etsimään ratkaisua alkuperäiseen tutkimusongelmaan, eli selvittämään henkilösuojaustyön haasteita ja esittämään ratkaisumalleja, joiden avulla näihin haasteisiin voitaisiin vastata menestyksekkäästi käytännön työelämässä.

11 Oma pohdinta ja tutkimusprosessin arviointi

Tämä case-tutkimus on osoittanut, että yksityisen henkilösuojauspalvelun suunnittelussa palvelumuotoilua ohjaavat enimmäkseen asiakkaan toiveet ja tarpeet sekä sen lisäksi toimeksi-antokohtainen resurssien saatavuus. Mitä enemmän lisäarvoa asiakkaalle kyetään tarjoamaan esimerkiksi erilaisilla oheistehtävillä turvallisuustyön lisäksi, sitä tyytyväisempi asiakas tavallisesti on. Toisaalta oheistehtävät eivät saisi missään nimessä viedä huomiota pois turvallisuustyöstä. Henkilösuojaustoimeksiannot alkavat aina strategisella ennakkosuunnittelulla ja siinä käytetään hyväksi kaikkia mahdollisia kontekstisidonnaisia tietoja. Aina tulee pyrkiä saamaan mahdollisimman tarkat tiedot. Luottamus asiakkaan ja henkilösuojausta tarjoavan tahon välillä on tämän vuoksi erityisen tärkeää.

Kuten tämän tutkimuksen alussa ennakoarviona olikin, tutkimustulokset näyttävät selkeästi henkilösuojaustyön tärkeimmäksi osa-alueeksi uhka-arviointityön. Uhka-arviointia voidaan tehdä erilaisia siihen tarkoitettuja työkaluja käyttäen ja tässä tutkimuksessa on myös esitelty joitain varteenotettavia työkaluja uhan arvioimiseen. Uhka-arvioinnin tarkoitus on helpottaa päätöksentekoa uhan välttämiseen tai torjumiseen tähtäävistä toimenpiteistä päätettäessä. Ihmiset tekevät kuitenkin aina lopulliset päätökset. Uhka-arvioinnin jälkeen ollaan tietoisia tilanteesta ja minkälaiseen uhkaan ollaan omilla toimenpiteillä vastaamassa ja tämän pohjalta tehdään toimeksiannon ennakkosuunnittelua. Mikäli ennaltaehkäisevät toimenpiteet eivät toimeksiannolla riitä, niin viimeisenä keinona turvaudutaan henkilösuojauskelle ominaisiin taktiikoihin ja turvamiesten yksilöllisiin taitoihin.

Tämän tutkimuksen tulosten sekä oman työelämän kokemukseni perusteella esitän turvamiehen työn osa-alueiden merkityksen jakautuvan seuraavan kuvion osoittamalla tavalla:

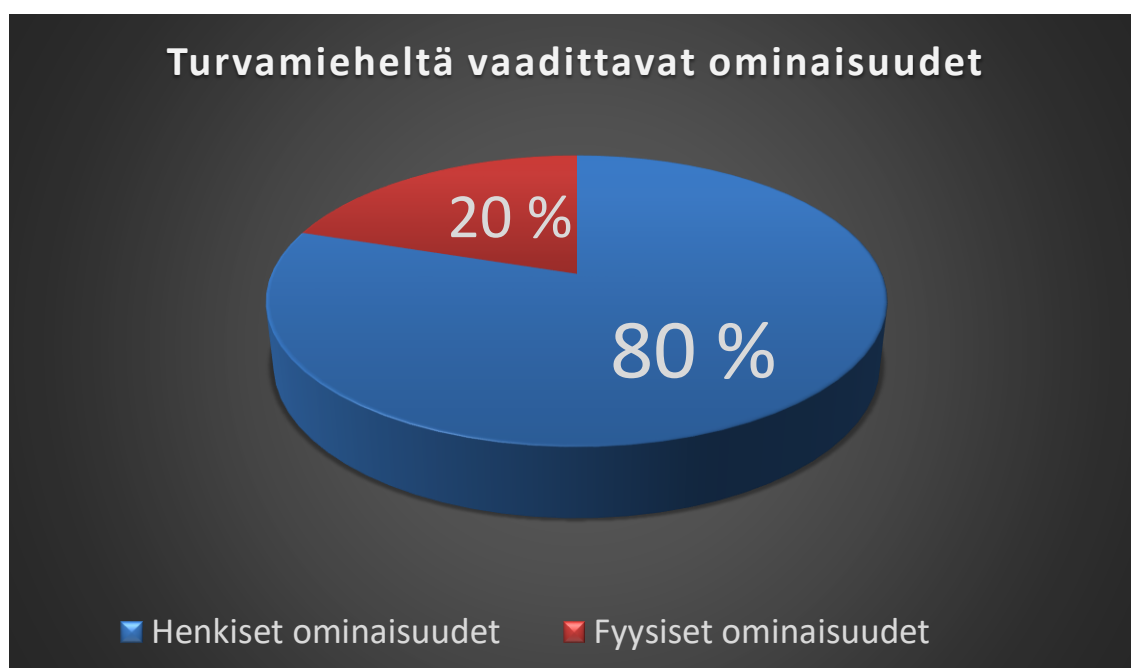

Kuvio 14. Turvamiehen työn osa-alueiden merkityksen jakautuminen.

Kuten kuviosta nähdään, on uhka-arviointi selkeästi tärkein osa-alue turvamiehen työssä, sillä on noin 50 % prosenttien merkitys kaikessa työssä, sen jälkeen merkittävin on ennakkosuunnittelu ja tilannetietoisuus noin 30 % merkittävyydellä ja vasta viimeisenä tulevat taktiikat ja taidot noin 20 % merkittävyydellä. Tämä osa-alueiden merkittävyyksien jakautuminen tulisi huomioida myös henkilösuojaustyön koulutuksessa ja henkilösuojaustyön käytännön johtamisessa.

Kuten tämän tutkimuksen alussa ennakoarviona olikin, tutkimustulokset näyttävät turvamieheltä vaadittavien yksilöllisten ominaisuuksien painottuvan selkeästi henkisiin ominaisuuksiin ennen fyysisiä ominaisuuksia. Etenkin yksintyöskentelyssä korostuvat yksilölliset uhkatilanteiden tunnistamisen ja mielenhallinnan taidot. Turvamiehen tulee kyetä työskentelemään erilaisissa olosuhteissa ja kovankin paineen alaisena. Turvamiehen tulee olemukseltaan kyetä olemaan hillitty ja rauhallinen, mutta kuitenkin eskaloituneessa uhkatilanteessa kyetä toimimaan nopeasti, jämäkästi ja epäroimättä. Turvamiehen tulee olla sekä henkisesti, että fyysisesti hyvässä kunnossa näiden ominaisuuksien tukieissa toisiaan.

Tämän tutkimuksen tulosten sekä oman työelämän kokemukseni perusteella esitän turvamiehen yksilöllisten ominaisuuksien merkityksen jakautuvan henkisten ja fyysisten ominaisuuksien välillä seuraavan kuvion mukaisesti:

Kuvio 15. Turvamieheltä vaadittavien ominaisuuksien jakautuminen.

Kuten kuviosta nähdään, henkiset ominaisuudet muodostavat noin 80 % turvamieheltä vaadituista yksilöllisistä ominaisuuksista ja fyysiset ominaisuudet sitä vastoin vain noin 20 %. Tämä tulisi huomioida myös henkilösuojaustyön koulutuksessa ja henkilösuojaustyön käytännön johtamisessa.

Tämä tutkimusprosessi aloitettiin keväällä 2017, jolloin haastattelut aloitettiin ja samaan aikaan alettiin rakentamaan tutkimuksen teoriapohjaa. Valitsin tutkimusongelman lähinnä oman työhistoriani vuoksi. Alun perin tämän tutkimuksen oli tarkoitus ratkaista silloisen työpaikkani ja henkilösuojausta suorittavan yksikkömme ongelmia sekä kehittää työmme laatua, mutta lopulta en halunnut sitoa työtä mihinkään yksittäiseen organisaatioon, vaan sen sijaan tavoitteeksi asetettiin yleishyödyllisen tutkimuksen luominen ja laajempi kokonaisuus.

Tutkimusprosessiin saatiin haastateltavaksi kuusi oman alansa huippuammattilaista. Ensimmäinen tavoiteaika tutkimuksen valmistumiselle asetettiin loppuvuoteen 2017, mutta työn laadun varmistamiseksi valmistumisen tavoiteaika siirrettiin keväälle/kesälle 2018. Tutkimusprosessi eteni johdonmukaisesti koko ajan uutta tutkimustietoa keräten sekä tuloksia kooten. Otavan kirjasaatiö myönsi tälle tutkimukselle apurahan loppuvuodesta 2017. Valmis tutkimus on nyt tässä. Toivon, että siitä on hyötyä ja apua mahdollisimman monelle taholle.

Lähteet

Kirjat ja vastaavat painetut julkaisut

Becker, G. D. 2009. Just2seconds: using time and space to defeat assassins: With a compendium of attacks against at-risk persons. Studio City: Gavindebecker.

De Becker, G. 1998. The gift of fear: Survival signals that protect us from violence. New York: Dell.

Dougherty, M. J. & Arvassalo, J. 2015. Itsepuolustuksen taito: Kuinka selvittää uhkaavista tilanteista. Helsinki: Minerva.

Ellonen, E. 1997. Poliisityön psykologiaa: Koulutusta ja kenttää varten. Helsinki: Tampere: Sisäasiainministeriö, poliisiosasto : Poliisiopisto; Poliisikoulu.

Eskola, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fredriksson, J. 2012. Miehet mustissa: Henkivartioinnin salainen maailma. Helsinki: Teos.

Goleman, D. & Kankaanpää, J. 2003. Tunneäly: Lahjakkuuden koko kuva. 9. p. Helsingissä: Otava.

Helkama, K. 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 10., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Hyppönen, H. 2014. Pelon hinta. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen, H. 2006. Mieli ja aivot: Kognitiivisen neurotieteen oppikirja. Turku: Turun yliopisto, kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus.

June, D. L. 2016. Introduction to executive protection. Third edition. Boca Raton: CRC Press.

Kaivonen, V. 2009. Puolustaudu: 2, Työkalut, kohteet, konseptit. Helsinki.

Kaivonen, V. 2010. Puolustaudu: 3, terän edessä. Helsinki.

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Keravuori-Rusanen, M. 2008. Yksityinen julkisen vallan käyttäjänä: Valtiosääntöoikeudellinen tutkimus julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Helsinki: Edita.

Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Leino, T. 2013. Work-related violence and its associations with psychological health: A study of Finnish police patrol officers and security guards. Helsinki: Finnish Institute of Occupational Health.

Nurmi, L. 2006. Kriisi, pelko, pakokauhu. Helsinki: Edita.

Paasonen, J. 2008. Yksityisen turvallisuusalan sääntely: Rikosoikeudellinen vastuu ja toimivaltuudet. Helsinki: Tietosanoma.

Saarela, K. L., Isotalus, N., Salminen, S., Vartia, M. & Leino, T. 2009. KAURIS: Kartoita uhkaavat työväkivaltariskit: menetelmä työväkivaltariskien kartoitukseen ja hallintaan. Helsinki: Työterveyslaitos.

Sennewald, C. A. 2011. Effective security management. 5th ed. Burlington, MA: Butterworth-Heinemann.

Sundell, L. 2014. Työkaverina pelko: Väkivaltariskien ennakointi ja hallinta. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Tikkanen, S. 2017. Ammattina turvallisuus. 3., uudistettu painos, 2017. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.

Vuorenmaa, T. & Pikkarainen, J. 2005. Moderni henkilösuojaus. Tampere: Pilot-kustannus.

Wade, L. 2002. Careers in private security: How to get started, how to get ahead. Boulder, Colo.: Paladin Press.

Sähköiset lähteet

Ammattinetti. 2017. Turvamies. Viitattu 1.9.2017. <http://www.ammattinetti.fi/amatit/detail/57023c500a65344600b303c156e72737;jsessionid=2663150A24D04DD59AAF02433F222FCC?link=true>

Armed defense training association. 2016. The color code of awareness. Viitattu 29.5.2017. <http://www.armeddefense.org/color-code>

Brisk, S. & Juvonen, H. 2011. Riskienhallinnan strategiat ja menetelmät PK-yrityksissä. Viitattu 10.11.2017. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/69903/nbnfi-fe201106231797.pdf?sequence=3>

De Becker & Associates. 2018. Mosaic Method. <https://www.mosaicmethod.com/>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2017. Henkilöstöturvallisuus. Viitattu 10.11.2017. <https://ek.fi/mita-teemme/tyoelama/yritysturvallisuus/henkilostoturvallisuus/>

Sisäministeriö. 2016. Vartijan koulutus. Viitattu 5.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160878?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Vartijan%20koulutus#Pidp1070048>

Suomen riskienhallintayhdistys. 2018. Potentiaalisten ongelmien analyysi. Viitattu 5.4.2018. <https://www.pk-rh.fi/tools/poa-analyysi.html>

Tampereen yliopisto. 2017. Kriisitoimintakansio. Viitattu 5.11.2017. http://www.yths.fi/filebank/261-Hameenlinnan_opett_koul_Krisintoimintakansio.pdf

Pinterest. 2018. Bullet proof vest. Viitattu 7.4.2018. <https://fi.pinterest.com/pin/692991461383050987/>

Poliisin valmiusyksikkö Karhun johtaja. 2011. Pelosta ei pääse koskaan eroon. Viitattu 27.6.2017. <https://www.studio55.fi/matkailu/article/poliisin-valmiusyksikko-karhun-johtaja-pelosta-ei-paase-koskaan-eroon/129896>

Suomen Työterveyslääkäriyhdistys. 2004. Psykologinen jälkipuinti. Viitattu 13.6.2017. http://www.ebm-guidelines.com/dtk/shk/avaa?p_artikkeli=t100139

Vahtiohje. 2009. Riskien suuruuden arviointi. Viitattu 10.11.2017. <https://www.vah-tiohje.fi/web/guest/riskien-suuruuden-arvionti>

VTT. 2009. Riskien suuruuden arviointi. Viitattu 10.11.2017. <http://virtual.vtt.fi/virtual/pkrh/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-suuruuden-arviointi/riskien-suuruuden-arviointi.html>

Julkaisemattomat lähteet

A, T. 5.7.2017. Haastattelu. Yksityisen sektorin turvamies. Espoo.

H, V. 7.3.2017. Haastattelu. Yksityisen sektorin turvallisuussuunnittelija. Espoo.

K, J. 5.6.2017. Haastattelu. Viranomaissektorin turvamies. Espoo.

S, J. 28.3.2017. Haastattelu. Viranomaissektorin turvamies. Espoo.

S, J. 28.3.2017. Haastattelu. Yksityisen sektorin turvamies. Espoo.

V, A. 6.6.2017a. Haastattelu. Poliisin väkivaltarikostutkija. Espoo.

V, A. 17.6.2017b. Henkilökohtainen tiedonanto. Poliisin väkivaltarikostutkija. Espoo.

Kuviot

Kuvio 1. Case-tutkimuksen vaiheet	11
Kuvio 2. Häätävarjelu-oikeus	15
Kuvio 3. Kehäajattelu henkilösuojauksessa	23
Kuvio 4. Saattueajo	25
Kuvio 5. Turvamiehen työn vaiheet	28
Kuvio 6. Mosaic-analyysin aloitusvaihe	32
Kuvio 7. Mielentilojen värikoodisto	39
Kuvio 8. Maslow'n tarvehierarkia	44
Kuvio 9. Pelkoa aiheuttavien ärsykkeiden vaikutus	45
Kuvio 10. Aivojen toiminta aisteja herättävässä tilanteessa	46
Kuvio 11. Pelon ja aggression hallinta	47
Kuvio 12. Suorituskyvyn optimointi	48
Kuvio 13. Traumaattisen tapahtuman vaikutuskehät	51
Kuvio 14. Turvamiehen työn osa-alueiden merkityksen jakautuminen	70
Kuvio 15. Turvamieheltä vaadittavien ominaisuuksien jakautuminen	71

Taulukot

Taulukko 1. Riskitaulukon periaate	33
Taulukko 2. Riskitaulukkoesimerkki henkilösuojaustoimeksiannossa	34

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko	80
---------------------------------	----

Liite 1: Haastattelurunko

1. Oma taustasi? (Vastaajia 6)
2. Millaisia henkisiä ja fyysisiä ominaisuuksia henkilösuojustehtävissä työskentelevältä ihmiseltä vaaditaan? (Vastaajia 4)
3. Mitkä ovat kriittisiä tekijöitä, jotka työkeikalla tulee ottaa huomioon? (Vastaajia 5)
4. Omia merkittäviä kokemuksiasi henkilösuojustoimeksiannoista? (Vastaajia 4)
5. Vinkkejä uhkatilanteiden hallintaan? (Vastaajia 1)
6. Vinkkejä uhkaavan henkilön tunnistamiseen? (Vastaajia 2)
7. Tilanteen eskaloituessa uhka/vaaratilanteeksi, miten tulisi käyttäytyä ja toimia ettei tilanne pahene/mene fyysiseksi? (Vastaajia 1)
8. Miten henkilösuojuskoulutusta tulisi uudistaa? (Vastaajia 1)
9. Pitäisikö debriefingiin osallistumisen olla pakollista alalla toimiville? (Vastaajia 1)
10. Vapaa sana omasta erikoisalastasi? (Vastaajia 5)